

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARKLI CİNSİYET KİMLİĞİ VE CİNSEL
YÖNELİMLER İLE ADİL DÜNYA İNANCI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

GONCA NEBİOĞLU

2501121416

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SEVİM CESUR

İstanbul- 2015

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Gonca NEBİOĞLU Numarası : 2501121416
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Psikoloji Anabilim Dalı Danışmanı : Doç. Dr. Sevim CESUR
Tez Savunma Tarihi : 11.01.2016 Saati : 10.00
Tez Başlığı : Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelimler ile Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişki

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUGUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Doç. Dr. Sevim CESUR		Kabul
2- Yrd. Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR YURTAŞ		Kabul
3-Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd. Doç. Dr. Sema KARAKELLE		
2- Yrd. Doç. Dr. Alp Giray KAYA		

ÖZ

FARKLI CİNSİYET KİMLİĞİ VE CİNSEL YÖNELİMLER İLE ADİL DÜNYA İNANCI ARASINDAKİ İLİŞKİ

GONCA NEBİOĞLU

Bu çalışmada, “adil olup olmama” ve “kurbanın başına gelenlerin meşrulaştırılması” durumlarının bireyler tarafından cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ya da yaşanan iyi-kötü olayları hak etme üzerinden nasıl açıklandığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında bu inceleme için hem nicel hem nitel yöntemler kullanılmıştır. Ek olarak, örgütlülük (herhangi bir LGBRT derneğine üye olmak) ve politik yönelim ile adil dünya inancı arasında bir ilişki olup olmayacağı ve varsa bu ilişkide cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan altı hikayeye ilgili olarak hazırlanmış olan açık uçlu sorunun cevapları, Adil Dünya İnancı Kuramı’ndan hareketle “tematik analiz”in kapalı kodlama yöntemiyle, ek olarak üç kategori ve tema için açık kodlama yöntemi ile oluşturulmuş kategori-tema ve alt temalarla incelenmiştir. Katılımcıların adil dünya inançlarını ölçmek amacıyla Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği kullanılmıştır. Ek olarak katılımcılara, “Bilgilendirilmiş Onay Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” verilmiştir.

Çalışma kapsamında örnekleme 110 katılımcı oluşturmaktadır. Altmışaltı katılımcı kendini heteroseksüel, 18 katılımcı kendini trans, 14 katılımcı kendisini eşcinsel, 11 katılımcı kendisini biseksüel, bir katılımcı da kendisini queer birey olarak tanımlamıştır. Cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre karşılaştırmalar yapabilmek için katılımcılar, heteroseksüel ve LGBT bireyler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Katılımcı geçerliliğine bakmak için yarı yapılandırılmış derinlemesine

görüşmeler de yapılmıştır. Görüşmeci katılımcılar kendisini heteroseksüel, trans, biseksüel ve eşcinsel birey olarak tanımlayan dört kişiden oluşmaktadır.

Çalışma bulgularında, adil dünya inancının cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre farklılaşmadığı görülmüştür. Örgütlülük ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olduğu bulunmuştur. Hikaye karakterlerini değersizleştirme bu çalışma örneklemini kapsamında çok olmayıp karakterler destek verilse de kurbanın en çok değersizleştirildiği hikaye karakterlerinin LGBT karakterler olduğu ve bu değersizleştirmenin heteroseksüel bireyler tarafından daha çok yapıldığı bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı, Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelim, Örgütlülük.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN BELIEF IN A JUST WORLD WITH DIVERSIFIED GENDER IDENTITY AND SEXUAL ORIENTATION

GONCA NEBİOĞLU

The aim of this study is to analyze how individuals account for the situations of “fairness” and “the justification of the victim” through gender identity-sexual orientation or deserving the good or bad incidents experienced. As part of the study, for the analysis both qualitative and quantitative methodology have been used. Additionally, it was investigated that if there is a relationship between being a member of any LGBRT associations and political orientation with belief in a just world; and if there is a relationship, it was investigated if there is a formative role of gender identity and sexual orientation in this relationship. The responses to the open-ended question related to the six stories which were developed by the researcher were analyzed through categorical-theme and sub themes constituted by closed coding methodology with reference to the theory of Belief in a Just World. To measure the beliefs of the participants in a just world, the Personal and General Scale for Belief in a Just World is applied. In addition the participants were given an “informed consent form” and a “personal information form”.

110 individuals participated in the study. 66 of the participants has identified themselves as heterosexual, 18 as transsexual, 14 as homosexual, 11 as bisexual and 1 as queer. In order to make comparisons according to gender identity and sexual orientation, participants were separated into two clusters as heterosexuals and LGBT

individuals. To ensure participant validity, semi-structured interviews were also held. The interviewed participants were 4 individuals who identified themselves as heterosexual, transsexual, bisexual and homosexual individuals.

The results of the study revealed no differentiation of just world belief in terms of gender identity and sexual orientation. However the findings showed that gender identity and sexual orientation play a moderating role on the relationship between being a member of an organization and the just world belief. The derogation of the story characters was infrequent for the sample of this study. However the findings revealed that although being supported, the most derogated story characters were LGBT characters and the actors making this derogation were mostly heterosexual individuals.

Keywords: Personal and General Belief in a Just World, Gender Identity-Sexual Orientation, Being a Member of an Organization.

ÖNSÖZ

En azından şimdilik kendini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan ve cinsel yönelimimden dolayı hiçbir ayrımcılığa maruz kalmayan birisi olarak, insanların karşısındaki bireyin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimiyle bu kadar ilgilenmeleri beni hep rahatsız etmiştir. Ben bu konuda hiçbir açıklama yapmazken ve bir LGBT bireyin bunu açıklayıp açıklamamayı düşünmesi ya da düşündürülmesi bile ayrımcılık olarak görülmesi gerekirken neredeyse her gün insanların öldürülmesi hakkında düşüncelerimi sanırım buraya yazmamam gerekir. Bu çalışmada yola çıkış noktam temelde yapılan bu ayrımcılıktı. Adil Dünya İnancı Kuramı öğrendiğim günden beri ilgimi çekmişti ve hakim normlar tarafından azınlık haline getirilmiş grupların bu konu hakkında neler diyeceğini merak ettim. Çalışma kapsamında örnekleme ulaşmam oldukça zor oldu. Bu zorluğun kaynağı olarak, LGBT bireylerin haklı olarak haklarında yapılan bu çalışmalardan yorgun olduklarını belirttiklerinden dolayı veri toplama sürecinin uzun olması ve çalışma anketimin görece fazla zaman alması gösterilebilir.

Bu süreçte,

Bana sabırla yaklaşan, kaygılarımı benimle beraber aynı şiddetle yaşayan, bana analizlerim başta olmak üzere her konuda yardımcı olan tez danışmanım Doç. Dr. Sevim CESUR'a,

Bana her konuda destek olan değerli hocam Yard. Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR YURTDAŞ'a ve her zaman ufkumu açan Yard. Doç. Dr. Sema KARAKELLE'ye,

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük katkıya sahip olan katılımcılarıma, LAMBDA, SPOD ve RADAR'a, her zaman beni destekleyen "yok olmayacak" dediğim anda olduran ve neşemi korumamı sağlayan arkadaşlarım Pınar, Tuğçe ve Aslı başta olmak üzere bana sabırla SPSS bilgilerini aktaran Ogeday'a, desteğinden dolayı Çağatay'a ve bu süreçte iş yükümü hafifletmeye çalışan ve bana destek olan başta Aydın, Deniz, Sercan, Elif ve diğer arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Veri toplama konusunda bana çok yardımcı olan en eski arkadaşlarım ve değerlilerim Uçar, İso, Güldane, Seher ve Göksel'e çok teşekkür ederim.

Son olarak bu süreçteki huysuzluklarımı çeken ve idare eden, bana olan güvenlerini ve desteklerini hep hissettiren bir tanecik annem ve babama, canım babaanneme ve unutursam eksik kalacağım Ali ve Zeynep'e hem destekleri hem de hayatımdaki yerlerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Gonca NEBİOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Alanyazın.....	2
1.1. Adil Dünya İnancı Kuramı.....	2
1.1.1. Adil Dünya İnancı Nedir.....	2
1.1.2. Adil Dünya İnancı Kavramının Kökeni ve Gelişimi.....	4
1.1.2.1.Tutarlılık ve Denge Kuramları ile Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişki.....	7
1.1.3. Adil Dünya İnancının Boyutları.....	9
1.1.3.1.Hemen Gerçekleşen Adalet İnancı ve Nihai Adalet İnancı.....	9
1.1.3.2.Genel Adil Dünya İnancı ve Bireysel Adil Dünya İnancı.....	10

1.1.4. Adil Dünya İnancının İşlevi.....	10
1.1.5. Adil Dünya İnancı Kuramı ile İlgili Yapılan Çalışmalar...	11
1.2. Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Alanyazını.....	20
1.2.1. Kavramsal Tanımlar.....	20
1.2.1.1.Toplumsal cinsiyet.....	20
1.2.1.2.Cinsiyet (İngilizce sex).....	21
1.2.1.3.Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği.....	21
1.2.1.4.Heteroseksüellik.....	21
1.2.1.5.Eşcinsellik.....	22
1.2.1.6.Biseksüellik.....	23
1.2.1.7.Transseksüellik.....	24
1.2.1.8.İnterseks.....	24
1.2.2. Homofobi, Ayrımcılık ve İlgili Çalışmalar	24
1.2.2.1. AIDS Fobisi ve Dışlanma.....	30
1.2.3. Dünya’da ve Türkiye’de LGBT Hareketi ve Tarihsel Gelişimi	32
1.2.4. LGBT Bireylerle Yapılan Çalışmalar.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

2.Amaç.....	39
3.Yöntem.....	41
3.1.Veritoplama.....	41
3.1.1.Örnekleme.....	41
3.1.2.Veritoplamaaraçları.....	42
3.1.2.1.Kişiselbilgi formu.....	42
3.1.2.2.Kişisel (Bireysel) ve Genel Adil dünya İnancı (Personal- General Belief in a Just World Scale).....	42
3.1.2.3.Adil Dünya İnancı Hikayeleri.....	43
3.1.2.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme.....	45
3.2.İşlem.....	47
3.3.Verilerin analizi.....	47
3.3.1. Tematik Analiz.....	48
4. Bulgular.....	51
4.1. Çalışmadaki Nicel Verilerin Bulguları ve Katılımcı Geçerliliği.....	51
4.1.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular.....	51
4.1.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular.....	55
4.1.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular.....	59
4.1.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular.....	66
4.1.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular.....	67

4.1.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular.....	69
4.1.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular.....	71
4.2. Çalışmadaki Nitel Verilerin Analiz ve Bulguları.....	76
4.2.1. Kurban Hakkındaki Görüşler.....	77
4.2.1.1. Kurban Destek.....	77
4.2.1.1.1. Failin Cezalandırılması/ Suçlanması.....	78
4.2.1.1.2. Kurban İçin Üzölmek.....	79
4.2.1.1.3. Psikolojik Destek.....	79
4.2.1.1.4. Karakterin Güvensiz Hissetmesi....	80
4.2.1.2. Kurbanı Değersizleştirme/ Ahlaksızlık/ Zayıf Olmak.....	82
4.2.1.3. Sorumlu Olmak.....	84
4.2.1.3.1. Sonuca Sebep Olan Olaydan Sorumlu Olmak.....	84
4.2.1.3.2. Hak etmek.....	85
4.2.1.3.3. Suçlu Olmak.....	86
4.2.1.3.4. Ceza Çekmek/Bedel Ödemek.....	86
4.2.2. Kader İnancı/ Şanssızlık.....	88
4.2.3. Adaletsizlik.....	89
4.2.3.1. Kişisel Adaletsizlik.....	89

4.2.3.2. Genel Adaletsizlik.....	90
4.2.3.3. Adaletsizlik.....	91
4.2.4. Toplum Özellikleri.....	91
4.2.4.1. Heteronormatif Toplum.....	91
4.2.4.2. Erkek Egemen Sistem.....	92
4.2.4.3. İdeal Toplum Özellikleri.....	94
4.2.4.4. Mesleki Hiyerarşi.....	95
4.2.5. Olayın Kendi Başına da Geldiğini İfade Etmek.....	97
4.2.6. Diğer.....	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

5. Tartışma.....	99
5.1. Çalışmadaki Nicel Veri Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi.....	99
5.2. Çalışmadaki Nitel Veri Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi.....	107
KAYNAKÇA.....	116
EKLER.....	132

KISALTMALAR LİSTESİ

LAMBDA	Lambdaistanbul LGBTİ Dayanışma Derneği
KAOS-GL	Kaos Gay ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği
LGBT	Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transeksüel
LGBTİ	Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transeksüel, İnterseksüel
RADAR	Radar Homofobi Bifobi Transfobi Karşıtı Öğrenci Topluluğu
SPOD	Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
Min.	Minimum
Max.	Maksimum

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1** Adil Dünya İnancı Kuramı Işığında Analiz Kategori, Tema ve Alt Temaları
- Tablo 2** Örgütlülük Durumu ile Genel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Yapılan Moderatör Regresyon Analizi Sonuçları.
- Tablo 3** Örgütlülük Durumu ile Kişisel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Yapılan Moderatör Regresyon Analizi Sonuçları.
- Tablo 4** Katılımcı Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelimine Bağlı Olarak, Heteroseksüel Hikaye Karakterlerinin Başlarına Gelen Olayların Adil Olarak Değerlendirilmesi ile LGBT Karakterlerin Başlarına Gelenlerin Adil Olarak Değerlendirilmesine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri
- Tablo 5** Katılımcı Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelimine Bağlı Olarak, Heteroseksüel Hikaye Karakterlerinin Başlarına Gelen Olayların Değersizleştirilmesi ile LGBT Karakterlerin Başlarına Gelenlerin Değersizleştirilmesine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri
- Tablo 6** Hikayedeki Olayların Şiddet Derecelendirmesi Ortalamaları

GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik 1** Örgütlülük Durumu ile Genel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.
- Grafik 2** Örgütlülük Durumu ile Kişisel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.

GİRİŞ

“K4(kendisini eşcinsel gay birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bi gün şöyle bi hedefim de var çünkü belirli bi saatten sonra insanlarla çünkü o kadar içli dışlıyım ki çok da konuşuyorum böyle belirli bi saatten sonra belirli bi mevkiye geldikten sonra öle hani böyle televizyana falan çıkıcam şöyle bi konuşma yapcam böyle böyle beni tanıyan çevreme sesleniyorum tanımayanlara değil sadece beni tanıyan çevreme bu zamana kadar işte size yanlış bişey yaptım mı üzüldüğünüz zaman yanınıza geldim işte maddi manevi destek sağladım şimdi size tek bişey sölicem çoğunuz işte aşırı derecede homofobik insanlardınız fakat ben yıllarca sizinle yaşadım kimliğimi gizledim artık sölicem işte ben eşcinselim bu hayattan sonra bana nası değer verirsiniz hala eski ali mi hala eski ali olarak devam ediceksem kafanızdaki tamamen bu önyargıları kaldırarak devam edin...”

Yaşadığımız toplumda süregelen ayrımcılık, her alanda olduğu gibi insanların kendi seçimlerini yapabileceği düşünülen cinsel yönelim alanında da oldukça fazladır. Gündüz Vassaf, ‘ Cehenneme Övgü’ kitabının ‘ Gece’ye Övgü’ bölümünde, gece ve gündüz insanların farklı olduğunu sandığımızı ancak aslında aynı insanların, gece ve gündüzün uyandırdığı hislere göre farklı davranışlar gösterebildiğini çok özel bir dille anlatır (Vassaf, 1999). Her ne kadar bu çalışma “ayrımcılık” üzerine olmasa da Gündüz Vassaf’ın yazmış olduğu bu satırlar konu ile ilgili yapılan çalışmaları da özetler niteliktedir. Yapılan bu çalışmada, “LGBTİ (lezbiyen, gay, biseksüel, transeksüel, interseks” kavramı “LGBT (lezbiyen, gay, biseksüel, transeksüel)” olarak kullanılacaktır. Bunun sebebi ise farklı cinsel yönelimlerin bir sınırının olmadığı, bundan belli bir zaman sonra yeni kavramların da ortaya çıkabileceği ve bu yönelimlerin sınırlandırılmayacağını vurgulamaktır. Yani yaşadığımız yıllar içerisinde her zaman farklı bir cinsel yönelim ya da kişilerin kendilerince tanımladığı bir cinsel kimlikleri olabilir dolayısıyla bu durum bir zaman sonra LGBTİ olarak da sınırlandırılmayabilir. Bu çalışmada LGBT bireylerin “nasıl LGBT olduklarıyla, kaynağının ne olduğuyla ya da nasıl ortaya çıktığıyla” ilgilenilmemiştir. Çalışmanın amacı; “kişilerin bedenlerinden ya da cinselliklerinden getirdikleri değerlerin, hayatlarını yaşamada ya da geleceği tahayyül etme de ne gibi

rolleri var? ya da bu değerlerin dñnyanın adil bir yer olup olmama algısına nasıl bir etkisi var?” soruları olarak belirlenmiştir.

LGBT bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık, homofobi, örgütlülük, politik yönelim gibi kavramlar da çalışma içerisinde bahsedilecektir. Ama önce, adil dünya inancı kuramını incelemekte fayda vardır.

BİRİNCİ KISIM

1.ALANYAZIN

1.1.Adil Dünya İnancı Kuramı

Adillik, adalet ve hak birbirleriyle oldukça yakın anlamlar taşıyan kavramlardır. Düşünüldüğünde hemen herkes tarafından kabul gören ve hayatta olması gerektiğine inanılan bu kavramların olaylara genellenmesi durumu oldukça ilgi çekicidir. Şimdi bu genellemelerden doğan, tersi durumlarda bile meşrulaştırılmaya açık ve kabul gören çıktıkları olan “Adil Dünya İnancı” kuramı incelenecektir.

Adil Dünya İnancı Kuramı, Lerner (1965) tarafından ortaya atılmıştır. Lerner, bu kavramın ortaya çıkışından önce kendisinin sürekli “adalet” kavramı üzerinde düşündüğü, neden insanların bu kavramı kullandığı, “adalet” kavramının nerelerde, hangi durumlarda ve ne şekilde kullanıldığı hakkında sorulara cevap aradığını belirtmiştir.

1.1.1. Adil Dünya İnancı Nedir

Adil dünya inancı basitçe; dünyanın adil olduğu, iyilerin başına iyi, kötülerin başına ise kötü olayların geldiği inancıdır. Daha sonra detaylı olarak bahsedileceği üzere bu “adil olma” kavramı, olayları meşrulaştırmaya, geleceği daha iyi tahayyül edebilmeye ve yaşanan olayları daha katlanılabilir hale getirmeye yardımcı olur.

Dünyanın adil bir yer olduğu kabulü ya da isteği ve “iyilerin başına iyi, kötülerin başına kötü şeyler geleceği” düşüncesi günlük hayatta, bireylerin kendi hayatlarından bağımsız olaylarda da karşımıza çıkar. Örneğin; dizi ya da haber izlerken bile, “iyi” (adil dünya inancı kuramına göre “kurban”) olarak işaretlenen

bireylerin başına olumsuz bir olay geldiğinde, buna tepkimiz “o aslında içten pazarlıklıydı”, “iyi görünüyordu ama aslında hak etti” şeklinde olabilir. Bu tarz bir yorumun bize getirisi, dünyanın adil bir yer olduğu inancımızın “iyi insanların başına kötü olaylar gelmesi” durumunda bile sarsılmamasını sağlamaktır.

Lerner (1977) insanların belli biçimlerde davranmaları sonucunda istediklerini elde edebileceklerine ya da olumsuz sonuçlardan kaçabileceklerine dair bir yanılsama içerisinde olduklarını ve bu yanılsamayı devam ettirmek için dünyanın adil bir yer olduğuna inandıklarını belirtmiştir. Lerner adil dünya inancını 'temel bir yanılsama' olarak görmektedir, çünkü bireyler tarafından yürütülen bu sistem, olayların adil olarak gerçekleşmesinden bağımsız olarak değerler, normlar, tutumlar ve inançlar tarafından inşa edilmektedir. Buna göre bireylerin yaşamlarını çelişkilerden nispeten uzak yaşamak için bu inanç sistemini bir tampon görevinde kullandıklarını söyleyebiliriz. Bir başka deyişle, kişiler sosyal, bireysel ve yaşamsal bağlarını daha rahat sürdürebilmek ya da sadece sürdürebilmek için adil dünya inancının farklı motivasyonlarına ihtiyaç duyabilmektedirler (Jost ve Kay, 2010). Adil bir dünyanın temeli, yine Lerner tarafından, açık, net ve hakim kurallar olarak belirlenmektedir. Bu durum kişisel ilişkilerimizi de etkilemekte, “doğrular” ve “kurallar” bir diğer bireye yönelik saygıyı getirmektedir (Lerner, 2004, sy. 10-18).

Adalet kavramı ve olayları 'adil olupolmamasına' göre değerlendirilmesinin nasıl olduğu da karmaşıktır ve kişiden kişiye değişebilmektedir. Kişiler bir olayla karşılaştıklarında bunları adil olma şekillerine göre iki türlü değerlendirme eğilimindedirler. Bunlardan ilki, açıkça adaletsiz olan olayları, bu olaylara benzer olaylarla karşılaştırıp otomatik bir şekilde geçmişteki olayların sonucuna göre değerlendirip o yönde tepki vermektir. İkincisi ise olayların sonucu karşısındaki adalet senaryolarının bireyler tarafından değerlendirilmesi ve ona göre karar verilmesidir (Lerner, 2003, sy. 389-390). Bu açıklama da bize, adalet kavramının göreceliğini ve dünyanın adil bir yer olması düşüncesinin normlarla, inanışla, kişisel düşüncelerle ne kadar ilgili olduğunu gösterebilmektedir.

Bazerman (1995), insanların olaylar karşısındaki bedellerini meşrulaştırmalarının, adaleti sağlamaktan daha kolay olacağını gözlemlemiştir (akt;

Lerner, 2003, sy. 391). Bu gözlem de, kurbanı değersizleştirmenin, dünyanın adil olduğu inancını sarsmaktan daha kolay olacağına kanıt niteliğinde bir gözlemdir.

Lerner Adil Dünya İnancı Kuramı ile masum insanların öldürülmesi ya da başlarına kötü şeyler gelmesi durumunu açıklayamamaktadır (Lerner, 1971). Fakat, çalışma boyunca detaylı olarak anlatılacağı üzere, dünyanın adil bir yer olduğuna inancımızı sarsılmaması amacıyla masum olarak kodladığımız kişilerin başına kötü bir şey gelmesi durumunu meşrulaştırabilmekteyiz.

1.1.2. Adil Dünya İnancı Kavramının Kökeni ve Gelişimi

Tüm psikoloji kuramlarında ve insan ilişkilerinde, adalet önemli bir güç olarak karşımıza çıkmakta ve açıklaması zor olan olaylara karşı bile zorunlu bir açıklama sağlamaktadır. Adalet, bireysel akla, ilgiye, kültüre ve ahlaka bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir ve bu nedenle insanların kendileriyle olan anlaşmaları adalet kavramı için önemli bir meseledir. Bireyler kendileriyle yapmış oldukları anlaşmaya göre olaylar karşısında “uygun” olan davranışı sergileme eğilimindedirler. Adalet kuralları da ahlak gibi, insanların doğruyu düşünmesiyle ilgili denebilmektedir, fakat bu “doğru”nun hangi durumlarda neye göre belirlendiği oldukça ucu açık bir durumdur (Lerner, 2004).

Lerner (1971, sy. 127-128), adalet ve adillik kavramlarının çocuk yaşta hayatımıza girdiğinden bahsetmektedir. Öncelikle, adalet kavramının ortaya çıkmasında diğer kişilerle olan iletişim oldukça önemli olmaktadır. Çünkü, “adalet” ve “ahlak” kavramlarının geçtiği her yerde toplumsal kurallar ve dışarıdan gelen müdahalelerden bahsedilmektedir. Dolayısıyla; çocukların artan yetenekleri, onların çevre üzerindeki etkisi ve çevresiyle yaşadığı eksik bağlanmalar belirgin bir kişisel gelişimi ortaya çıkarmakta ve bu yeteneklerin tekrarlanmasıyla yaşanan deneyimler arttıkça, bu deneyimler “adil olma” ve “korku” kavramlarını doğurmaktadır. Bu noktada, ailelerin, kendi çocuklarının davranışlarını kontrol etmeye çalışması da, adaletin tanımı için oldukça belirleyici bir çerçeve olabilir (Vermunt, 2004). Diğer bireylerle iletişim arttıkça, oluşan adillik kavramı da olaylara bakış açısını ya da kişilerin nasıl değerlendirileceğini belirlemektedir. Bu süreç Lerner tarafından “olan” dan “olmalı” ya geçiş olarak da değerlendirilmekte ve erken deneyim şablonlarının

insanın dünya yapısını belirlediği düşünülmektedir. Bir olayın sonucunun “meli-malı” olarak değerlendirilmesi ahlak kurallarıyla doğrudan bağlantılı olarak değerlendirilmektedir. Bu da ancak zaman içerisinde bu kuralları öğrenerek ve çevreyle iletişime geçerek gerçekleşebilmektedir. Yani bireylerin davranış oluşumu, ahlaktan, sosyal sorumluluklardan, fedakarlıklardan, adillik inancından ayrı bir olgu değildir (Montada, 2004, sy. 43-47). Montada aynı zamanda, ceza ve intikam kavramlarının, algılanan adaletsiz davranışları garantilemek için var olduğunu söylerken, kırgınlık ve suçluluğun da avantajlı olmayan gruba ait bir aktivite olduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısıyla paralel bir şekilde; LGBT bireylerin de Türkiye’ de “azınlık” ve “avantajlı olmayan” grup olarak algılandığı düşünülebilir. LGBT bireylerle ilgili yapılan çoğu araştırma, heteroseksüel bireylerin LGBT bireylere karşı tutumlar ya da homoseksüelliğin nedenini incelemiş, LGBT bireylerin kendisine bu konu hakkında çok az söz düşmüştür. Montada’nın dediklerinden yola çıkılarak dezavantajlı gruplarda ki bireylerin, olayların sonuçlarına yönelik kendilerinde algıladıkları suçluluk, karşı tarafa yönelik meydana gelen kırgınlık bu çalışmanın ilham kaynağı olmuştur.

Çoğunlukla kişiler bir olay sonrasında ya da bir karar aşamasında kendi ilgilerine uygun olanı seçme eğilimindedirler gibi bir algılamamız olabilmektedir. Bu durumun her ne kadar böyle olduğu düşünülse de yapılan araştırmalara göre bizim sahip olduğumuz ahlaki önseziler, doğru ve ya yanlışın otomatikleşmiş kararlarını verebilmektedir (Lerner, 2004). Bireylerde ahlaki önsezilerin gelişmesi ve otomatik seçebilme yeteneğinin; ekonominin değişmesi, kaynakların azalması ve zenginliğin artmasıyla da gelişmiş olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla; “adalet” kavramının da kaynakların dağılımını ve sosyal değişiklikleri düzene soktuğu, adaletin olmasıyla daha uzun süre fayda sağlayan rasyonel seçimlerin yapılabileceği belirtilmektedir (Montada, 2004). Ayrıca Vermunt da, bireylerin davranışlarını yalnızca kişisel çıkarlar değil, “adalet kuralları” tarafından belirlendiğini ve adil dünya inancının bireylerin davranışlarını açıklamada geçerli bir yol olduğunu söylemektedir (Vermunt, 2004, sy. 63-65).

Furby’ e (1986) göre; Lerner bu kuram ile doyumun gecikmesini ve adaletin doğasından çok sosyotarihsel olayları vurgulamaktadır ve bu gecikmeyle beraber

insanlar sabrı öğrenip, büyük hediyelerin öldükten sonra olabileceğini düşünmektedirler (akt, Vermunt, 2004). Bu noktada dünyanın ya da öbür dünyanın adil bir yer olduğu ve “er ya ada geç” iyi kişilerin iyi olaylarla karşılaşacağı, kötülerin ise hak ettiğini bulacağı inancı doğrulanır niteliktedir. “Öldükten sonra” kavramı ise; adil dünya ve dini inanç arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışan araştırmaların nedenini ve birbiri ile ilgisini açıklamaktadır.

Ayrıca, Lerner (1965, sy. 356-357) tarafından geliştirilen kuram ilk aşamalarda kurbanı suçlama (victim blaming) ve adaletsizliği meşrulaştırma kavramlarından faydalanmıştır. “Kurban” açısından olaya bakış ve diğer insanlar tarafından “kurban”a bakış incelenmiştir (Lerner ve Miller, 1978). Hatta kuramla ilgili ilk çalışmalar “adaletsizliği meşrulaştırma” ve “kurbanı aşağılama” üzerine yapılan çalışmalardır (Uğur, 2007).

Lerner (2004); adil dünya inancının nereden geldiği ve insanların kritik zamanlarında nasıl ortaya çıktığı konusunda, bunun sosyal bağlantıların içselleşmesi ve uygulanmasıyla ilgili olabileceğini söylemiştir. Lerner’e göre insanların neyi hak ettiklerini düşünmeleri toplumdan topluma ve dolayısıyla yaşanan yerdeki toplumsal ve öğrenilen kurallara göre değişmektedir. Özellikle batı toplumlarında adalet inancı; özgürlüğün, yaşamın ve mutluluğun kurban edilmesini ve onaylama gücüne sahip tek mekanizma olmayı talep etmektedir ya da o toplumda yaşayan bireyler tarafından bu yönde bir talep gerçekleşmektedir (Lerner, 1971). Burada da “Adil Dünya İnancı Kuramı”nda oldukça önemli bir faktör olan “kurban” kavramının aslında “adalet” kelimesinin içerisinde saklı olduğu ve bir şeylerden vazgeçme anlamına gelebileceği çıkarılabilir. Bir başka deyişle, ‘kurban’, olaylardaki adalet ya da adaletsizliği açıklamada bir araç olmaktadır. Kişiler kendi dünyalarının adillliğini bozmamak adına olayın ‘kurban’ını gözden çıkarma yoluna gidebilmektedir.

Adil dünya inancı teorisine göre, insanlar talihsiz kurbanın başına gelen olumsuzluklara, kurbanın kendisinin neden olduğuna inanma eğilimindedirler. Bu eğilim, olayların olumsuz sonuçlarından etkilenme düzeyini azaltmakta işe yarayacağı gibi, farkında olmadan olaylara bir irade yüklenme ve dünyanın adaletli

olduğunu meşrulaştırma ihtiyacından doğmaktadır (Dalbert ve Maes, 2004). Masum kurbanlara yönelik sempati ve acıma duygusuyla ilişkili inanışlar kurbanı değersizleştirme davranışını önleyebilmektedir. Fakat bu inanışlar olsa dahi yaşanan olayın 'nedeni'nin sorgulanması, bireylerin sahip olduğu adil dünya inancının sarsılmaması adına kurbanın değersizleştirilmesine ve kurbanın yaşanan olayın sonucuna layık olabileceği şeklinde algılanmasına neden olabilmektedir (Göregenli, 2004).

Kurbanı değersizleştirmeyi sadece kurbanın çevresi ya da kurbanı yargılayan bireyler yapmazlar. Bireyin kendisi de kendisini değersizleştirip 'suç' ya da 'suçlu' arayabilir. Pek çok çalışma da LGBT bireylerin suçu kendi bedenlerinde aradıkları ve bunun üzerine düşündükleri görülmüştür (Gürsoy, 2013).

Lerner'in bir çalışmasında (2003), psikolojik bir deney kapsamında katılımcılara elektrik şoku verildiğinden ve bu katılımcıların bu elektrik şokunu “hak edecek” bir davranış sergilemediklerinden dolayısıyla kuram kapsamında “masum kurbanlar” olarak adlandırıldıklarından bahsetmektedir. Bu durumda da gözlemci olarak şokun verilmesini izleyen kişilerin, elektrik şokuna “geçmiş yaşantılarında kötü bir şey yapmamış olsalar bile, ileride yapacak oldukları kötü davranışın bedeli” olarak bakmakta oldukları görülmüştür.

Adil Dünya İnancı Kuram'ı yukarıda aktarılmaya çalışılan tanım ve bulgulardan yola çıkarak, “yaşanılan ortam ile başa çıkma” ya da “ uyum sağlamaya çalışma” olarak da görülebilmektedir. Bu nedenle, tutum ve davranışlar arasındaki çelişki azaltmaya, yok etmeye ya da bu çelişkilerle baş etmeye yarayan Tutarlılık ve Denge Kuramları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

1.1.2.1.Tutarlılık ve Denge Kuramları ile Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişki

Adil Dünya İnancı Kuramı tam olarak değilse de işleyiş bakımından tutarlılık kuramlarına benzemektedir. Önce bu kuramlardan biraz bahsedecek olursak;

Heider'in Denge Kuramı, tutum objesi, bir kişi ve diğer kişi arasında ki ilişkilerle ilgili bir dengeyi barındırır. Bir kişinin diğer kişiye olan tutumu ile diğer kişinin ya da yine aynı kişinin tutum objesine olan tutumu arasındaki çelişkiye ve uyuma dair bir kuramdır. Çelişki yaratmamak için ya kişilerin tutum objesine yönelik tutumlarının aynı olması ya da birbirlerine karşı olan tutumlarının aynı (ya da tam tersi) olması gerekmektedir (Heider, 1946, sy. 107-108). Bu kuram farklı değişkenleri hesaba katmaması ve tutum ya da davranıştan birinin değiştirilmesi konusundaki kesin fikri ile seçeneksiz bir düzeyde kalmış, başka çözüm yollarının olabileceği tartışmaya açılmamıştır.

Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı'na göre; tutumlar arasında var olan bir çelişki rahatsızlık yaratır. Bireyler bu çelişkinin varlığından bir an önce kurtulmak istemektedirler. Çelişkiden kurtulmak için, matematiksel olarak, çelişen bilgi sayısını azaltmak, uyuşan bilgi sayısını da artırmak gerekmektedir (Festinger, 1954). Burada tutum ve şemaların belirlenmesinde, toplumsal kurallar, normlar, din ve kişisel düşünceler etkilidir (Dursun ve Kabadayı, 2012). Bu çalışma kapsamında Tutarlılık Kuramlarından çok bahsedilmeyecek, sadece Adil Dünya İnancı Kuramı ile ilgili görülen kısımlara değinilecektir. Tutarlılık kuramlarının ortak özelliği, tutum farklılıklarından doğan çelişkinin kaldırılmak istenmesidir. Adil Dünya İnancı Kuramı'nda da dünyanın adil bir yer olduğu inancı ile kurbanların başlarına gelen olaylar arasında bir çelişki var gibi gözükmektedir. Bu çelişkinin ortadan kalkması için bireyler ya kurbanı suçlamak ya da dünyanın adil bir yer olduğu inançlarını gözden geçirmek durumunda kalmaktadırlar. Fakat dünyanın adil bir yer olmaması fikrinin, yaşayış ya da düşünce tarzı gibi bireysel farklılıklar yaratabileceği ve bunların daha köklü bir değişiklik gerektirebileceği çekincesinden dolayı, bireyler genelde kurbanı suçlama ya da değersizleştirme davranışlarına yönelmektedirler. Bir başka deyişle, dışarıdaki bilgi eğer kişinin inanç sistemine uymuyorsa, inançlar sistemi değiştirilerek bu bilgi alınabilir; ancak tesadüfî olaylar sonucundaki bilgi, adalet inanç sistemine uydurulamayabileceğinden, bu inanç sistemi değiştirilmektedir (Uğur, 2007).

1.1.3. Adil Dünya İnancının Boyutları

1.1.3.1.Hemen Gerçekleşen Adalet İnancı ve Nihai Adalet İnancı

Şu anda gerçekleşen olayı adil algılama eğilimi, ödül ya da bedeli bir önceki olaya atfetme ile ilgilidir. Bu, hemen gerçekleşen adalet inancı (immanent justice) olarak adlandırılmaktadır. Meydana gelen adaletsizliklerin de daha sonraki olaylar sonucunda ortadan kalkacağına inanmak da nihai adalet inancı (ultimate justice) olarak adlandırılır (Maes ve Kals, 2002). İlk durumda, her sonuçta (ödül de olsa ceza da) adaletin sağlandığı düşünülürken, ikinci durumda er ya da geç belki öbür dünyada adaletin sağlanacağı düşünülmektedir. Fakat ilk durum kurbanı kınamaya daha yatkındır ve geçmişe yoğunlaşmaktadır. Ancak nihai adalet inancı geleceğe daha çok yoğunlaşmaktadır (Maes ve Kals, 2002). Bu nedenle bir olay sonucunda, olayın sonucunu kurbanı atfetme, kurbanı değersizleştirme ve sorumluluğu kurbanı yükleme durumu, hemen gerçekleşen adalet inancında daha yoğundur. Ayrıca yapılan bir çalışmada, nihai adalet inancının, kişilerin iyi olma haliyle ve mental iyilik hali ile hemen gerçekleşen adalet inancına göre daha çok ilgili olduğu görülmüştür (Maes ve Kals, 2002). Yapılan başka bir çalışmada ise hemen gerçekleşen adil dünya inancının etkisine bakılmış ve bu kapsamda bir trafik kazası geçiren erkeklerin, eşlerine bu olayı aktarması sonucu, eşlerinin bu durumu kaza geçiren erkeklerin geçmiş yaşantılarına ve ahlaklarına atfettikleri görülmüştür. Bu sonuç günlük yargılamalarda, sezgisel ve otomatik olarak hemen gerçekleşen adalet inancının etkisini yansıtmaktadır (Callan, Sutton ve Dovale, 2010).

Bu çalışma bağlamında düşünecek olursak; alanyazın kapsamında LGBT bireylerin ailelerinin geçmişte yaptıkları bir şey yüzünden, LGBT çocuklarının olmasıyla cezalandırıldıklarını düşünen çevreleri, hemen gerçekleşen adalet inancına bir örnek olabilmektedir. Doğrudan kurbanı (LGBT bireyleri) suçlamak olarak nitelendirilmese de, ailelerinin geçmişte yaptıkları bir şeyden 'cezalarını' çektiklerine değinilmektedir (Çelik ve Kılıç, 2011).

1.1.3.2.Genel Adil Dünya İnancı ve Bireysel Adil Dünya İnancı

Adil dünya inancı, alanyazında bazı araştırmalarda iki yönlü incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında da adil dünya inancı bireysel (kişisel) ve genel adil dünya inancı olarak iki yönlü incelenecektir. Bireysel adil dünya inancı; 'dünya bana ne kadar adil?', genel adil dünya inancı; 'dünya ne kadar adil?' sorusunun cevabını vermektedir (Kılınç ve Torun, 2011). Bireyler, ne yaptıklarına ya da bir olayın sonucunu hak edip etmediklerine bireysel adil dünya inançlarıyla düşünmektedirler ve kişisel iyi olma hali de daha çok bireysel adil dünya inancı ile ilişkilidir (Alves ve Correia, 2010). Temelde bireyler, nasıl dünyanın adil olduğu fikrini kendi iyilikleri için korumayı sürdürmek istiyorlarsa, sonuçları kendileri için olumlu olan olayları yine kendileri için hak olarak görüp, başka bireylerin başına geldiğinde haksızlık olarak görme eğilimine sahip olabilmektedirler. Dolayısıyla adalet sistemi asimetrik ve öznel bir şekilde ilerleyebileceğinden bu çalışma özelinde, bireylerin adil dünya inancın incelenirken adil dünya inancının bu iki formundan yararlanmanın uygun olduğu düşünülmektedir.

Tutuk evine giren ve girmeyen ergenler arasında kişisel adil dünya inançlarında farklılıklar saptanmış ve tutukevine girmeyi hak etmediğini düşünen ergenlerin kişisel adil dünya inançlarının, tutukevine girmeyi hak ettiklerini düşünen ergenlerden daha düşük olduğu sonucu bulunmuştur. Ek olarak tutuk evine ilk kez giren ergenlerin adil dünya inançları, tutuk evine birden fazla kez giren ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur (Coşkun, 2010). Bu sonuçlar yukarıdaki çalışmalarla da uyuşmakta ve örselenmiş yaşantıları fazla olan bireylerin dünyayı adil algılamalarının, görece örselenmemiş hayatı olan bireylerden daha düşük olduğu görülmektedir.

1.1.4. Adil Dünya İnancı Kuramının İşlevi

Lerner, kişilerin herhangi bir adaletsizlikle karşılaştıkları durumlarda, bu durumla başa çıkma stratejileri geliştirdiklerini belirtmiş ve bu stratejileri; acıyı azaltmak ve “normal” hale sokmak, adaletsizliğin kanıtlarından kaçınmak, kurban karakterini yabancılaştırıp, küçümsemek ve kurbanın acısını bir hak ediş olarak

algılamak olarak sıralamıştır (akt. Lupfer, Doan ve Houston, 1998). Ek olarak, yapılan çalışmalarda da adil dünya inancı yüksek olan kişilerin adaletsizlik karşısında daha fazla sıkıntı yaşayacakları ve Lerner tarafından açıklanan bu stratejilere daha fazla ihtiyaç duyacakları belirtilmiştir (Lupfer, Doan ve Houston, 1998).

1.1.5. Adil Dünya İnancı Kuramı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Adil dünya inancı kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda, kuramı tanımlarken de yararlanıldığı üzere genelde; kurbanlar, kurbanların acılarını küçümseme, iş doyumunu, sistemi meşrulaştırma ve klinik psikoloji ile de bağlantılı olarak depresyonla ilişkisi, dini inanç, suç gibi konular incelenmiş ve bu konuların adil dünya inancı kavramıyla ilişkisi çalışılmıştır. Aşağıda, Dünya'dan ve Türkiye'de yapılan çalışmalardan bu konular ile ilgili çalışma örnekleri verilmiştir.

Kurbanı değersizleştirme ile ilgili Lerner ve Simmons'un (1966) yapmış olduğu ilk çalışmalarda, gözlemciler farklı olaylar yaşayan kurbanların cezalandırıldığını ve bu kurbanların yaşadıkları deneyimleri öğrenmiş- özellikle videoları izlemiş ve daha sonra bu kurbanları 2 oturum boyunca görmeye devam etmişlerdir. Bunların sonucunda gözlemciler kurbanların yaşadığı acıları reddettikleri ve acılarını hafife alma eğilimi gösterdikleri gözlemlenmiştir. Çalışmanın örnekleme sadece kadın gözlemci ve kadın kurbanlardan oluşmuştur, ancak araştırmacı erkeklerle yapılırsa da benzer sonuçların bulgulanabileceğini düşünmektedir. Bu sonuçlar bireylerin adil dünya inançlarını sarsmamak adına yaptıkları, kurbanı değersizleştirme davranışını doğrular niteliktedir. Bir başka çalışma Lerner ve Simmons'un kurbanı değersizleştirme ile yapmış oldukları bu çalışmanın bulguları ile ilgili iki seçenek olabileceğinden bahsetmiştir. Bunlardan ilki; gerçekten kendi adil dünya inançlarının sarsılmaması için gözlemciler kurbanı değersizleştirmiş olabilir. İkincisi ise; gözlemciler tarafından kurbanın davranışı o kadar basit ve mantıksız görülmüştür ki, sonrasında başına gelen sonuç beklenmedik bir durum olmamıştır (Lerner ve Miller, 1978). İkinci olasılığın olduğu varsayılsa bile sonuca bir 'neden' arama söz konusu olduğundan, bu şekilde düşünmek de gözlemcilerin adil dünya inançlarını sarsmamak için yaptıkları bir davranış olarak yorumlanabilir.

Lerner'in 1971 yılında yapmış olduğu, örneklemini kadın ve erkeklerin oluşturduğu bir başka çalışmada ise televizyondan gösterilen görüntülere karşı kurbanı değersizleştirme davranışı gözlenmiştir. Bu konu ile ilgili farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmaların bulguları da yukarıdaki çalışmaları destekler niteliktedir ve ortak sonuç bireylerin dünyayı adil olarak algılamaları hayatlarını kolaylaştırdığı için, bunun sarsılmasını istememeleri olarak açıklanmıştır. Fakat bu tarz çalışmalara yöneltilen bir eleştiri, çalışmaların genelde kağıt kalem üzerinde yapılmış ve az sayıda deneysel yöntem kullanılmış olması şeklindedir (Lerner ve Miller, 1978).

Adalet algısıyla ilgili yapılan çalışmalarda, adalet kavramının çalışma ortamına ve performansa nasıl yansıdığına da bakılmıştır. Genel bir sonuç olarak; bireylerin, işyerlerinde adaletli bir ortam algılıyorsa daha fazla çalışma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Bu sonucun oranı küçümsenemeyecek kadar azdır ve bireylerin motivasyonu için iş yerlerini adil olarak algılamaları oldukça önemli olmaktadır (Cropanzano ve Rupp, 2003). Benzer bir çalışma okullar için yapılmış, okulla ilgili süreçte adil dünya inancı mekanizmasının etkili olduğu düşünülmüş ve adil dünya inancı yüksek olan öğrenciler, okulda daha az stres yaşadıklarını, daha az başarı kaygısı hissettiklerini belirtmişlerdir (Dalbert ve Maes, 2004).

Vignette yöntemi ile yapılan bir başka çalışmada, işyerindeki durumlar ya da kişilerin gelirlerini hak edip etmemesi üzerinden kurulan hikayelerin analizi ile ulaşılan sonuçlarda, adil dünya inancının ve adalet kavramının iş yerindeki davranışlarla ilgisi olduğu görülmüştür (Konow, 2003).

Almanya örnekleminde ve yaklaşık 2000 öğrenci ile yapılan bir çalışmada; Alman öğrencilerin Almanya'da yaşayan başka grup bireylere yardım davranışları incelenmiş ve adil dünya inançları düşük olan bireyler yardımın hak edilip edilmemesini, adil dünya inançları yüksek olan bireylerden daha fazla yargılamışlardır. Yardımı hak edip etmemenin belirlenmesinde, dünyayı adil bir yer olarak algılayıp algılamamak önemli olabilmektedir (Appelbaum, 2002).

Yapılan bir başka çalışmada, adil dünya inancı ile kendi kendine yetme, dışa dönüklük ve yeni değişimlere açık olma davranışları arasında negatif bir ilişki

bulunmuştur. Bu sonucun, örneklemeden ya da dünyanın adil bir yer olup olmaması ile dışa dönüklük arasındaki farklı değişkenlerden de kaynaklanabileceği tartışılmıştır (Wolfradt ve Dalbert, 2003).

Vignettelerin kullanıldığı bir başka çalışmada, çeşitli olayları barındıran ve katılımcıların adalet ile ilgili düşüncelerini ölçmeyi amaçlayan 16 hikaye verilmiş ve katılımcılardan bu hikayeleri değerlendirmeleri istenmiştir. Hikayeler okunduktan sonra bazı katılımcılar, olayları değerlendirmek için detaylı sorular sormuşlardır ve bu katılımcıların adil dünya inançlarının yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Bu katılımcıların stresi hafifletmek amacıyla kendi günlük değerlendirmelerinde bir açıklama bulmaya çabaladıkları tahmin edilmektedir. Çalışma bulgularında da yüksek adil dünya inancı olan bireylerin olaylar hakkında daha fazla açıklama yaptıkları, olayları meşru kılmaya çalıştıkları, hatta olayların sonuçlarını Tanrı ya da bireylere atfetmeye meyilli oldukları gözlenmiştir (Lupfer, Doan ve Houston, 1998). İki çalışmadan oluşan bir başka araştırmada ise, hem bireysel hem de genel adil dünya inancının yüksek olmasının, bireyleri kurallara ve normlara göre yargılama ile pozitif yönlü bir ilişkide olduğu görülmüştür (Alves ve Correia, 2010).

Politik ideolojiler ve kurbanları suçlama arasındaki ilişkiye de bakılan bir çalışmada, katı ideolojik düşünceleri olan bireylerin, tecavüz kurbanlarını suçlama ve değersizleştirme davranışına daha meyilli oldukları görülmüştür (Lambert ve Raichle, 2013). Bu çalışma kapsamında, kişisel onam formunda bireylerin politik yönelimleri de sorulmuştur. Bu araştırmadan yola çıkılarak kişilerin adil dünya inançlarının, politik görüşleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Kıral'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada, görelî yoksunluk, adil dünya inancı ve siyasal katılımın birbirleri ile ilişkisi bulunup bulunmadığına ve söz konusu değişkenler açısından eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi farklı kadınlar arasında görelî yoksunluk, adil dünya inancı ve siyasal katılım bakımından farklılıkların olup olmadığına bakılmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı da siyasal katılım düzeyi yüksek ve düşük katılımcıların görelî yoksunluk ve adil dünya inancı puanları bakımından farklılaşıp farklılaşmadıklarına bakmaktır. Bu çalışma daha çok kadınların siyasetteki konumu ve grup dinamikleri üzerinde durmaktadır. Çalışmaya 302 kadın katılmış ve

adil dünya inancını ölçmek için Dünyaya İlişkin Varsayımlar Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma bulgularında, adil dünya inancı ve siyasal katılım arasında olumsuz yönde ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Yani katılımcıların adil dünya inancı düzeyi arttıkça, siyasal katılım düzeyi azalmaktadır. Göreli yoksunluk ve adil dünya inancı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Lerner'in de vurguladığı gibi adil dünya inancının, psikolojik süreçler ve tutumlarla ilişkisi vardır ve yapılan çalışmalar sonucunda, daha otoriter ve dindar kişilerin adil dünya inançları daha yüksek bulunmuştur. Fakat, Lerner (2010) bir makalesinde dini inançları yüksek olan bireylerde Adil Dünya İnancı Kuramı dinamiklerinden olan kurbanı suçlama davranışının daha az olabileceğini çünkü bu bireylerin Tanrı'nın her şekilde doğruyu yapacağını düşünebileceklerini belirtmektedir.

Correia, Vala ve Aguiar'ın (2002) yapmış oldukları bir çalışmada; sosyal bilimler öğrencilerinin HIV pozitif hastalarına uyguladıkları kurban etme davranışlarına bakılmıştır. Adil dünya inancı ve "kurbanı küçümseme" davranışları arasındaki ilişkiye bakan çok sayıda araştırma vardır. Bu araştırmaların ortak noktası, araştırmaların çıkış noktası olan ve alanyazının da büyük ölçüde gösterdiği gibi adil dünya inancı yüksek olan kişilerin, düşük olanlara göre kurbanların acıları küçümseme eğiliminde ve "onlar bunu hak ettiler" görüşünde olmalarıdır. Adil dünya inancına göre aslında kurbanlar o kadar da masum değillerdir ve eğer biri acı çekiyorsa mutlaka bunu hak etmiştir. Bu düşünce de kuramın temelini oluşturan "dünya adil bir yerdir" inancından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada; kurban olma durumunun hangi koşullarda nasıl farklı algılandığını görmek amacıyla sorular üzerinden gidilmiştir. HIV pozitif hastalarının hastalıklarını nasıl kaptıkları ile ilgili soru cevaplarına yer verilmiştir. Buradan hareketle katılımcıların, kurbanın davranışlarından yola çıkarak ne derece kurban olduğu, davranışlarının ne kadarından sorumlu olduğu konusunda ne düşündüklerine ve düşündüklerinin adalet anlayışlarını nasıl etkilediğine bakılmıştır. Bu çalışma, algılanan durumun; kurbanın ne derece kurban olduğuyula ilişkisini ortaya çıkarmak açısından önemlidir ve bu teze katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü, bireylerin kendilerini cinsel olarak nasıl tanımladıkları ve cinsel yönelimlerinin ne olduğu, kendilerine kurban gözüyle bakıp

bakmadıklarını ya da yaşadıkları iyi ya da kötü olaylarda cinsel yönelimlerinin ne kadar belirleyici olduğu konusundaki etkisi tartışılacaktır. Sonuç olarak, adil dünya inancı yüksek olan kişiler, HIV pozitif hastalığına yakalanan insanların bunu hak ettiklerini daha fazla düşünmektedirler. Yapılan başka bir çalışmada; kurbanın masumluluk durumunu tehdit eden iki kavram olduğu üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi adil dünya inancının derecesi, diğeri ise, kurbanın yaygın kimliği paylaşması yani iç grup içinde yer almasıdır. Masum kurbanların adil dünya inancını tehdit ettiği ve dünya adil bir yerse, suçlunun ceza çekmesi gerektiği düşüncesi daha önce belirtilmişti. Bu çalışmada da bu kavramlardan sıkça bahsedilmiştir. Birçok çalışmada adil dünya inancı yüksek olan kişilerin kurbanı küçümseme davranışlarının daha fazla olduğu görülmüştür. Lerner ve Miller'ın (1978) hipotezlerinde, iç gruptaki kurbanların dış gruptaki kurbanlara göre adil dünya inancını daha çok tehdit ettikleri görülmüştür. Burada etkili olan sistem için, iç grup-dış grup atf çalışmalarından da gördüğümüz üzere iç gruptan olan kişilere daha fazla olumlu özellik atfedilmesi ve bu nedenle daha fazla olumlu özellik yüklediğimiz birinin başına kötü bir olay geldiğinde, buradaki adaletin nasıl açıklanacağı konusunda daha büyük bir zorlukların yaşanabilmesi olasıdır diyebiliriz. Bu çalışmanın sonucu da bu açıklamayla paraleldir. Çalışma iki basamakta tamamlanmıştır. Birinci basamakta, adil dünya inancı ve grup aidiyetlerinin kurbanı küçümseme üzerindeki etkisi incelenmiştir. İkinci basamakta ise kurbanı alınan mesafe ve gözlemci arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda; iç gruptaki kurbanları izleyen katılımcılar adaletle ilgili daha fazla kavram kullanmışlardır. Adil dünya inancı yüksek olan kişilerin, iç gruptaki kurbanların acılarını küçümseme düzeyleri daha yüksek çıkmıştır (Correia, Alves, Sutton, Ramos, Pereira ve Vala, 2012). Son iki çalışmada da çıkan sonuçlar dikkate alınıp, adil dünya inancı kuramının, azınlık gruplara karşı uygulanan ikincil kurban edilme davranışının nedenini açıklamada yardımcı olabileceği belirtilmiştir.

Türkiye' de Adil Dünya İnancı Kuramı ile ilgili yapılan çalışmalardan örnekler verecek olursak; Adil dünya inancı ile ilgili yapılan ilk çalışmalar, kişilerin başlarına gelenler ve bunların sonuçları arasında bir uygunluk olduğuna inanma eğiliminde olduklarını göstermiştir (Göregenli, 2004). Batı dinlerinde yapılan

çalışmalarda da bu bulgular doğrulanmış niteliktedir. Ayrıca adil dünya inancının kadınlarda, yaşlılarda ve dezavantajlı gruplarda daha zayıf olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, toplumdaki adaletsizliğe ilişkin deneyimlerin genellikle belli sosyal grupların yesi olmaya ve bu nedenle dezavantajlı grup üyelerinin daha düşük adil dünya inançlarının olabileceğine bağlı olduğu varsayılmaktadır (Göregenli, 2004). Benzer bir sonuç başka çalışmalarda da çıkmış ve oran olarak kadınlardan erkeklerden daha düşük adil dünya inancına sahip oldukları bulgulanmıştır. Bunun sebebi olarak da yaşadıkları baskı ve olayların şiddetinin daha fazla olması gösterilmiştir (Lerner, 2010).

Karaçanta, Hasta, zkan ve Cesur'un yapmış oldukları (2014) bir çalışmada, sendika yesi olan ve olmayan işçilerin iş doyumları, adil dünya inançları, sistemi meşrulaştırma düzeyleri ve sendikaya ye olmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, adil dünya inancı yüksek işçilerin çalışma koşullarını hak edip etmediklerini sorgulama eğilimlerinin düşük olacağı ve bunun sonucunda da bir sendikal örgütlenmeye gerek duymayacakları tahmin edilmektedir. Bu kısımda adil bir dünyada yaşadığımızın kabul dolayısıyla "hak" mekanizmasının zaten dünyada hali hazırda var olduğu ve adalet için sendikal sisteme gerek olmadığı düşüncesinin etkisi olduğu akla gelebilir. Çalışmanın bulgularında; iş doyumunu, adil dünya inancı ve sistemi meşrulaştırma değişkenleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu değişkenlerin sendikaya ye olmaya ilişkin tutumlarla ilişkisi negatif yönde ve anlamlıdır. Adil dünya inancı ve sistemi meşrulaştırma değişkeni arasındaki pozitif yöndeki ilişki, her iki değişkenin "hak edilen sonuç" inancıyla var olan sistemin işleyişini haklı göstermesine bağlanmıştır. Aydın ve cel'in (2010) yapmış oldukları bir çalışmada, adil dünya inancı ile üretim karşıtı iş davranışları arasında bir ilişki olup olmadığı ve sergilenen üretim karşıtı iş davranışlarının türü açısından cinsiyete bağlı farklılıklarının bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Genel adil dünya inancı düşük olan katılımcıların geri çekilme, kişisel adil dünya inancı düşük olanların ise kötüye kullanma, sabotaj ve geri çekilme boyutlarında yer alan üretim karşıtı iş davranışlarını adil dünya inancı yüksek olanlardan daha fazla sergiledikleri ortaya konulmuştur. Bulgular, aynı zamanda erkeklerin kötüye kullanma, alma ve sabotaj boyutunda yer alan üretim karşıtı iş davranışlarını kadınlardan daha fazla

gerçekleştirdiklerini göstermiştir. Yine Öcel'in (2011) yaptığı çalışmada, işyeri zorbalığı ile fiziksel rahatsızlık belirtileri gösterme arasındaki ilişkide, çalışanların sahip oldukları adil dünya inancının düzenleyici rolü incelenmektedir. Çalışma sonucunda, işyeri zorbalığı ile fiziksel rahatsızlık belirtileri gösterme arasındaki ilişkide adil dünya inancının düzenleyici rolünün olduğu bulunmuştur. Yani adil dünya inancı yüksek olan bireyler, psikolojik zorbalığa maruz kaldıklarında bile adil dünya inancı düşük olan bireylere göre daha az fiziksel rahatsızlık belirtmişlerdir. Bu durumun açıklaması olarak, adil dünya inancı yüksek olan bir bireyin başına gelen olaylardan dolayı kendini suçlama ihtimalinin daha yüksek olması durumu sunulmaktadır.

Uğur (2007) çalışmasında; adil dünya inancının depresyon umutsuzluk ve kontrol odağıyla ilişkisini incelemektedir. Alanyazında, adil dünya inancı depresyon ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda farklı koşullarda farklı bulgular ortaya çıkmakla birlikte genel olarak adil dünya inancının depresyonla negatif bir ilişki içinde olduğuna dair bulgular daha fazladır. Bu çalışmanın örneklemini depresyon tanısı alan 120 hastadan oluşmaktadır. Çalışmada aynı zamanda bireysel ve genel adil dünya inancının depresyonla ilişkisi incelendiğinden katılımcılara hem Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği hem de Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği uygulanmıştır. Bulgularda ise, depresyon tanısı alan ve almayan grupların gerek kişisel gerekse genel adil dünya inançları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ancak, depresyon tanısı alan grubun bireysel adil dünya inancı, genel adil dünya inancından daha düşükken, depresyon tanısı almayan grubun bireysel ve genel adil dünya inançları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancının depresyon, umutsuzluk, kontrol odağı ve çeşitli demografik değişkenlerle ilişkisinin incelendiği bu çalışmada, genel adil dünya inancının bireysel adil dünya inancıyla anlamlı pozitif ilişkiye sahip olduğu, eğitim durumuyla anlamlı negatif ilişkiye sahip olduğu; bireysel adil dünya inancının ise depresyon, umutsuzluk ve kontrol odağıyla negatif ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Çalışmada demografik bilgilerden elde edilen ilginç bir bulgu, genel adil dünya inancının medeni durumla anlamlı bir ilişkiye sahip olması, yani evlilerin bekarlara nazaran dünyanın daha adil olduğunu ifade etmeleridir. Bu çalışma, adil dünya inancının ruh sağlığına etkisi

üzerine yoğunlaşan ve sosyal psikoloji ile klinik psikoloji alanlarına ait olguların birleştirildiği bir çalışma olması açısından önemlidir. Adil dünya inancı ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiye bakan başka çalışmalarda da kişisel adil dünya inancının ruh sağlığı ile genel adil dünya inancının ise katı sosyal tutumlarla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Kılınç ve Torun, 2011).

Tiftik'in (2012) yapmış olduğu bir çalışmada ise; adam öldürme eylemi nedeniyle hüküm giymiş olan kadınlarda, çocukluk örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyi, adil dünya inancı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 77 hükümlü kadın oluşturmaktadır. Katılımcılara, adil dünya inancını ölçmek için çoğu araştırmada da kullanıldığı üzere Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği uygulanmıştır. Çocukluk dönemi travmalarının adil dünya inancını sarsması ve bireyde öfke duygularına sebep olabilme ihtimali bu çalışmanın amacını tetiklemiştir. Çalışmanın bulgularında; adam öldürme eylemi nedeniyle hüküm giymiş olan kadınların, çocukluk örselenme yaşantıları ile adil dünya inançları arasında negatif yönde ve anlamlı; sürekli öfke düzeyleri ile arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmada adil dünya inancı ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Coşkun'un (2010) bir çalışmasında; suça yönelmiş olan ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişki incelenmektedir. Çalışmanın örneklemini suça yönelmiş olan 15-18 yaş arası 200 erkek ergenden oluşmaktadır. Çalışmada, adil dünya inancını ölçmek amacıyla Kişisel ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın hipotezi, suça yönelen ergenlerde çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi yükseldikçe, adil dünya inancının azalması yönündedir. Bu çalışmaya kaynaklık eden adil dünya inancı kuramının temel açıklamalarından biri olan, dünyada meydana gelen suçun ve travmaların kurbanlarının adaletsizlikle karşılaşma ihtimallerinin, kişilerdeki adil dünya inancını tehdit edeceği algısıdır. Bu çalışma adil dünya inancı ve çocukluk yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Çalışmanın öneminin bir sebebi, alanyazında bu tarz bir incelemeye rastlanamamış olmasıyken, diğer bir sebebi ise Lerner'in de ilham aldığı

gibi çocukluk yaşantılarının, ödül ve cezaların dünyanın adil bir yer olduğuna inanma durumunun temeli olabileceği fikridir. Yapılan bu çalışma sonucunda, suça yönelen ergenlerin genel ve kişisel adil dünya inançları ile çocukluk dönemi ve örselenme yaşantıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlerin örselleyici yaşantılara maruz kalma düzeyleri arttıkça, adil dünyaya olan inançları azalmaktadır.

Giray'ın 2009 yılında yapmış olduğu çalışmada; yukarıda incelenen çalışmaya ek ve alanyazına büyük bir katkı olarak adil dünya inancı ve bağışlayıcılık kavramı incelenmiş ve adil dünyaya olan inancın varlığıyla motive olan bireylerin, bağışlama kavramının etkisine daha kolay girdiklerini göstermiştir. Giray'ın çalışmasında problem; 15-18 yaş arası suç işlemiş ve işlememiş ergenlerin genel adil dünya inancı, kişisel adil dünya inancı ve bağışlayıcılık tutumlarının incelenmesi şeklinde belirlenmiştir. Çalışmaya 15-18 yaş arası toplam 182 kişi katılmıştır ve katılımcıların adil dünya inancı Genel ve Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği ile ölçülmüştür. Çalışma bulgularında; suç işlemiş ergenlerin işlememişlere göre genel ve kişisel adil dünya inancı ile bağışlayıcılık tutumu sonuçları anlamlı olarak daha düşük çıkmış, ayrıca kişisel adil dünya ve genel adil dünya ile kişisel adil dünya ve bağışlayıcılık kavramları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bütün bu çalışmaların da gösterdiği üzere, adil dünya inancını; insanların hayatlarını ve “iyi oluşlarını” devam ettirebilmeleri için kullandıkları bir meşrulaştırma stratejisi olarak tanımlayabiliriz. Yukarıda incelenmeye çalışılan her çalışmada adil dünya inancı yüksek olan kişilerin kızgınlık, hayal kırıklığı, suçluluk, utanma gibi olumsuz sayılan duyguları daha az yaşadığı vurgulanmıştır. Bu durumu tersinden düşünecek olursak kızgınlık, hayal kırıklığı, suçluluk, utanma gibi olumsuz sayılan duyguları daha az yaşayan insanların adil dünya inancını geliştirme potansiyelleri daha yüksektir diyebiliriz. Buradan da örselenmiş yaşantıları daha fazla olan bireylerin olumsuz duyguları daha fazla yaşadığı sonucuna gelirse, yaşanan toplumda LGBT bireylerin heteroseksüel bireylere göre daha çok örselenmiş yaşantıları var mıdır ve bu durum farklı cinsiyet kimliği- cinsel yönelim açısından adil dünya inancını farklılaştırabilir mi?

1.2.Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Alanyazını

Şimdi, bazen karıştırılan LGBT kavramlarının üst başlığı olan cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimler tanımlarını ve hangi kavramın hangi tanımın içine girdiğini detaylandırarak olursak;

1.2.1.Kavramsal Tanımlar

Cinsellik ve evlilik hakkında sert öğretiler icat etmekle suçlanan Hristiyan öğreticilerinden Paulus adlı bir Yahudi vatandaş, kadın ve erkek eşcinselliğini kınamakta ve sapıklık olarak tanımlamaktaydı. Bu sapıklıkların bedeli olarak da Tanrı'nın gazabıyla cezalandırıldıklarını ve sapıklıklarına layık olan karşılığı aldıklarını savunuyordu (Parrinder, 1996, sy. 303). Okuduğum ya da duyuduğum kadarıyla böyle düşünen sadece geçmişte yaşamış olan Paulus değil, günümüzde de birçok kitledir. Buradan hareketle, cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği nedeniyle kişileri cezalandırma ve kendi adil dünya tahayyülümüzü bozmamak adına zor hayatları değersizleştirme durumu benim merak ettiğim, mesele yaptığım bir konu haline geldi. Bu nedenle Adil Dünya İnancı Kuramı ile farklı cinsel kimlik ve yönelimleri inceleme amacı güttüm. Bu bölümde, çalışma kapsamında bahsi geçen, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ile ilgili terimlerin tanımı verilecektir.

1.2.1.1.Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, farklı toplumlarda, farklı zaman ve coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplum tarafından yüklenen sorumluluklar olarak tanımlanabilir (Aşçı, 2013). Bu sorumluluklar, tanımdan da anlaşılacağı üzere; belirli bir kuralı ya da kanunu olmadığı gibi, kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişebilen sorumluluklardır.

Çeşitli öğretiler ve toplumsal roller insanları o kadar çok, bir cinsiyet seçmeye (ki bu seçilen cinsiyetin erkek olması her şekilde daha makbul olarak algılanmıştır) ve bu seçilen cinsiyete göre konumlandırılmasına zorlamıştır ki, farklı sanat dallarında, resimlerde de bunun örneklerini görebilmekteyiz. Günlük hayatta artan “modern kadın” söylemine örnek olarak çizilen kadın portrelerinde kadınların

daha “eril” bir şekilde resmedilmesi (Antmen, 2013), kadınların eril görünümünün modernlik olarak algılanması, fakat erkeklerin daha feminen görünümünün doğrudan etiketlenip “gay”lık olarak algılanması kafamızın içerisindeki kalıplar dolayısıyladır. Hatta lezbiyen kadınların görece daha az görünür olmalarının sebeplerinden biri de bu olabilir.

1.2.1.2.Cinsiyet (İngilizce Sex)

Çok basit şekliyle bakıldığında insanı kadın ya da erkek yapan biyolojik ve fizyolojik özellikler olarak tanımlanabilmektedir.

1.2.1.3.Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği

Cinsel yönelim, erkeğe, kadına ya da her iki cinsiyete karşı hissedilen cinsel çekicilik anlamına gelir; homoseksüellik, heteroseksüellik veya biseksüellik şeklinde olabilir. (Çelik ve Şahin, 2012). Aslında, arzu nesnesi kısıtlanamayacak olduğundan daha geniş yönelimler de olabilir fakat bu çalışma kapsamında bu şekillerinden bahsedilecektir. Cinsiyet kimliği ise arzu nesnesinden bağımsız, bir tanımlama biçimidir. Kimlik olarak adlandırılmasının sebebi sadece arzu nesnesi ile açıklanamayan, beden ve kimlikle ilgili açıklamalar gerektiren durumlarda kullanılan bir terim olabilmesidir. Transseksüelliği cinsiyet kimliğine örnek verebiliriz ancak kesin bir tanım yapmak ya da örnek vermek çok doğru bir yaklaşım olmamakla beraber, kişilerin kendilerini nasıl aktardıkları önemli olmaktadır. Cinsiyet kimliği; transeksüel, kadın, erkek gibi kimlikleri ifade eder. Queer teori ve daha farklı yaklaşımların çıkmasıyla cinsel kimlik üç şekilde tanımlanmaktan, hatta tanımlanabilir bir şey olmaktan çıkıp daha özgür bir tanıma sahip olacaktır.

1.2.1.4.Heteroseksüellik

Heteroseksüel bir birey, duygusal/cinsel açıdan karşı cinse yönelen birey olarak tanımlanabilir (Şah, 2012). Heteroseksüellik, toplumda egemen olarak kabul edilen cinsel yönelimdir. Toplumda kimse aksini söylemedikçe 'normlar' bahane

edilerek herkese heteroseksüel muamelesi yapılmakta ve heteroseksüel bireyler kendi cinsel yönelimlerini tanımlama gereği duymamaktadırlar.

1.2.1.5.Eşcinsellik

1869 yılında ilk defa Karl Maria Kertbeny tarafından “eşcinsellik” kelime olarak tanımlanmıştır. Ancak eşcinsel kelimesi tanımlanmadan önce, aynı cinsiyetten bireylerin ilişki yaşama durumları “cinsiyet dönüşümü” olarak tanımlanmaktaydı ve 19. yüzyılda bu tarz yaşantılar çok fazlaydı. Cinsiyet dönüşümü, geniş bir aralığı kapsayıp ‘sapkın’ cinsiyet davranışlarını açıklamada kullanılırken, eşcinsellik kavramı daha kullanışlı bulunsa da belirsiz bir anlamda kalmakta ve ilk zamanlarda cinsel nesne seçimi meselesinde daha dar bir alana odaklanmaktadır (Halperin, 1990).

Geçmişte eşcinsellik farklı dinlerde doğaya karşı işlenilmiş günahlar kapsamında değerlendirilse de, erkek eşcinselliği bir suç olarak da görülmüştür (Oksaçan, 2012). Bu durumu günümüzde süregelen, bireylerin erkek eşcinsellere karşı kadın eşcinsellerden daha fazla önyargılı olmasının temeli şeklinde düşünebiliriz.

Özellikle erkeklerin hemcinsleriyle ilişki kurması tarihin en eski dönemlerinden beri vardır ve hatta ekonomik, siyasi, askeri iktidara sahip olan erkeklerin genç erkeklerle açıktan kurdukları ilişkiler bilinmektedir. Erkek eşcinselliğinin en yaygın olduğu Yunan, Girit, İspanyol, Kelt, Arap ve Norman kültürlerinin aynı zamanda savaş kültürünün çok gelişmiş olduğu toplumlar olması da dikkate değer bir detaydır (Selek, 2014). Yunan mitolojisinde de eşcinsellik olarak adlandırılmayan, fakat güçlü ve yaşlı erkeğin, ergenliğe yeni girmiş oğlanlarla cinsel ilişkiye girip boşalma sırasında onlara gücünü aktardıklarına inanılan durumlar olduğu belirtilmiştir.

Osmanlı'da oğlancılığın oldukça yaygın olması, hatta şiirlerde sakalı çıkmamış güzel yüzlü oğlanlardan övgülerle bahsedilmesi bunlara örnek niteliğindedir (Oksaçan, 2012). Eşcinsellikle ilgili bazı yazılarda hemcinsleriyle cinsel ilişkiye giren erkeklerden ziyade, kadınsı görünmenin ve kadınsılığın hedef alındığı dikkat çekmiştir (Oksaçan, 2012). Son derece ataerkil olan Yunan ve Roma toplumlarında

ise bir erkeğin başka bir erkekle beraber olmasından çok, ilişkideki roller ve güç dinamiği (aktif ve pasif olma durumu) önemliydi (Baird, 2004).

Türkiye’de eşcinsellikle ilgili araştırmalarda kavram kargaşası bulunmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda eşcinsellik sadece “gay olma” olarak adlandırılmış ya da transseksüellikle karıştırılmıştır.

Eşcinsellik eski Yunan’da benzer anlamına gelen “amos” ile cinsellik anlamına gelen “seksüalite” sözcüklerinden türemiş olup aynı cinsiyetten bireyler arasında kurulan, cinsel nitelikli bedensel ya da duygusal bağlılık ve ilişki anlamına gelir (Güney ve Kargı, 2004).

Sonuç olarak, hemcinsler arasındaki romantik ilişki; “eşcinsellik” olarak nitelendirilmektedir. Kadın ile kadın arasındaki eşcinsel romantik ilişki “**lezbiyenlik**” olarak adlandırılırken, bir erkeğin başka bir erkekle romantik ilişkisi de “**gaylik**” olarak adlandırılmaktadır (Gürhanel ve Arkonaç, 2013). Bu çalışmada bahsedilen “romantik ilişki” tanımının kullanılmasının sebebi; “eşcinsellik” deyince doğrudan cinsel ilişkinin akla gelmesini engellemektir. Çünkü, eşcinsel bireylerinin kendi ağızlarından yazılan kitaplarda, LG bireyler genellikle yaşadığının sadece cinsel ilişki ile sınırlı olmadığını ve romantik bir paylaşım gerektiğini vurgulanmasıdır (Hocaoğlu, 2002).

1.2.1.6.Biseksüellik

Biseksüellik; yaşanan romantik ve cinsel ilişkinin diğer tarafının hem kendi cinsinden hem de karşı cinsten olabilmesi durumu olarak açıklanabilmektedir. Burada kritik olan biseksüelliğin; birçok kişi için, “cinsel karışıklık” ya da “çok eşlilik” gibi görünüyor olması, HIV ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıkların taşıyıcısı olma ihtimali ve en ilginç olanı ise heteroseksüel-eşcinsel cinselliği karşıtlığının yaratılmasında bir engel olarak görülüyor olabileceğidir (Göregenli, 2012).

1.2.1.7. Transseksüellik

Transseksüel, kendisini karşı cinsten biri olarak tanımlayan kişidir. Hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi erkek olduğu halde kadın olmayı isteyebilir, kadın olduğu halde erkek olmayı isteyebilir. Kişinin davranışlarından çok, iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüellik cinsel yönelimden ziyade cinsel kimlikle ilgilidir (Şah, 2012). Transseksüellik, tüm bedenselleşme formlarına dikkate çektiği için politik ve kritik bir araç olmaktadır. Buna ek olarak, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve zorunlu cinsiyetlendirmeye muhalif bir politika için güçlü bir temsil sunmaktadır (Love, 2011).

1.2.1.8. İnterseks

İnterseksin tıbbi tanımı kabaca; 'anormal üreme organlarına sahip, cinsiyet gelişim bozukluğu olan kişi' şeklinde yapılabilir. İnterseks olma durumu çok farklı biyolojik çeşitlilik içermektedir ve interseks olmak bir sağlık sorunundan ziyade biyolojik bir durumdur (Şeker, 2013).

1.2.2. Homofobi, Ayrımcılık ve İlgili Çalışmalar

Homofobinin tanımından önce, fobi kelimesinin korkuyla ilişkili olduğu belirtilmelidir. Korkuyu ilk defa bilimsel olarak tanımlamaya çalışanlardan biri Aristoteles'tir. Aristoteles, klasiklerinden Retorik'te korkuyu, gelecekte kurgulanan yıkıcı veya acı verici bir kötülüğe dayalı bir acı veya rahatsızlık olarak tarif eder (akt, Çoker, 2014). Bu noktada Aristoteles'in korkuyu gelecekle ilişkilendirdiğini düşünebiliriz. Gelecekteki belirsizlikler, hatta gelecek düşüncesinin kendisi bile kaygı ve korku yaratır. Bu noktada kaygı ve korkuyu ayırmak gerekir. Adil dünya inancı ve korku arasındaki ilişki de Aristoteles'in bu sözlerinden anlaşılabilir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, adil dünya inancı motivasyonu, geleceği tahayyül etme, belirsizlikten rahatsızlık duyma gibi bileşenler içerir. Geleceği bilememek bizde bir korkuya sebep olur ve adil dünya inancı bu korkuyu yatıştıran bir mekanizma olarak devreye girer.

Homofobi, genel olarak, eşcinsellik, biseksüellik ve transseksüellik gibi farklı cinsel yönelimleri bulunan insanlara yönelik olumsuz duygular, tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Fakat bu çalışmanın varlığına ilham kaynağı olan tanım; Weinberg (1972) tarafından yapılan "heteroseksüeller açısından eşcinsellerle yakınlaşmaktan ya da yakın çevresinde bulunmaktan korkma ve eşcinseller açısından da kendilerinden nefret etme" şeklindeki tanımdır (Göregenli, 2012). Eşcinseller açısından "kendilerinden nefret etme" olarak yapılan tanımlama, bu araştırmanın dünyanın adil bir yer olup olmadığı ya da eşcinsellerin ne sebeple kendilerinden nefret edip etmediklerinden yola çıkılarak oluşturulan problemlerin başlangıcı olmuştur. Göregenli'nin (2011) homofobiyi açıkladığı makalesinde homofobi, bir ideoloji olarak ele alınır. Yani kişiler sadece tek başlarına homoseksüel olan bireylere karşı bir antipati beslememekte ve yaşadıkları toplumların ideolojinde, yapısında "homoseksüellik" in nasıl görüldüğüne bakıp, kendilerine dayatılana, bilerek ya da bağlamın etkisiyle yaklaşp, homoseksüeller hakkındaki tutumlarını buna göre belirlemektedirler. Bu da homofobinin ortaya çıkması ya da çıkmamasına zemin hazırlamaktadır. Homofobinin artışında rol oynayan bir etken olarak HIV ve AIDS'in yayılması da önemli bir nokta olmuştur. Eşcinsel erkeklerin hastalığa yakalanmasının ön plana çıkmasıyla, insanlar tarafından, homoseksüellerin "hasta" olarak algılanışı artmış ve homoseksüeller toplum tarafından dışlanabilmişlerdir (Güney ve Kargı, 2004).

Ayrımcılık konusu, kendinden başkasını dışlama ve küçültmeyi gerektirir. Göregenli'nin LGBT bireylere yönelik ayrımcılık ile ilgili yapmış olduğu bir çalışmanın sonucunda; Türkiye'de homofobik-transfobik ayrımcılık ve şiddetin sadece ayrımcılıktan kaynaklanmadığını, aynı zamanda heteroseksüel olmayan yaşama hakkına yönelik açık bir nefret siyasetini içerdiği gözlemlenmiştir. Bu durum sadece heteroseksüel olmayanlara karşı bir tehdit oluşturmamakta, bütün bir toplumun nasıl yaşayacağını ve tercihlerini adeta "hizaya sokmaktadır" (Göregenli, 2012, s.63). Bu ayrımcılığın artması "nefreti" ve "nefret suçlarını" da ortaya çıkarmaktadır. Nefret suçu; bir suçun nefret motivasyonu ile işlenmesi olarak tanımlanıp, bu suçlar belirli bir grubu suç hedefi haline getirmek suretiyle eşitliğe zarar vermektedir. Nefret suçları, sadece kişiye yönelik öfke ve saldırganlık değil,

kişinin mensubu olduğu gruba yönelik önyargı ve ayrımcılığın sonucudur (Göregenli, 2012). Siyah Pembe Üçgen'in 2011 yılında çıkarmış olduğu "10 da var mıyım?" kitabında geçen "neden örgütleniyoruz" kısmında bireyler, ayrımcılığa uğradıkları, yalnızlaştırıldıkları, şiddet gördükleri, medyada sansür mekanizmalarına maruz kaldıkları, işten atıldıkları, sağlık hizmetlerinden eşit miktarda yararlanamadıkları ve her gün nefret suçlarıyla karşılaştıklarından dolayı örgütlendiklerini belirtmişlerdir.

Eşcinselliğin geçmişten beri neredeyse evrensel olarak "ters" bir ilişkisi türü olarak algılanmasına örnek olması amacıyla Japon toplumundaki bir benzetmeye yer verilecek olursa; cinsellikle ilgili yazılarda, 'bulutlar' hem yumurtalıklar hem de vajinal salgılar, 'yağmur' da meni olarak açıklanmış olup, eşcinsel ilişkiyi anlatırken ise bütün terimlerine başına 'tersine' kelimesi eklenmiştir (Parrinder, 1996).

Peki bu ayrımcılığın yapılma nedenlerine gelirsek; LGBT bireylerin kendilerinin ve yaşantılarının "ilginç" ya da "ayıp, günah" olması dışında evlilik gibi nedenler de vardır. Şöyle ki, evlilik sistemin "bozulmaması" açısından oldukça verimli bir kurumdur. Afrika'da yöreden yöreye değişse de başlık parası adına verilen hayvanların asıl amacı evliliğin istikrarını sağlamaktır. Çünkü, olası bir ayrılık durumunda başlık parası iade edilmeliydi (Parrinder, 1996). Bu durumu günümüze uyarladığımızda; evlilik kurumunun ekonomiye katkısı ve kişiler tarafından yapılan çocukların da iş gücü olarak kullanılıyor olması, devletlerin de onayı ile boşanmaları zorlaştırmıştır. Bu nedenle böyle bir sistem içerisinde LGBT bireyler "üretken olmayan" bireyler olarak görülüp, ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Üremenin farklı dinlerde de yeri olduğundan, "verimli ol, çoğal ve yeryüzünü doldur" hemen hemen bütün dinlerde kutsal bir emir olarak algılanmaktadır (Parrinder, 1996). LGBT bireyler için kullanılan "günahkar" gibi kavramların "ürememe" noktasına dokunma ihtimali de vardır gibi görülmektedir. Ayrıca ayrımcılığın yukarıda bahsedilen 'işlevli olanı kayırma' anlayışının yanında iktidar ve siyasal yaşantılarla ilişkili olduğunu da söyleyebiliriz. Siyasal yaşamın koşulları değişip yenilendikçe, statü- yükümlülük-iktidar ve ödevler arasındaki ilişkiler de değişmektedir. Bireyin statüsü ve bu statüyü en görünür biçimde dışa vuran ve kimliğin saptanmasını sağlayan her şey önem kazanmaktadır. Kişi bedensel davranış, giyim, konut,

cömertlik, harcama gibi konularda kendisini oldukça iyi göstermeye çalışmaktadır (Foucault, 2003). Burada, toplumsal normların devreye girdiğini söyleyebiliriz. Bu statünün yüksek veya düşük olduğunu belirleyen toplumsal norm ve kurallardır. Bu nedenle kişilerden, kabul gören normlara göre hareket edip, kendi statülerinden olmayanları dışlayacak davranışlar göstermeleri beklenebilir, hatta Foucault'ya göre değişen siyasi koşullarla birlikte bu durum oldukça olasıdır.

Ayrımcılığın, toplumsal hiyerarşiyi oluşturmaya ve bunu korumaya hizmet eden politik bir boyutunun olduğundan bahsedilmişti. Hakim sınıfların elindeki gücü sürdürmesi için böyle bir mekanizmaya ihtiyacı vardır (Göregenli, 2012). Her toplumda hakim sınıf olduğu için ayrımcılığın bunca zamandır bitmemesi ve muhtemele bitmeyecek olmasını bu politik boyutla açıklayabiliriz. Bir başka deyişle nerede bir egemenlik ilişkisi varsa orada şiddet vardır ve dışlanma- ayrımcılık bu şiddeti gösterme biçimlerinden yalnızca bir tanesidir (Selek, 2014). Ayrımcılık mekanizmasının işleminin son bulması için ayrımcılığın meşrulaştırılması sürecinin tersine çevrilmesi gerekmektedir (Göregenli, 2012). Bu da demek oluyor ki; kişilerin kendi davranışları sonucu başlarına gelenleri 'hak ettiği' ve kişilerin değersizleştirildiği meşrulaştırma sistemleri işlevlerini kaybetmelidir.

Sadece LGBT bireyler ayrımcılığa uğramamaktadırlar. LGBT bireylerin aileleri de “ne biçim anne baba” şeklinde yaftalanmakta ve toplumdaki herkes bireylerin ebeveynlik vasıflarını eleştirme hakkını kendinde bulmaktadır (Siyah Pembe Üçgen, 2011).

LGBT bireyler hukuk, sağlık, eğitim, iş hayatı ve sağlık hizmetleri gibi başlıca alanlarda ayrımcılığa uğramakta ve hayat standartları kısıtlanmaktadır. Okul öncesinden başlayarak eğitim hayatı boyunca hemen hemen bütün derslerde verilen örneklerde heteroseksüel yaşantılar gösterilmekte ve LGBT bireyler yok sayılmaktadır (Siyah Pembe Üçgen, 2011). Sağlık hizmetleri kapsamında ise, eşcinsellik hastalık olmaktan çıkarılmalı 40 yıl olsa da eşcinsellerin beyinlerinde bir farklılık olabileceği konusunda yürütülen çalışmalar ve cinsel yönelim, kimlik konularında güncel derslerin olmaması sağlık çalışanlarının günümüzde de LGBT bireylere karşı önyargılı olmasını tetiklemektedir (Çabuk, 2010).

Aile Araştırmaları Enstitüsü'nün (Family Research Institute) kurucusu olan Paul Cameron, eşcinsellere yönelik ayrımcılığı ve saldırıları, üremeye yönelik seksin çok önemli hale geldiği ve çekirdek ailelerin dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı iddiasıyla meşrulaştırmaya çalışmaktadır (akt. Baird, 2004).

Yapılan çalışmalar sonucunda anlıyoruz ki, ayrımcılık ve dışlama sadece bir cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelime karşı değildir. Bu ayrımcılık aynı cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği ile kendini tanımlayan bireylerin bile görüşlerine bağlı olarak da artıp azalabilmektedir. Sevensan, Aslan, Akın ve Akın (2012) tarafından yapılan çalışmada, erkek egemen toplumlarda, kadından erkeğe trans bireylere karşı, erkekten kadına trans bireylere olduğundan daha az önyargılı bakıldığı bulgulanmıştır.

Ayrımcılık ve ötekileştirme tanım olarak homofobi den farklı olsa da doğurduğu sonuç bakımından oldukça benzer olabilmektedir. O nedenle, ayrımcılık tanımını ve genelde heteroseksüel bireylerin LGBT bireylere uyguladığı ayrımcılığı konuşmaktan çok, LGBT bireylerinin kendileri arasındaki ayrımcılık durumunu tartışmak daha faydalı olabilmektedir. Gürhanel ve Arkonaç'ın (2013) yaptıkları bir çalışmada, gaylerin öteki inşası çalışılmış ve gaylerin kendi aralarında yaşadıkları ayrımcılık dışlanma konusu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, toplumda eşcinsellere yönelik ayrımcılığa dayanan heteronormatif (heteroseksüelliğin toplumsal ve doğal norm olarak kabul görmesi) söylemin, gayler arasında kadınsı gayler için de kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle “öteki” kavramını heteroseksüel dünyaya ait görmemek yerinde olmaktadır (Gürhanel ve Arkonaç, 2013).

LGBT bireylerin kendi aralarındaki bu ayrımcılık, farklı grupların ortaya çıkmasıyla da örneklenebilir. Mesela adı Türkiye Ayları olan bir grup, kadınsı eşcinsel bireylere karşı oldukça sakallı, bıyıklı birer eşcinsel de olunabileceğini ve “erkeksi” görünümelerini koruduklarını belirtmektedirler (Hocaoğlu, 2002). Eşcinsel bireylerin kendi aralarındaki ayrımcılık konularından en temeli ise, örgütlü ve ya aktivist olup olmadıklarıyla ilgili olabilmektedir. Aktivist olan bireyler, aktivist

olmayan bireyleri, “kendilerini saklamakla”, “cesur olmamakla” itham edilebilmektedirler (Şeker, 2013).

Foucault, burjuva toplumlarının ikiyüzlü olduğunu fakat bununla beraber bu ikiyüzlülükten ödün vermek zorunda kalacağı zamanların olduğunu belirtmiş ve burjuva toplumlarının ille de 'meşru olmayan cinsellik'lere bir yer vermek gerekiyorsa, en iyisi bunların başka yerde barınmaları gerektiğini düşündüklerini belirtmiştir. Bunun sonucunda 'meşru olmayan cinsellik'lere üretimde yer almasalar bile kar çarkına sokulabilecek bir mekanda yani genelevler ve sağlık evlerinde çalışmalarına izin verildiğini söylemiştir (Foucault, 2003).

Mary Lynne Ellis adlı bir psikanalizin 2011 yılında yazdığı bir makalesinde; oğlunun gay olduğunu öğrenen bir annenin yaşadıkları anlatılmaktadır ve bu yaşanan ikilem hakkında psikanalitik yorumlar yapılmıştır. Danışan, 20 yaşındaki oğlunun gay olduğunu öğrenmiştir. Terapiye geliş amacı bu durum değildir fakat bunun da tetiklediği sürekli bir “iç sıkıntısı”ndan şikayet etmektedir ve gayliği çok tiksindirici bulduğunu söylemektedir. Homofobi için Young- Bruehl (1987) homoseksüelliğin kirlilik, yozlaşmışlık ve kadınsılıkla eş tutulduğu ve AIDS ile bağdaştırıldığı için dünyanın gay erkeklerden temizlenmesi gerektiğine duyulan inanç olarak ele alır. Bu vakada yukarıda da altı çizilen korku kavramı hakimdir. Vakada danışanın oğlu için gelecekte oluşturduğu mutlu aile tablosunun (iyi bir kadınla mutlu bir evlilik ve çocuk) kayboluşundan duyduğu rahatsızlık ve korkunun iyice gerilmesine yol açtığı düşünülmüştür. Konuşma sırasında çocukluğunun kilisede ve oradaki öğretilerle geçtiği ortaya çıkmıştır ve çocuklukta bu yaşantıları, oğlunun gay olmasını algılayışında büyük bir etkiye sahip olmuştur. Bir yandan oğlunu gay olmaya kendisinin itebileceğini düşünmektedir. Danışan, küçükken oğlunun bezini değiştirdiğinde oğlunun bundan etkilendiğini ve bu şekilde oğlunun farklı cinsel tercihlerde bulunmaya başlayabildiğini düşünmektedir. Bu durum danışanın geçmişte yaşadığı istismar edici cinsel ilişkilerin varlığıyla açıklanmıştır. Daha sonra, danışanın geçmiş yaşantısında bir kadından çok etkilendiği ve bunu bastırmak için daha homofobik davranışlar sergilediği ortaya çıkmıştır (Ellis, 2011).

Ayrımcılık ve homofobi birbirine oldukça yakın ve birlikte çalışılan kavramlardır. Bu çalışma kapsamında incelenecek bulgularda birebir ayrımcılıkla ilgili bir sonuç olmamasına rağmen, bu tarz davranışları sergileyen ve sergilemeyen bireyler arasındaki farkın sonuçlara yansıtacağı düşünülmektedir. Yapılan bu ayrımcılığın gösterim şekli olarak AIDS örnek verilebilir. Bu nedenle AIDS hakkında kısa bir bilginin ve konu ile ilgili yapılan çalışmaların önemli olabileceği düşünülmüştür.

1.2.2.1.AIDS Fobisi ve Dışlanma

AIDS, LGBT bireylerde görüldüğünde, yaşantılarından dolayı LGBT bireylere yönelik dışlama ve ayrımcılık politikalarını destekler nitelikte olmaktadır. Şöyle ki; insanlar AIDS'li bir LGBT bireyi bu hastalığı 'hak etmek'le suçlamakta ve Adil Dünya İnancı Kuramı'na göre LGBT bireyleri değersizleştirebilmektedir.

AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) mikrobuna HIV adı verilen bulaşıcı bir virüs hastalığıdır. HIV girdiği vücudun, mikroplara karşı koyma yeteneğini sağlayan bağışıklık sistemini etkileyip yok eder. Direnci azalan vücutta, HIV'nin etkisinin yanı sıra, çeşitli mikroplarda hastalıklara neden olurlar. Kanında HIV virüsü bulunan kişilere HIV pozitif denir. HIV bulaştıktan sonra, AIDS hastalığı belirtileri, kişinin yaşam koşullarına ve vücut direncine göre, 5-15 yıl, hatta bazen daha uzun bir süre sonra ortaya çıkar. HIV bulaştığı vücutta çeşitli hücrelere, özellikle CD4T kan hücrelerine yerleşerek çoğalır. Zarar gören CD4T hücreleri giderek azalır ve bunun sonucu olarak vücudun bağışıklık sistemi yıkıma uğrar. Vücut direnci zayıflayan hastada, normalde zararsız olan, hafif geçen ya da ender rastlanan bazı hastalıklar belirir. Ayrıca lenf bezlerinde büyümeler, ağız ve deride tekrarlayan uçuk, yara ve lekeler, nedeni bilinmeyen uzun süreli ateş, gece terlemeleri, kilo kaybı, ishal, öksürük görülür. Tüberküloz, pamukçuk, diğer bakteri, mantar, protozoon hastalıkları ve fırsatçı enfeksiyonlar ortaya çıkar. Kişide bu belirtilerin ancak birkaç tanesinin bir arada bulunması durumunda AIDS düşünülebilir. HIV mikrobi taşıyan hastalar, vücutlarında HIV mikrobi taşıdıkları için değil, bu mikrobun bağışıklık sistemini zayıflatması nedeniyle örneğin grip gibi tedavisi kolay olan hastalıklardan bile hayatlarını kaybedebilirler. HIV virüsü cinsel

ilişki, kan ve anneden bebeğine olmak üzere üç yolla bulaşır. HIV/AIDS günlük yaşamda, aynı odada bulunma, aynı okulda okuma, aynı havayı soluma ile bulaşmaz ve sağlam deriden geçmez (http://www.unicef.org/turkey/sy5/_ah10.html).

Bindokuzyüzseksenlerin başlarında AIDS ilk kez ortaya çıktığında, LGBT bireyler, hastalığı 'gay salgını' olarak gören kitlenin tepkisiyle karşılaşmışlardır. Bu durum özellikle politik LGBT bireyler arasında, insanları bilinçlendirmek adına AIDS'le mücadele etmeyi ve güvenli seks mesajını yaymayı amaçlayan yeni kamu sağlığı gruplarının temelini oluşturmuştur (Baird, 2004). AIDS'e karşı savunmasızlık ile fakirlik, eşitsizlik ve mahrumiyet arasındaki ilişki oldukça belirgindir. AIDS en çok borç krizi ve bunun yol açtığı fakirlik döneminde yayılmış olup, AIDS olma durumunda kullanılan ilaçlara maddi açıdan ulaşma zorluğu çeken fakir ve marjinalleşmiş insanların bu ilaçlara ulaşamaması AIDS'in belli bir kesimde artmasına yol açmıştır (Baird, 2004). Her türlü çevre tarafından ayrımcılığa uğrayan ve dışlanan LGBT bireylerin de maddi açıdan zorlanabilecekleri düşünüldüğünde AIDS kaçınılmaz olarak (heteroseksüellerde de olduğu gibi) LGBT bireylerde de artmıştır. AIDS'in cinsel yolla bulaşma kısmını ele alırsak hem heteroseksüeller hem de homoseksüeller ayırım gözetmeksizin ya maddi durum ya da tercih sebebiyle korunmasız cinsel ilişkiye girdiklerinde bulaşıcı hastalık riski taşımaktadırlar.

1980'lere kadar AIDS kaynağı bilinmeyen ve halkın sağlığını tehdit eden bir hastalık olarak görülüyordu. Bindokuzyüzbeş yılında yaklaşık 6.500 Amerikan HIV virüsünün neden olduğu bu hastalık nedeniyle hayatını kaybetmiştir (Bouton, Gallaher, Garlinghaus, v.d., 1987). Bu insanların cinsel ilişkiden bulaşan yolla öldüklerini ve dış grup olarak aynı zamanda "günah" işlediklerini düşünen bireyler tarafından, daha çok homoseksüeller arasında görüldüğünün düşünülmesi sebebiyle AIDS ve homoseksüellik arasında oldukça yakın bir bağ oluşturulmuştur.

Bunun en büyük nedenleri arasında, homoseksüellerin anal seks yapıyor olması ve bunun hem normlar açısından hem de daha fazla mikroba açık olarak düşünülmesi açısından AIDS ile ilişkilendiriliyor olması yer alıyor olabilir. AIDS'in yayılışı, ortaya çıkışı ya da önleme çalışmalarının hiçbirinde başrol trans bireylerin olmamasına rağmen, bu durum onların da 'ahlaksız' yaşantılarına verilen bir ceza

olarak görülmekteydi (Arman ve Ünlü, 2013). Bu durum da bireylerin adil dünya inançlarını sarsmamak için kurbanı değersizleştirmeye verilebilecek ve çok sık rastlanan bir örnek niteliği taşımaktadır.

Yapılan bir çalışmada homofobi ve AIDS'den korku puanları hesaplanmış ve arada pozitif bir korelasyon olduğu bulunmuştur; bu durum da AIDS korkusunun homofobinin dışı vurumu olabileceğini akla getirmektedir (Bouton, Gallaher, Garlinghouse, v.d., 1987). Örnekleme Latin ve Afrikalı Amerikalıların oluşturduğu başka bir çalışma da, bireyler gay oldukları için tedavi olamadıklarını ve baskı gördüklerini belirtmişlerdir ve homofobi ve damgalanmanın AIDS ile mücadeleyi ve tedaviyi engellediğini söylemişlerdir (Brooks, Etzel ve Hinojos,2005). Ayrıca yine aynı çalışma da her kültürün farklı normları olduğuna ve bu normların davranışlar açısından belirleyici olduğuna değinilmiştir. Yirmisi gay, 8i heteroseksüel olan toplam 28 doktor arasında söylem analizi kullanılarak yapılan bir çalışmada; heteroseksüel doktorların arasında homofobinin yaygın olduğu ifade edilmiştir. Bununla beraber sadece bir heteroseksüel doktor böyle bir ayrımın sağlık alanında olmadığını savunmuştur. Gay olan doktorlar da AIDS oranlarının artmasıyla homoseksüellere karşı olan önyargının daha da arttığını belirtmektedirler (Rose, 1994). Aynı çalışmada bazı doktorların AIDS'li homoseksüel hastalara yardımı red ettikleri ifade edilmiştir. Bunun nedenleri olarak da doktorların edindikleri kültürel normların, aile ortamında nasıl yetiştiklerinin, etnik kod ve ideolojilerinin belirleyici olduğu ifade edilmiştir.

Alanyazında da verilen ayrımcılığın nasıl geliştiği ya da şekillendiği, LGBT bireylerin örgütlenme seyrine bakarak daha iyi anlaşılabilceği düşünülmüştür. Ek olarak, LGBT hareketi ve örgütlenme seyrini bilmek bu çalışmanın problemlerine de katkı sağlayacaktır.

1.2.3.Dünya'da ve Türkiye'de LGBT Hareketi ve Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de eşcinsellerin örgütlenme seyri deyince çok uzun bir süreden bahsedilememektedir. Yıl bazında ifade edilmek istenirse bu hareketin yaklaşık 15-20 senelik bir geçmişi olduğu söylenebilir (Ertetik, 2010). LGBT bireylerin örgütlenme süreci, kendilerini ifade etme süreci olarak da özetlenebilir. Seksenlerden

sonra örgütlenmeye başlayan LGBT bireylerin siyasi ortam gereği örgütlere negatif bir şekilde bakılmasının da dezavantajlarından sadece biri olduğu söylenebilir. Öncelikle bir araya gelmeye çalışan LGBT bireyler, izole bir birahane, sinema ya da ev ortamlarında bulaşabilmişlerdir. Doksanların başı gibi (93-94) Ankara ve İstanbul'da geri dönülemez ve resmi olmayan bir şekilde örgütlenme içine girilmiştir. 1993'ten 2003'e kadar resmi olmayan şekilde devam eden örgütlenme (Lambdaistanbul, Kaos GL) daha sonra Kaos GL'nin tüzük hazırlaması ve kayıtlı bir dernek olmak için Ankara Valiliğine başvurması sayesinde kayıtlı bir dernek haline gelmiştir. Fakat resmi olarak eşcinselliğin suç ya da yasak olmamasına rağmen bu başvuru epey karışıklık yaratmıştır (Erol, 2011). Bu dönemde LGBT hareketi hiç bir partiden gerçek bir destek görememekle birlikte, sözde destek vermesi düşünülen partilerin de bir çabasını görememiştir. Yıldız Tar, 'Yoldaş ben ibneyim' isimli kitabı için partililerle röportaj yapılmış ve hiçbir partinin tüzüğüne LGBT haklarıyla ilgili bir başlığın girmediği görülmüştür (Tar, 2013).

Dünya'da ise eşcinsel bireylerden toplumsal kuşatmaya karşı ilk kitlesel tepki 27 Haziran 1969 yılında gelmiştir. New York eyaletinde bir bara yapılan polis baskını sonucunda, eşcinsellerin karşı koyarak üç gün süren bir ayaklanma yaratmaları eşcinsel hareketinin miladı oldu denebilmektedir. Bu hareket sonrasında hukuk, tıp ve başka alanlarda eşcinselliğe yönelik kural ve yasalarda kırılma yaşanmıştır (Erol,2011).

Trans, Onurlu ve Türkiye'li (2011) isimli çalışmada, yer alan trans bireylerin röportajlarının incelenmesi sonucu, LGBT bireyler için örgütlenmenin oldukça önemli olduğu ve bu sayede aileleri tarafından dışlanan bireylerin kendilerine yaşam alanı oluşturdukları, konuşacak insanlar buldukları ve dayanıştıklarını belirtmiş oldukları gözlemlenmiştir. Bireyler örgütlenmenin oldukça önemli olduğuna, insanları bilinçlendirme ve önyargıları yıkma adına yapılacak çok şeyin olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Türkiye LGBT hareketi 2000'li yıllardan itibaren aile çalışmaları yapma ihtiyacı duymuş ancak hareketin tazeliği nedeniyle verimli bir hale gelememiştir. 2008 tarihinde bir annenin katılımıyla Lambdaistanbul Aile Grubu'nun (LISTAG) ilk

toplantısı yapılmış ve daha sonra katılımlar artmıştır. Her sene yapılan onur yürüyüşlerine de katılan aileler çocuklarına ve onların örgütlerine sahip çıkmaktadır (Tarhan, 2011). LİSTAG aileleri de çok rahatlatan ve konuşulabilen bir ortam sağlayan bir grup işlevi görmektedir (Trans, Onurlu ve Türkiye'li, 2011). LGBT bireylerin hayat hikayelerinde, ailelerinin çevre tarafından yargılandığı ve aileleri nedeniyle çocukların 'değişik' olduğu gibi yorumların yapıldığı görülmüştür. Toplumda birçok kimse birbirlerinin annelik, babalık vasfını yargılama hakkını kendinde bulabilmektedir (Siyah Pembe Üçgen, 2011). Bu suçlamanın da Adil Dünya İnancı Kuramı'na göre; kişilerin kendi 'adil dünyalarını' sarsmamak için kurbanı ve çevresindekileri suçlamalarına yönelik bölümüyle ilişki olduğu düşünülmektedir.

1.2.4.LGBT Bireylerle Yapılan Çalışmalar

Cinsel yönelimle ilgili tutum çalışmalarında, tahmin edilebileceği gibi heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimlere karşı olumsuz tutumlar bildirilmektedir (Şah, 2009). Sakallı'nın (2002) yapmış olduğu bir çalışmada homoseksüel arkadaşı olan bireylerin LGBT bireylere yönelik önyargılarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Şah'ın (2012) yapmış olduğu bir çalışmada ise bu bulgu doğrulanmış, katılımcıların LGBT bireylere yönelik yaptıkları tanımlamaların homofobi ve tanışıklık düzeyinden etkilendiği, yüksek homofobi ve düşük tanışıklık düzeyinin negatif tanımlamalar yapılmasında daha etkili olduğu sonucu görülmüştür.

Gelbal ve Duyan (2006), Türkiye'de 18-34 yaş aralığında, 168 kadın ve 147 erkekten oluşan üniversite öğrencilerinin, lezbiyen ve gaylere yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Bulgular genel olarak iki gruba karşı negatif bir tutum olduğunu gösterse de, lezbiyen bireylere gaylere kıyasla daha olumlu bir tutum sergilendiği bulunmuştur. Bunu, toplumsal cinsiyet rollerindeki kalıp yargılarla açıklayabilmek mümkündür. Kadın dışarıda da “erkek gibi kadın” ise , ‘kendi işini kendisi görürse’, “kimseye muhtaç olmazsa” takdir edilmekte ve toplum tarafından kabul görebilmektedir. Erkeğin hem cinsel arzu nesnesinin bir erkek olması, cinsel ilişki sırasındaki “aktiflik”- “pasiflik” durumu hem de “gay” olması nedeniyle bireylerin kafasında oluşan “kadınsı” tavrıların varlığı, gaylere yönelik olumsuz tutumların

artmasına neden olmuştur diyebilmekteyiz. Tam bu noktada; erkeklerle cinsel ilişkiye giren erkek ve transseksüellerin toplumsal cinsiyet bakış açısı hakkındaki görüşlerinin saptanması amacıyla yapılan bir çalışmada, erkeklerle ilişkiye giren bir trans tarafından yapılan bir konuşma alıntılanmıştır (Sevecan, Aslan, Akın ve Akın, 2012, s.52). “Kadının erkekleşmesi takdir toplarken erkeğin kadınlaşması ayıplanan, hor görülen, dışlanan bir şey. Bu hani erkeklik her şekilde erkek gibi davranmak hani onore edilen bir şey, erkek gibi kadın mesela, erkekten kadına transla kadından erkeğe trans arasında fark var kadından erkeğe translar sorun yaşamıyorlar.” (25 yaşında, yüksek lisans öğrencisi, bekar). Bu konuşma her ne kadar transseksüellik için yapılsa da, toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde kadının ve erkeğin konumu açısından oldukça açıklayıcı bir konuşmadır. Çalışmada lezbiyen ve gaylere olan olumsuz tutumun güçlü dini inanç seviyesiyle pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Çalışmada ortaya çıkan bir başka bulgu ise, kadınların her iki gruba (lezbiyen ve gayler) karşı erkeklerden daha olumlu bir tutuma sahip olduklarıdır. Peki neden erkekler eşcinselliğe kadınlardan daha olumsuz bakmaktadır? sorusuna cevap ararsak, erkeklerin eşcinselliği, maskülenliklerini tehdit edici bir unsur olarak görmelerini cevap olarak söyleyebiliriz (Güney, Kargı ve Oruç, 2004). Bununla beraber, yukarıda bahsedilen (hem gay hem de lezbiyen gruplara karşı kadınların erkeklerden daha fazla olumlu tutum sergilemesi) cinsiyet farklılığı Sakallı ve Uğurlu’nun 2002 yılındaki araştırmasında görülmemiştir (akt, Sakallı, 2008). Bu çalışma kapsamında, katılımcıların, cinsel yönelim ve kimlikleriyle bağlantılı olarak araştırmada kullanılan hikayelerdeki karakterlerin başına gelenleri adil bulup bulmayacaklarına dair cevaplarının değişmesi beklenmektedir.

Sakallı ve Uğurlu (2006) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise, lezbiyen bir bireyle iletişimin, insanların homoseksüelliğe ilişkin tutumlarını nasıl etkileyeceğine dair ilginç bulgular vardır. Ön test sonrasında katılımcılar 45 gün boyunca lezbiyen bir bireyin yaşadıklarını dinleyip ona soru sormuşlardır. Çalışma sonucunda lezbiyen bireyle konuştuktan sonra homoseksüelliğe karşı tutumların daha olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir. Fakat bu değişme ölçeğin olumsuz tutumlar kısmında kalmıştır. Yani bu araştırma, eşcinsellerle sosyal iletişimde bulunmanın kişilerin olumsuz tutumların az da olsa bir farklılık yaratılabileceğini, ancak yine de bu değişimin olumlu tutumlar beslemeye

yetmediğini göstermiştir. Katılımcılar, lezbiyen bir birey yerine gay bir bireyle görüşürülmüş olsalardı, lezbiyen bireyle görüşmelerden sonra homoseksüelliğe karşı oluşan olumlu tutumların gay bir bireyle görüştüktan sonra oluşmayabileceği ihtimali de çalışmada belirtilmiştir (Sakallı ve Uğurlu, 2008).

Sakallı (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, yine üniversite öğrencileri üzerinde cinsiyetçilik ve homoseksüelliğe karşı tutumlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Düşmanca ve korumacı olarak ayrılan cinsiyetçiliğin homoseksüelliğe yönelik tutumları nasıl etkilediğine bakılmıştır. Düşmanca cinsiyetçiliği kısaca “baskıcı ataerkillik”, korumacı cinsiyetçiliği ise kısaca “korumacı ataerkillik” olarak tanımlayabiliriz. İki tür cinsiyetçilikten de yüksek puan alan katılımcıların eşcinselliğe ilişkin daha olumsuz tutumlar besledikleri saptanmıştır. Fakat, düşmanca cinsiyetçiliğin eşcinselliğe ilişkin olumsuz tutumlarla da daha yüksek ilişki içinde olduğu bulunmuştur (Sakallı, 2008).

Şah (2012) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transseksüelliğe ilişkin tanımlamalarının homofobi düzeyi ve LGBT bireylerle tanışıklık düzeyiyle olan ilişkisine bakılmıştır. Çalışma kapsamında, 325 kişiye, eşcinselliği, biseksüelliği ve transseksüelliği nasıl tanımladıklarına dair açık uçlu sorular sorulmuş; eşcinsel, biseksüel ve transseksüellerle tanışıklık düzeylerine dair bilgiler alınmış ve homofobi düzeylerini ölçmek üzere Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği verilmiştir. Şah’ın yapmış olduğu bu çalışmada bulgular, katılımcıların yaptıkları tanımlamaların homofobi ve tanışıklık düzeylerinden etkilendiğini; yüksek homofobi ve düşük tanışıklık düzeylerinin daha olumsuz tanımlamalarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılara sorulan açık uçlu sorulara verilen cevaplardan bazılarını inceleyecek olursak; eşcinselliğe yönelik olumsuz içeriğe sahip yanıtların birinde “sapıklık” olarak nitelendirilen eşcinselliğin yanına, gerçekten hasta olanlar hariç diye not düşülmüştür. Yani bu kişinin iki türlü eşcinsel tanımı olduğunu varsayabiliriz. Eşcinselliğin bir hastalık olduğuna veya bir tercih olduğuna inanmaktadır. Büyük ihtimalle hastalık olarak adlandırdığında “onlarında elinden bir şey gelmez” diye düşünüp “sapıklık” olarak nitelendirmekten vazgeçmektedir. Başka bir örneği de, biseksüel bireylere dair yapılan olumsuz içeriğe sahip yanıtlardan verecek olursak, biseksüel bireyleri “

bence bu homoseksüellikten de vahim bir durum” olarak nitelendiren biri, sadece biseksüelliğe yönelik değil aynı zamanda homoseksüelliğe yönelik tutumlarını da gayet açık ifade etmektedir.

Öner’in (2015) yapmış olduğu bir çalışmada, Türkiye’de yaşayan beyaz yakalı LG bireylerin özellikle iş yerlerinde maruz kaldıkları ayrımcılık ve işyerinde kullanılan mücadele stratejileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda en çok kullanılan stratejinin “gizlenme” olduğu belirtilmiştir. Bu stratejinin yanı sıra; sahte bir heteroseksüel kimlik inşa etme, karşı cinsle ilgileniyor gibi davranma ve daha nadir olarak da açılma stratejilerini kullanmışlardır. LGBT bireylerin çalışması karşına koyulan aktif ya da pasif olarak devam ettirilen olumsuz davranışlar, ayrımcılıktan da öte LGBT bireylerin hayatlarına konan ciddi bir engeldir. LGBT bireylerle sağlık alanında yapılan çalışmalarda ise, LGBT bireylerin sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları ve hizmet alımında eşitsizlikler yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Çelik ve Şahin, 2012). Bu eşitsizliklere neden olarak, ayrımcılık ve önyargı kaynaklı gelişen homofobi, damgalanma, sosyal destek azlığı, sağlık çalışanlarının olumsuz tutumları ve bunlara benzer birçok neden gösterilebilmektedir. Yapılan çalışmaların gösterdiği üzere, doktorlarda (yukarıda belirtildiği üzere) olduğu gibi polislerde de homofobi oldukça yaygındır. Bazı polisler tarafından, gözaltına alınan LGBT bireylere oldukça kötü muamele edilmektedir (Göregenli, 2011). Bir diğer çalışmada ise AIDS’li gay bireyler sıklıkla damgalandıklarını ve bu nedenle sıklıkla suçluluk ve utanç duyguları yaşadıklarını belirtmişlerdir (Williamson, 2000).

Yapılan bazı çalışmalarda ise, yaşın artmasıyla eşcinselliğe yönelik tutumlar daha olumlu olmuştur. Yani yetişkin bireyler, daha genç yaşta bireylere oranla eşcinselliğe karşı daha olumlu tutumlar sergilemektedirler (Sakalı, 2006).

Türkiye’de yapılan çalışmaları incelediğimizde, yüksek homofobik tutumlar sergileyenlerin, diğerlerine göre genellikle, erkek oldukları, cinsiyet rollerine ilişkin olarak geleneksel tutumlara sahip oldukları, daha güçlü dini inançlara sahip oldukları, benzer olumsuz tutumları olan arkadaşlara sahip oldukları, ırkçı ve cinsiyetçi önyargılara sahip oldukları, otoriter oldukları, LGBT bireylerle çok az kişisel/sosyal etkileşime ve tanışıklığa sahip oldukları, daha yüksek düzeyde sosyal

üstünlük yönelimine sahip oldukları ve görece daha düşük eğitim düzeylerine sahip oldukları söylenebilir.

Yukarıda homoseksüel bireylere yönelik tutumlar ve ayrımcılığın nasıl olduğuna ilişkin fikir vermesi açısından örnek araştırmalar verilmiştir. Bu konuyla ilgili oldukça fazla araştırma bulunduğundan bütün çalışmalara yer verilememiştir.

Şimdi, tez kapsamındaki bu çalışma ile bire bir olmasa da yakın ilişkisi olduğu düşünülen çalışmalara baktığımızda; Hafer, Bogaert ve McMullen'in (2001) yapmış oldukları ve adil dünya inancı ile yüksek risk içeren seksüel davranışlar arasındaki ilişkinin araştırılmak istendiği bir çalışmada, güçlü adil dünya inancı olan bireylerin, negatif olayları (AIDS gibi) daha az derecede risk olarak algıladıkları bulunmuştur. Çalışmanın örneklemini gay ve biseksüel erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Bu katılımcıların adil dünya inançları içerisindeki bireysel farklılıklar ölçülmüş, bu bireysel farklılıkların ilişkiyi tehdit eden davranışların ne olduğu konusundaki bireysel farklılıkları açıklamaya ve kondom kullanımı üzerindeki farklılıklara bakılmıştır. Sonuçlar beklenen yönde olmuş ve yüksek adil dünya inancı olan bireyler daha az kondom kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre, adil dünya inancı yüksek bireylerde negatif olaylardan kaçınma davranışının daha az olması durumu, bu bireylerin başlarına kötü bir şey gelmeyeceği, gelse de bunu yaptıkları bir şeyin cezası olarak çektiklerine inandıkları şeklinde açıklanabilmektedir. Bizim bu çalışmamızda da oluşturulan hikayeler doğrultusunda verilecek cevaplarda da böyle bir ayırım olup olmayacağı merak edilmekte ve bu araştırma doğrultusunda adil dünya inancı yüksek olan bireylerin hikayelerde, kurbanları ya da olaylar değersizleştirilebileceği ve başlarına gelenleri ceza olarak görebilecekleri düşünülmektedir.

Adamczyk ve Pitt 'in (2009) yapmış oldukları hemen hemen tüm dinlerin, homoseksüellere tutumları bakımından değerlendirildiği bir çalışmada, dini inanışların ve bireylerin yaşadıkları toplum normlarının oldukça önemli olduğu bulgulanmıştır. Özellikle dini inanışların, homoseksüel bireylere yönelik tutumları belirleme de çok etkili olduğu görülmüştür. Örneklemini birden fazla milletin oluşturduğu çalışmada toplumsal normların, bireylerin yaşadığı yere göre farklılaşması ve bunun da homoseksüellere yönelik tutumlara yansımaları gözlemlenmiştir. Yukarıda aktarılan çalışmalar doğrultusunda, dini inanç ve kültürel

normlar, dünyanın adil bir yer olup olmaması konusunda bireylerde olan algıyı şekillendirebilmektedir. Dolayısıyla bu algıların, LGBT bireylere yönelik tutumlar üzerinde etkili olabileceği, cevaplanacak sorular doğrultusunda adil dünya inancı ile farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleriyle ilişkisini incelenmesine katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Bu tez kapsamında yapılan çalışmada, farklı cinsel kimlik ve yönelime sahip bireylerin bedenlerinden ya da cinselliklerinden getirdikleri değerlerin hayatlarını yaşamada, geleceği tahayyül etmede bir etkisi olup olmayacağı, varsa ne gibi etkilerinin olacağı adil dünya inancı kuramı çerçevesinde tartışılmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.Amaç

Adil dünya inancı kuramının farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden bireylerle çalışılması, dünyanın adil olduğu ve kurbanın meşrulaştırılması bileşenlerinin bireyler tarafından beden üzerinden ya da yaşanan iyi ya da kötü olayları hak etme üzerinden nasıl açıklandığını incelenme olanağı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Alanyazında; daha çok heteroseksüel bireylerin LGBT bireyler hakkındaki yargıları, tutumları, LGBT bireylere yönelik ayrımcılık, homofobi çalışılmıştır. Fakat, LGBT bireylerin yaşadıkları hakkında kendi düşünceleri ya da yorumlarına çok yer verilmemiştir. Bu çalışmada; farklı cinsel yönelimlerle ilgili olarak, böyle bir olanağı sağlayacağı düşünülen hikaye tamamlama yöntemi (vignette yöntem) kullanılacaktır. LGBT bireylerin yanı sıra heteroseksüel bireylere de aynı hikayeler uygulanacak ve bu yapılırken tüm cinsel yönelimleri ve farklı cinsel yönelimdeki çelişki durumlarını nasıl algılayacakları Adil Dünya İnancı Kuramı çerçevesinde incelenmeye çalışılacaktır.

Türkiye'de Adil Dünya İnancı kuramıyla ilgili birçok konu çalışılmış olmasına rağmen alanyazında farklı cinsel yönelimlerle ilişkisi olup olamayacağı konusunda bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın alanyazına sağlayacağı

katkının yanında LGBT bireylerin yaşadıkları örgüt içi ve genel ayrımcılığı görünür kılmada önemli ve nitelikli olması amaçlanmaktadır. Yukarıda bahsedilen çalışmalarda da görüldüğü üzere azınlık grupların veya olumsuz yaşantılara sahip olmuş insanların adil dünya inançlarının farklılaşabileceği ve genelde çalışmalarda ortaya çıkan Adil Dünya İnancı ile bireyin iyilik hali arasındaki pozitif yönlü ilişkinin tersine dönebileceği bulgulanmıştır. Bu çalışmada da ortaya çıkabilecek böyle bir bağlantının kuramla ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aşağıdaki çalışma problemlerinde de görüleceği üzere, politik yönelim ve örgütlülük durumu ile adil dünya inancı arasındaki ilişki cinsiyet kimliği-cinsel yönelim biçimlendirici rolü çerçevesinde değerlendirilmiştir. Alanyazında görüleceği üzere politik yönelim ve adil dünya inancı arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu çalışmada da cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin bu bulguları biçimlendirici bir etkisi olup olmadığı merak edilmiştir. Aynı şekilde LGBT derneklerine üye olup olmamanın (çalışma kapsamında “örgütlü olmak” olarak geçmektedir) dünyayı adil algılamak ya da karakterlerin başlarına gelen olayları adil olarak değerlendirmek arasında bir ilişki olup olmadığı, varsa bu ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olup olmadığı merak edilmiştir. Yukarıda verilen alanyazın çerçevesinde adil dünya inancı yüksek olan bireylerin herhangi bir dernek ya da kuruluşa çok ihtiyaç duymayacakları sonucu çıkarılabilir. Ancak bu örneklem kapsamındaki sonuçlar ve eğer adil dünya inancıyla örgütlülüğün bir bağlantısı varsa, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimin bu ilişkiyi nasıl biçimlendirdiği araştırılmak istenmiştir. Dolayısıyla, örgütlülük durumunun nasıl yorumlanacağı, sistem algısının adil dünya inancı ölçeğinden alınan puanlara göre değişip değişmeyeceği ve bu durumda cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olup olmayacağının incelenmesi açısından bu çalışmanın problemlerinden birini oluşturmuştur.

Yukarıda özetlenen araştırmalar ışığında, bu çalışma için belirlenen problemler aşağıda verilmiştir:

1. Adil dünya inancı, cinsel yönelim-kimlik bakımından farklılaşma gösterecek midir?
2. Politik yönelimle adil dünya inancı arasındaki ilişkide, cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?
3. Örgütlülük durumu ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?
4. Bireysel adil dünya inancı ile genel adil dünya inancı arasında bir ilişki var mıdır?
5. Bireysel adil dünya inancı ile genel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?
6. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine bağlı olarak, heteroseksüel hikaye karakterlerinin başlarına gelen olayların adil olarak değerlendirilmesi ile LGBT karakterlerin başlarına gelenlerin adil olarak değerlendirilmesinde bir farklılaşma var mıdır?
7. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine bağlı olarak, heteroseksüel hikaye karakterlerinin değerersizleştirilmesi ile LGBT karakterlerin değerersizleştirilmesinde bir farklılaşma var mıdır?

3.YÖNTEM

3.1 Veri toplama

3.1.1 Örnekleme

Bu alışma kapsamında katılımcılar daha çok İstanbul, Ankara, İzmir ve Isparta şehirlerinde yaşayan bireylerden oluşmuştur. Farklı LGBT rgtleri ve okul topluluklarıyla iletişime geçilmiş ve iş birliği yapılmıştır. Çalışma kapsamında, kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan 66, trans birey olarak tanımlayan 18,

eşcinsel birey olarak tanımlayan 14, biseksüel olarak tanımlayan 11, queer olarak tanımlayan da bir kişiye ulaşılmış olup toplam katılımcı sayısı 110'dur. Kendisinin bir LGBT derneği ya da kuruluşuna üye olduğunu belirten katılımcı sayısı 16, herhangi bir LGBT derneğine üye olmayan katılımcı sayısı 51, bir LGBT derneği ya da kuruluşuna üye olmayan ancak etkinlik ya da yayınlarını takip ettiklerini belirten katılımcı sayısı ise 51dir. Katılımcıların yaşları 19 ile 53 arasında değişmekle birlikte çok büyük bir kısmı 20 ile 30 yaş arasındadır. 50 ve 53 yaşında olduğunu söyleyen katılımcı 2 kişidir. Katılımcılardan 1 kişi ortaokul mezunu olduğunu belirtmiştir. Diğer katılımcıların çoğu üniversite mezunu ve çalışan bireylerdir. Çalışma kapsamında uygulanan materyalin bir kısmı anket siteleri aracılığıyla katılımcılara ulaştırılırken, bir kısmı da araştırmacı tarafından katılımcılara elden dağıtılmıştır. Ayrıca çalışmanın verilerine ulaşılmasını sağlayan anket formundaki materyalin yanı sıra, kendisini heteroseksüel, trans, biseksüel ve eşcinsel birey olarak tanımlayan dört kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin uzunluğu 25 ile 60 dakika arasında değişmektedir. Görüşmeye katılan 3 birey aynı zamanda daha önce anket formundaki çalışma materyaline de katıldığını belirtirken, kendini biseksüel olarak tanımlayan birey bu çalışmanın anket uygulamasına katılmadığını belirtmiştir. görüşmeciler katılımcıların kendilerini tanımladıkları diğer özelliklerinden bahsedilirse,

Öncelikle görüşmeciler katılımcılara yaşları sorulmamakla beraber hemen hemen yirmili yaşlarda üniversite okuyan bireylerdir. G1, kendini biseksüel eşcinsel olarak tanımlayan bir bireydir ve herhangi bir LGBT oluşumuna üye olmadığını belirtmiştir. G2, kendini heteroseksüel bir kadın olarak tanımlamaktadır. Herhangi bir LGBT oluşumuna üye olmadığını belirtmiş ama "Yeryüzü Kadınları" adlı bir oluşumda örgütlü olduğunu söylemiştir. G3 kendisini trans olarak tanımlayan bir bireydir. "RADAR" isimli bir okul topluluğunda ve bir LGBT oluşumunda örgütlü olduğunu ifade etmektedir. G4 kendisini eşcinsel gay olarak tanımlayan ve herhangi bir LGBT oluşumuna üye olmadığını belirten bir bireydir.

3.1.2 Veri toplama araçları

3.1.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formda katılımcıların isimleri ya da kişisel bilgileri alınmadan; katılımcıların kimlik cinsiyeti, algıladıkları cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, meslek, örgütlülük durumu (katılımcıların herhangi bir LGBT dernek ya da kuruluşuna üye olup olmadıkları sorulmuştur. Cevaplarda ise “evet”, “üye değilim ama takip ediyorum” ve “hayır” seçenekleri bulunmaktadır.), politik yönelim bilgileri alınmış ve sadece araştırma kapsamında kullanılmıştır.

3.1.2.2. Kişisel (Bireysel) ve Genel Adil Dünya İnancı (Personal-General Belief in a Just World Scale)

Kullanılan ölçek, Kişisel Adil Dünya İnancı ve Genel Adil Dünya İnancı olmak üzere iki ayrı ölçek olmasına rağmen, bu çalışma kapsamında uygulamada bir arada verilmiştir. İlk yedi madde Kişisel Adil Dünya İnancı'nı, kalan altı madde ise Genel Adil Dünya İnancı'nı ölçmektedir.

Dalbert tarafından 1999 da geliştirilmiş olan Kişisel Adil Dünya İnancı Ölçeği, Göregenli (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Yedi maddeden oluşan bu ölçek 5'li likert tipi (tamamen katılıyorum, katılıyorum, biraz katılıyorum, biraz katılmıyorum, katılmıyorum, tamamen karşıyım) puanlama sistemine sahiptir. Ölçek kişilerin kendi yaşadıkları olayları ne kadar adil değerlendirdikleriyle ilgilidir. Ölçekten alınan toplam puan dünyanın adil değerlendirilmediğine işaret etmektedir. Bu çalışmanın bulgularını daha iyi anlamlandırabilmek için likert tipi derecelendirme tersine çevrilmiş ve ölçekten alınan puanlar arttıkça dünyanın adil değerlendirildiğine dair inancın da arttığına dair bir puan elde edilmiştir. Aynı hesaplama Genel Adil Dünya Ölçeği için de yapılmıştır. Dalbert (1999) Kişisel Adil Dünya İnancı ölçeği için iç tutarlılık katsayısını .86 bulmuştur. Göregenli ise (2003) bu ölçek için güvenilirlik katsayısını .85 olarak bulmuştur. Bu çalışmadaki örneklem kapsamında ise bu değer .80 olarak hesaplanmıştır.

Dalbert tarafından 1987 yılında geliştirilen Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği, Göregenli (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Altı maddeden oluşan bu ölçek 5'li likert tipi (tamamen katılıyorum, katılıyorum, biraz katılıyorum, biraz katılmıyorum, katılmıyorum, tamamen karşıyım) puanlama sistemine sahiptir. ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu puanlama bu çalışmada tersine çevrilmiştir. Ölçek kişilerin genel olarak dünyayı ne kadar adil olarak değerlendirdikleriyle ilgilidir. Dalbert (1999) Genel Adil Dünya İnancı ölçeği için Cronbach alfa güvenirlik katsayısını .78 bulmuştur. Göregenli ise (2003) Türkiye örneğinde ölçeğin Cronbach alfa katsayısını .69 olarak bulmuştur. Bu çalışmadaki örneklem kapsamında ise bu değer .69 olarak hesaplanmıştır.

3.1.2.3.Adil Dünya İnancı Hikayeleri

Çalışma kapsamında; 3 heteroseksüel kadın, 1 eşcinsel erkek, 1 trans kadın ve 1 biseksüel erkeğin başına gelen (işten atılma, AIDS olma, tecavüz, dışlanma, aile tarafından işkence görme ve sözlü taciz/ tehdit) olaylarla ilgili toplam 6 tane hikaye, araştırmacı tarafından yazılmıştır. Bu hikayelerde işlenen konular şu şekildedir: ilk hikayede, kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Ayşe'nin işyerinde patronunun onunla birlikte olma tekliflerini reddetmesi üzerine işten atılmasıyla sonuçlanan bir olay anlatılmaktadır. İkinci hikayede, kendini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Zeynep'in yaşadığı bir cinsel birliktelik sonrasında AIDS olmasıyla sonuçlanan bir olay anlatılmaktadır. Üçüncü hikayede, kendisini eşcinsel bir birey olarak tanımlayan Mehmet'in kıyafet ve tavırlarından dolayı arkadaşları tarafından dışlandığı bir olay anlatılmaktadır. Dördüncü hikayede, kendisini trans bir birey olarak tanımlayan Pınar'a ailesi tarafından öldüresiye işkence edildiği bir olay anlatılmıştır. Beşinci hikayede, kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Aslı'nın iş yerinde kıyafetlerinden dolayı tacize uğradığı ve bu durumu söylediği takdirde işten atılacağı tehdidi ile karşı karşıya kaldığı bir olay anlatılmaktadır. Son olarak altıncı hikayede ise, kendisini biseksüel olarak tanımlayan Burak'ın tecavüze uğradığı bir olay anlatılmaktadır. Görüldüğü üzere hikayeler içerdiği olaylar bakımından farklılık göstermektedir ve bu olaylar 'adalet', 'hak' ya da 'haksızlık' gibi kavramları sorgulatabileceği düşünülen ve insan yaşamında trajik olarak adlandırılan

olaylardan seçilmiştir. Hikayelerin sonunda da bu olayların, hissedilen duygusal şiddete göre puanlanması istenmiştir.

Bu puanlama, katılımcıların şiddetli buldukları olaylarda bulmadıkları olaylarda kurbanı destek verme ya da değersizleştirme durumlarının artıp artmayacağı ve bu artış azalışın hikaye kahramanlarının cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile bağlantılı olup olmayacağı merak edilerek yapılmıştır.

Bu hikayelerden sonra 'Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?' şeklinde açık uçlu bir soru sorulmuştur. Daha sonra katılımcılara, Correia ve arkadaşlarının (2012) kullanmış olduğu 7'li likert puanlama sistemli mağduriyeti değerlendirme soruları sorulmuş ve katılımcılardan cevaplamaları istenmiştir. Mağduriyet değerlendirme sorularına bu çalışma özelinde araştırmacı tarafından, ' adlı kişi başına gelenleri ceza olarak görebilir' şeklinde bir soru daha eklenmiştir. Mağduriyet değerlendirme sorularının altına Tepe'nin 2015 yılında yazmış olduğu yüksek lisans tezinde kullanılan sıfatlar (dürüst, güçlü, olgun, adil,...) eklenmiş ve katılımcılardan hikayenin kahramanını düşünüp ona göre bu sıfatlara 1'den 5'e (1= hayır değil, 5= evet öyle) kadar puan vermeleri istenmiştir. Bu bölümde de çalışma kapsamında araştırmacı tarafından ek olarak 'suçlu' sıfatı dahil edilmiştir. Sıfatların olduğu bu bölüm, katılımcıların hikaye kahramanlarını destekleyip desteklemediklerini ya da değersizleştirip değersizleştirmediklerini sayısal olarak ölçebilmek için çalışmaya eklenmiştir. Mağduriyeti değerlendirme sorularında, ilk dört soru "... gerçekten çok zarar görmüştür", "... gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim", "... olduğu bir ortamda bulunmak isterim", "Eğer ... arkadaş olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim" ifadelerinden oluşmakta, diğer sorular ise "... başına gelenlerden sorumludur", "... bu durumdan ötürü suçlu sayılır", "... başına gelenleri hak etmiştir", "... başına gelenleri ceza olarak görebilir" ifadelerinden oluşmaktadır. Görüldüğü gibi ilk dört soru ile son dört sorunun ifadelerindeki anlamlar farklıdır. Bu durum, soruları puanlarken, son dört sorunun puanlarının tersine çevrilip puanlanması gerekliliğini doğurmuştur. Aynı durum C bölümünü oluşturan sıfatlara verilen puanların hesaplanmasında da olmuştur. Bu sıfatlar, "dürüst", "güçlü", "olgun", "iyi", "adil", "başarılı", "ahlaklı" ve "aptal", "bencil", "başarısız", "sorumsuz", "hatalı", "zayıf",

“ahlaksız”, “suçlu” sıfatlarıdır. Görüldüğü üzere burada da ilk yedi sıfat destekleyici sıfatlar olup son sekiz sıfat karakteri daha değersizleştirici sıfatlardır. Bu nedenle son sekiz sorunun puanlarının tersine çevrilip puanlanması gerekmiştir.

Son olarak da hikayenin kahramanlarının yaşadıkları olaylar karşısındaki durumlarının nasıl değerlendirildiğine dair bilgi almak için katılımcılardan, kesinlikle adil- kesinlikle adaletsiz skalasında 1'den 7'ye kadar puan vermeleri talep edilmiştir. Sorulardan oluşan bu bölüm de, katılımcıların hikaye kahramanlarını destekleyip desteklemediklerini ya da değersizleştirip değersizleştirmediklerini sayısal olarak ölçebilmek için çalışmaya eklenmiştir. Bu açık uçlu soru ve puanlama gerektiren değerlendirmeler her hikayeye uyarlanmış ve katılımcılardan o hikaye özelinde düşünüp cevaplamaları beklenmiştir.

Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından oluşturulan 6 hikaye İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde eğitimine devam eden 7 uzman sosyal psikolog tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler yapıldıktan sonra kapsam geçerliği sağlanmış olan materyal son halini almış ve katılımcılara bu şekliyle dağıtılmıştır.

Katılımcı geçerliliği sağlamak amacıyla yapılan görüşmelerin oluşması bakımından yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler de veri toplama sürecine dahil olmakta ve aşağıdaki bölümde detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

3.1.2.4.Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden belirlenmiş sorular ile yürütülen fakat diğer yandan görüşmenin seyrine göre, detay olan ya da gerekli olduğu düşünülen bilgilere ulaşmak amacıyla ek sorulara da alan bırakan bir görüşme tekniğidir (Kuş, 2011). Bu görüşme tekniği, araştırılmak istenen konuya dair katılımcılardan derinlemesine bilgi alınmasına fırsat vermektedir. Zorunlu olmamakla beraber görüşme sırasında sorulacak sorular üzerinde araştırmacı tarafından önceden hazırlık yapılırsa bile, bu soruların sırası ve biçimlerinde değişiklik yapılabilmesine olanak tanımaktadır.

Bu çalışmada, görüşme sırasında görüşmenin çerçevesini oluşturan sorular, çalışmanın problemlerinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Aynı zamanda görüşülen katılımcıların çalışma bulguları hakkındaki ön görüşlerini ve fikirlerini almak amacıyla, çalışmada kullanılan hikayeler ve bu hikayelere verilen cevaplar üzerindeki görüşleri sorulmuştur. Bu durum alanyazında “katılımcı geçerliliği” olarak yürütülen çalışmalara benzemektedir; katılımcı geçerliliği, katılımcılardan sonuçların anlamlılığına ilişkin geri bildirim almayı amaçlayan bir yöntemdir (Taşdemir, 2015,s.75). Katılımcı geçerliliği, analiz süreci tamamlanıp sonuçlara ulaşıldıktan sonra yapılacak bir adım olmasına rağmen, bu çalışmada araştırmanın diğer veri toplama süreçleriyle paralel bir şekilde yürütülmüş ve araştırmanın bulgularını tartışmaktan ziyade görüşmecilerden araştırmanın problemlerine dair tahminleri istenmiştir. Bu derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulguların araştırmanın diğer veri toplama araçlarından elde edilen bulgularla paralel olabileceği tahmin edilmektedir.

Görüşme sırasında sorulan sorular aşağıdaki gibidir;

- 1-Adil bir dünya dediğimde ne anlıyorsunuz? Sizce dünya adil mi? Sizce adil bir dünya nasıl olmalı?
- 2-Sizce bugünkü yaşadığımız kötü olaylar, geçmişte yaşadığımız şeyler ya da yaptığımızı düşündüğünüz hataların cezası / bedeli olabilir mi?
- 3-İnsanların kendileri için böyle bir inanışa sahip olmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? İnsanların böyle düşünmesini nasıl buluyorsunuz?
- 4-İnsanların ya da siz eğer böyle düşünüyorsanız sizin bunları düşünmenizin sebebi ne / neler olabilir?
- 5-Dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inanç ile cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimler arasında bir ilişki olabileceği konusunda ne düşünüyorsunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz biraz daha anlatabilir misiniz?
- 6-Politik görüş ile dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inanç arasındaki ilişkinin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime göre farklılık gösterip göstermeyeceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

7-Dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inancın örgütlülük durumuna (LGBT dernekleri) ve cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime göre farklılık gösterip göstermeyeceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

8-LGBT bireylerde, dünyanın kendilerine adil davranıp davranmaması ve dünyanın adil bir yer olup olmaması konusundaki düşünceleri arasında bir ilişki olup olmayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

9-Heteroseksüel bireylerde, dünyanın kendilerine adil davranıp davranmaması ve dünyanın adil bir yer olup olmaması konusundaki düşünceleri arasında bir ilişki olup olmayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

10-Sizce ankette geçen hikayeleri farklı cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimden bireyler nasıl değerlendirmiştir? Bir fark olacağını düşünür müsünüz? Neden?

3.2.İşlem

Hikayeler ve anketten oluşan uygulama, katılımcılara internet ortamında veya elden verilerek doldurmaları sağlanmıştır. Bazı katılımcılar LAMBDA, SPOD ve KAOS-GL derneklerinden olup bazıları her hangi bir dernekle ilişkisi olmayan bireylerden oluşmaktadır. Bahsi geçen derneklerden sadece LGBT bireylere değil, kendini heteroseksüel ya da daha farklı yönelimler ile tanımlayan bireylere de ulaşılmıştır. Veriler katılımcılardan, uygunluk prensibi çerçevesinde ve gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Çalışma içerisinde “adalet”, “hak”, “suçluluk” gibi kavramlar çok geçtiğinden, bazı katılımcılar çalışmaya katılmakta çekimser kalmış, katılanlar ise bir açıklama beklemiştir. Çalışmanın uygulama bölümü, çalışma hakkında kısa bir bilgilendirme ile başlayıp demografik bilgiler ve sonrasında hikayelerle devam etmektedir. En sonunda ise Adil Dünya İnancı Ölçeği bulunmaktadır. Hikayelerden önce, hikayelerin nasıl doldurulacağıyla, cevapların nasıl verileceğine dair bilgilendirme amaçlı bir yönerge hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu yönerge de hikayelerin tamamen kurmaca olduğu ve doğru ya da yanlış bir cevabın olmadığını altı çizilmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan dört derinlemesine görüşmede ise her bir kişi görüşmeye başlamadan önce araştırma konusu ve alınan ses kaydının sadece araştırmacı tarafından dinleneceği hususunda bilgilendirilmiştir. Bunu kabul eden katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yukarıda da belirtilen ve önceden

hazırlanan sorular çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Ancak konuşmanın seyrine ya da görüşmecinin ek başka bir şey söyleme talebi üzerine sorular esnetilip, soru sayısı artırılmıştır. Görüşmelerde görüşmeci ve araştırmacının yalnız kalabileceği sessiz ortamlar tercih edilmek istense de buluşma koşulları gereği 2 görüşme kafe ortamında yapılabilmektedir. Görüşme öncesinde katılımcılara, bulunulan mekanda görüşme yapmak isteyip istemedikleri sorulmuş, rızaları alınmıştır.

3.3.Verilerin analizi

Araştırmacı tarafından oluşturulan hikayelerin altında katılımcılara “siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?” şeklinde bir soru yönlendirilmiştir ve bu sorunun cevapları tematik içerik analizi yapılarak kapalı ve açık kodlama yoluyla ortaya çıkan kategori, tema ve alt temalara göre incelenmiştir. Çalışma kapsamındaki problemler için ise “t-testi”, “Moderatör Regresyon Analizi” ve Tek Faktörlü Tekrarlı Ölçümler Anova” analizi yapılmıştır.

3.3.1.Tematik Analiz

Tematik analiz, niteliksel analiz yöntemlerinden içerik analizi tekniğinin içerisinde yer alan bir yöntemdir. Tematik analiz, metin içerisinde bir örüntü halinde ilerleyen anlam kalıplarını belirleyip analiz etmek için kullanılır (Joffe, 2012, s. 209-223). Tematik analizde, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini daha sonra bu birimlerin kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder (Bilgin, 2006, s. 19). Bu kategorilerde, mesajın konusu, yönü, taşıdığı değerler, amaçlar, amaca ulaşmada başvurulan yollar ya da çatışma konuları gibi çok çeşitli boyutlar ele alınabilmektedir. Araştırmacılar için dikkat edilmesi gereken husus ise, kategorilerin homojen, ayırt edici ve objektif olması gerekliliğidir. Bu kategorilendirmeler iki şekilde yapılabilmektedir. Önceden geliştirilmiş kategoriler kullanılabilmektedir. Bu şekilde oluşturulan kategoriler *kapalı yaklaşım* olarak tanımlanmaktadır. Önceden geliştirilmiş kategoriler yoksa ya da bir temele dayanarak (kuram ya da model) bu yapılamıyorsa, araştırmacı kendi kategori sistemini geliştirebilmektedir. Bu şekilde yapılan kategoriler ise *açık yaklaşım* olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2006, s.20).

Bu çalışmada, alanyazın ve Adil Dünya İnancı Kuram ışığında kategoriler, bu kategorilerin temaları ve bu temaların da alt temaları oluşturulmuştur. Kategoriler, Adil Dünya İnancı Kuramı'ndan hareketle, kuramda belirli bir örüntüde ilerleyen ve tekrar eden kavramlar üzerinden belirlenmiştir. Bir kuramdan hareketle kategori-tema ve alt temalar oluşturulduğundan kapalı yaklaşım kullanılmıştır. Ek olarak yapılan derinlemesine görüşmeler de bu kategori-tema ve alt temalar doğrultusunda incelenmiştir. Kategoriler de belirtilen “toplum özellikleri”, ”olayın kendi başına geldiğini ifade etmek” ve “diğer” kategorisi Adil Dünya İnancı Kuramı içerisinde geçmiyor olmasına rağmen görüşmelerde ortaya çıktığı için temalara araştırmacı tarafından eklenmiş ve böylelikle bu kategori ve temalar için açık kodlama yapılmıştır. “Olayın kendi başına geldiğini ifade etmek” kategorisine giren cevaplarda, katılımcıların sadece kendi başlarına da böyle bir durum geldiğini ifade etmeleri ek olarak başka bir şey söylememeleri dikkat çekmiş ve bu durumun es geçilmemesi gerektiği düşünülerek bu kategori de eklenmiştir. Bu çalışma sonucundaki bulgularda verilen tüm kategori-tema-alt temalar için örnek bulunmamaktadır. Tablo 1’de kuramdan hareketle araştırmacı tarafından oluşturulan kategori, tema ve alt temalar bulunmaktadır.

Tablo 1: Adil Dünya İnancı Kuramı Işığında Analiz Kategori, Tema ve Alt Temaları

Kategoriler	Temalar	Alt Temalar
Kurban Hakkındaki Görüşler	1. Kurbanı Destek	1.1. Failin Cezalandırılması Suçlanması 1.2. Psikolojik Destek 1.3. Kurban için Üzülme 1.4. Karakterin Güvensiz Hissetmesi
	2. Kurbanı Değersizleştirme/ Ahlaksızlık/Zayıf Olmak	
	3. Sorumlu Olmak	3.1. Suçlu Olmak 3.2. Ceza Çekmek Bedel Ödemek 3.3. Hak Etmek 3.4. Sonuca Sebep Olan Olaydan Sorumlu Olmak
Kader İnancı/Şanssızlık		
Adaletsizlik	1. Kişisel Adaletsizlik 2. Genel Adaletsizlik 3. Adaletsizlik	
Toplum Özellikleri	1. Heteronormatif Toplum 2. Erkek Egemen Sistem 3. İdeal Toplum Özellikleri 4. Mesleki Hiyerarşi	
Olayın Kendi Başına da Geldiğini İfade Etmek		
Diğer		

4. BULGULAR

4.1.Çalışmadaki Nicel Verilerin Bulguları ve Katılımcı Geçerliliği

Bu çalışmada, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimler ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda nicel ve nitel analiz çeşitleri kullanılmıştır. Bu kısımda SPSS 17.0 programı ile yapılan t-test, korelasyon analizi ve moderatör regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Ek olarak; çalışma kapsamında yapılan, katılımcılara çalışmanın problemlerine dair görüşlerinin sorulduğu ve katılımcı geçerliliğinin sağlanmaya çalışıldığı görüşmeler, ilgili problemin altında incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken, görüşmecilerin isimleri kullanılmamış ve aktarım sırasına göre G1,G2,G3 ve G4 olmak üzere numaralandırılmıştır. Derinlemesine görüşmedeki katılımcılardan ayrıca demografik bilgiler alınmamış, sadece problemlerle ilişkili ifadeler sorulmuştur. Aşağıda yer alan problem bulgularının altında katılımcıların ilgili probleme ilişkin görüşleri yer almaktadır.

4.1.1.Birinci Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ilk problemini “Adil dünya inancı, cinsel yönelim-kimlik bakımından farklılaşma gösterecek midir?” sorusu oluşturmaktadır. Adil dünya inancı, kişisel ve genel olmak üzere iki şekilde de analize tabi tutulmuştur ve “heteroseksüel” ve “LGBT” katılımcılar bu puanlar açısından “bağımsız örneklem t-testi” ile karşılaştırılmıştır. Bu analiz sonucunda, kişisel adil dünya inancı bakımından cinsiyet kimliği-cinsel yönelimler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır [$t(105)=-.508, p>.05$]. Genel adil dünya inancının da kişisel adil dünya inancına benzer olarak cinsiyet kimliği-cinsel yönelimler bakımından bir farklılık göstermediği bulgulanmıştır [$t(105)=-.382, p<.05$].

Görüşmelerde “Kişisel ve genel adil dünya inancı, cinsel yönelim-kimlik bakımından farklılaşma gösterecek midir?” problemine dört katılımcı tarafından verilen cevaplar ise aşağıda belirtilmiştir.

“G1 (kendisini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ... Dünya adil bir yer değil ama bunu çok özele de indirsek olursam sanırım cinsiyetle de

bi bağlantı kurmam gerekir gerekiyor mu şöle söyleyebiliriz mesela örneğin heteroseksist yaşayan biri aslında böyle olduğu için herangi birine bi açıklamada bulunmaz yani meraba işte ben şu şu diyip iki ay sonrasında bak işte ben heteroyum haberin olsun demez ama maalesef eşcinsel bireyler senle de konuşmuştuk kahve sırası beklerken orda mesela hep bi açıklama ihtiyacında bulunurlar mesela bu hani olayın aslında adil olmadığını kanıtıdır bence bunu eğer cinsiyet kavramı üzerinden konuşacak olursak...”

“G1 (kendisini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ...öyle bi bağlantı yok tabi ki hani bende bi eşcinselim ve bundan çok çok daha rahatsızım şundan dolayı çünkü bunu kime söylersen söyle seni elinden tutup hemen psikoloğa götürme gibi şeyleri var o zaman nedir bu hastalık e hastalık değil halbuki ee o zaman şeydemi bi hastalık işte saçını kırmızıdan sarıya boyattığında yaptığın değişimde mi hastalık eğer şuysa savunduğun şey işte allah seni böyle yarattı öyle davranmak zorunasın e tamam o zaman allah seni sarı saçlı yarattıysa niye kırmızıya boyatıyorsun o zaman yani çok küçük örnek ama bu geliyor benim aklıma hani...”

“G1 (kendisini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ...eğer şu an hala daha translar trans oldukları için polis gördüğünde yüzüymü lira ödüyorsa öle bi şeyler vardı eğer bunu hala yaşıyorsa bilmiyorum kalktımı ama yaşamış olmaları bile çok büyük bi acı çünkü kadın şey diyo şimdi yolda yürüyorum diyo karşımda polis geçiyo diyo polise yüzüymü lira veriyorum diyo e yürüyorum alışverişe gidicem diyo bitane daha polis geliyor ona da yüzüymü lira veriyorum diyo sonra kadın diyoki e ben şimdi diyo kalkıpta bankada çalışmam zaten zaten izin vermiyolar diyo aldığım parada yetmez dolayısıyla seks işçiliği yapıyorum diyo yani açıklama bana çok şey geliyor çok düz mantık ve mantıklı bu kadar...”

G1'in yukarıdaki problem sorulduğunda verdiği cevaplar yukarıdaki gibidir. G1, ilk alıntıda açık açık dünyanın adil bir yer olarak algılanması durumu ile cinsiyet kimliği- cinsel yönelim arasında bir bağ olduğunu belirtmiş ve verdiği örneklerle heteroseksüellerin en azından kendilerini başkalarına anlatmada daha rahat olduklarını düşündüğünü belirtmiştir. İkinci alıntıda, “bundan çok çok daha rahatsızım şundan dolayı çünkü bunu kime söylersen söyle seni elinden tutup hemen

psikoloğa götürme gibi şeyleri var” cümlesinden anlaşılacağı üzere insanların bunu bir hastalık olarak görmeleri ve katılımcının bu durumdan rahatsız olduğunu saç örneği vererek açıklaması, aynı zamanda üçüncü alıntıda translara yapılan ayrımcılıktan da bahsetmesiyle katılımcının LGBT bireylerinin hayatlarının zor olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Katılımcının bu şekilde düşünme ihtimali olduğunu, katılımcı ilk alıntıda bahsettiği dünyanın adil olmaması durumunu çok da cinsiyet kimliği-cinsel yönelim özeline indirmek istemese de heteroseksüellerin kendini anlatmadan yaşayabildiği için bile dünyanın onlara daha adil olduğunu söylemesi devamında LGBRT yönelik adillik barındırmayan örnekler vermesinden anlaşılabilir.

“G2 (kendisini heteroseksüel kadın birey olarak tanımlayan katılımcı): ...mesela heteroseksüel bir erkek için bu dünya yaşadığımız koşullar bi nebze adil sayılabilir hatta genişletirsek heteroseksüel erkek ve burjuva sınıftan gelen bir insan için bu koşullar çok adil ama onun yaşadığı adil koşullar bir başkasının yaşamını etkiliyo bir başkaları için bu dünyayı adil kılmıyor bir eşcinsel için bugün bu dünyanın koşulları evet adil değildir ama bu koşullar dogmatik değiştirilemez dönüştürülemez koşullar değil bizim bu koşullar için mücadele vermemiz yani kadınlar olarakta legebeteler olarakda bu adil olmayan düzen için bişeyler yapmamız gerekiyor çünkü dediğim gibi en başta bu düzen heteroseksüel erkekler ve zenginler için aslında adil bi düzen ama bizim için değil... değişmez bi adil düzen olamaz bazılarımız için adil bazılarımız için değil çünkü insanlar bu adillikleri kendileri yaratıyolar kendileri için adil olan bir dünya yaratıyolar bu düzeni diğerlerinin üzerinde baskı kurmak üzere onlar üzerinde bir adaletsizlik uygulamakta kullanıyolar...”

Yukarıdaki alıntıda, G2 dünyanın sadece LGBTler için değil aynı zamanda kadınlar ve “burjuva sınıfı” olarak belirttiği sınıftan olmayanlar için de adil olmadığını ve kişilerin dünya tezahürlerinin de cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre paralel olarak değişebileceğini belirtmektedir. Aynı zamanda oluşturulan “adil” ya da “adil olmayan” koşulların da değiştirilemez olmadığını, bu koşulları insanların kendilerinin kendilerine göre yarattığını ve ezilen tüm kesimler için mücadele edilmesi gerektiğine inandığını vurgulamaktadır. Sistem içerisinde düşünüldüğünde

dünyanın en adil davrandığı kesimin heteroseksüel erkekler ve burjuva sınıfı olduğu eklemektedir.

“G3 (kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı): ...ben çok küçük bi örnek vericem ben beş yaşında tecavüze uğradım tecavüze uğramak benim suçum değildi şu an bi transım kötü bişeyin sonunda yani o benim hatam değildi karşı tarafın bi şeyiydi ama atıyorum trans birey kötü bişey olmak hani topluma göre konuşuyoruz ben beş yaşında bi çocuktum heralde bana suç bulamazlar diye düşünüyorum benim yaptığım bişey yoktu ama trans oldum mesela trans oldum yani transmışım hani bağlantı yok demek istedim öyle bişey olduğuna inanmıyorum.. yani ben ondört yaşında kendime bu teşhisi koydum yani vücudumdan memnun değildim yani ne kadar kötü bişey yapmış olabilirim ki o yaşta heralde kopya falan çektim...”

Yukarıdaki alıntıda ise G3 başına gelen ve aslında çalışma kapsamındaki bir hikayeye ile de benzerlik taşıyan kötü bir olaydan örnek vermiştir. G3'ün verdiği cevaptan daha çok başına kötü bir şey gelmiş olmasından sorumlu olamayacağı, bu nedenle suçlanmaması gerektiği ve dünyanın ona adil davranmadığını düşündüğü görülmektedir. Görüşmeci kendisiyle ilgili oldukça üzücü bir olaydan bahsettikten sonra bu problem hakkında daha fazla soru sorulamamış ve araştırmacı tarafından diğer soruya geçilmiştir.

“G4 (kendini eşcinsel gay birey olarak tanımlayan katılımcı): ...şimdi bunu şöyle açıklayabilirim araştırma falan yaparken hep Avrupa ülkelerini ele alıyorum naptıklarını nasıl davrandıklarını legebete yürüşüylede çevredekilerin nasıl davrandıklarına bakarım... hani ailem falan aşırı dindardır ama pozitif bi enerji alıyorum onlardan da yani türkiye adil olmasa da ben çevremi adilleştirdim gibi

“A: yani sen o adilliği çevrende kurduğunu söylüyorsun”

“G4: ben o adilliği çevremde kurduğuma inanıyorum”

“A: peki eğer adillik varsa ya da bu kavram doğrultusunda kişilerin ya da artık dünyanın bi transa bi heteroya bi eşcinselle adil davrandığını düşünüyö musun yoksa var mıdır algılayışta bi farklılık”

“G4: Şimdi Şöle Őöliyim bi heteroseksüel erkek bi kıza laf attığında hiç bi problem olmaz ama iki erkek ya da iki kız biaraya geldiği zaman cümbür cmaat sürekli bi arbede olaylar falan olur... kişide bitiyo ya biraz bilinçlenmesi lazım yani zaten böyle okumayan bilinçli olmayan insanlar böyle ülkenin seviyesini geriye çekiyo...”

G4’ün son söylediklerinden anlaŐıldığı üzere bir heteroseksüel erkeğin bir kıza laf atması problem olmazken bir erkekle bir erkeğin ya da iki kadının bir Şeyler yaşaması “müdahale” gerektiren bir durum haline getirilmektedir. Bunu yapan insanların da daha çok bilinçsiz insanlar olduğunu söylemektedir. Buradan anlaşılan kadarıyla görüşmeci katılımcının, heteroseksüellerin kaba ve rahatsız edici bile olsa hareketlerini daha az kontrol ederek yapma özgürlüklerinin olduğunu düşündüğü anlaŐılabilmektedir.

Yukarıdaki tüm alıntılar incelendiğinde katılımcı görüşmecilerin düşünceleri, dünyanın adil olarak algılanması üzerinde cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin etkili olduğu yönündedir. Fakat dikkat çekici olan katılımcılar daha çok LGBT bireylere ayrımcılık yapıldıktan sonra bu bireylerin dünyayı adil algılamamaya başladıklarını belirtmeleridir. Bunun dışında ek olarak G2 kadınların ve sosyoekonomik düzeyi düşük kesimin de ayrımcılığa uğradıklarını bu nedenle dünyayı algılayış biçimlerinin değiştiğini eklemiŐtir. Sonuç olarak t-test analizi bulgularının tersine, derinlemesine görüşme yapılan katılımcılar, adil dünya inancının cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre farklılaŐtıęını düşünmektedirler.

4.1.2.İkinci Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci problemini “politik yönelimle adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Adil dünya inancı, kişisel ve genel olmak üzere iki Şekilde de analize tabi tutulmuştur. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Moderatör Regresyon Analizi” yapılmıştır ve tüm değişkenlerin toplam puanları “z puan” larına çevrilmiş, bu Şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak öncelikle “genel adil dünya inancı puanı” kullanılmıştır. Birinci adımda “politik yönelim” puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda “cinsiyet kimliği-cinsel yönelim”

puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin puanları çarpılarak girilmiştir. Genel adil dünya inancı ile politik yönelim arasında bir ilişki bulgulanamamıştır ($p < .05$). Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan politik yönelim ile cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin ortak etkileri de anlamlı değildir ($p < .05$); dolayısıyla genel adil dünya inancının biçimlendirici rolü olmadığı bulunmuştur.

Çalışmanın ikinci problemini kişisel adil dünya inancı boyutunda incelediğimizde; analizin bağımlı değişkeni olarak öncelikle “kişisel adil dünya inancı puanı”nın z puanına dönüştürülmüş hali kullanılmıştır. Birinci adımda “politik yönelim” z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda “cinsiyet kimliği-cinsel yönelim” z puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Kişisel adil dünya inancı ile politik yönelim arasında bir ilişki bulgulanamamıştır ($p < .05$). Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan politik yönelim ile cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin ortak etkinin anlamlı olmaması ($p < .05$). Kişisel adil dünya inancının biçimlendirici rolü olmadığını göstermiştir.

Görüşmelerde “politik yönelimle adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü var mıdır?” problemine katılımcılar tarafından verilen cevaplar ise aşağıda belirtilmiştir. Burada hatırlatılması gereken nokta; görüşmeci katılımcılara bu soru, adil dünya inancının teorik alt boyutları olan kişisel ve genel adil dünya inancı olarak ayrı ayrı değil, doğrudan “dünyayı adil algılayıp algılamamak” olarak sorulmuştur.

“G1 (kendini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ... bana göre yani her türlü grupta olan siyasi liderlerin ya da onun yanında bulunan herhangi bir insan bunu çok da kabul etmiyor aslında bunu kabul edebilir gibi duran buna yakın olan şu anda hedepe gibi duruyo ama bana göre o da şuan şunu yapıyo ilk başta hani kürt meselesi çıktığında sonrasında hani hedepe gibi bi oluşum daha göz önünde olduktan sonra hani bi kürtleri savundu şimdi soru cevap şeklinde oldu neden kürtleri savundu çünkü eziliyor ama sadece ezilen kürtler değil işte Zazalarda eziliyor alevilerde eşcinsellerde falan bence şu an hedepe nin yaptığı o iyimser tavır bence lşuan tamamen şey gibi çok daha fazla insana hitap etmek amaçlı yapılan

bişeymiş gibi duruyo yanlış bişey söyleyebilirim bu konuda çok da kesin bişey söyleyemem çünkü ucu açık bişey bana ama öyle geliyo...”

Yukarıdaki alıntıda G1, siyasi liderlerin ya da oluşumların hiç birinin aslında LGBT bireyler için bir şey yapmadıklarını düşündüğünü söylemektedir. LGBT bireyler için politika yaptığını düşündüğü bir partinin bile aslında başka amaçlara da hizmet ettiğini düşündüğünü belirtmektedir.

“G2 (kendini heteroseksüel kadın birey olarak tanımlayan katılımcı): ...tabi mesela politik görüş bize farklı bir görüş çiziyo aslında mesela bugün sosyalistler dünyayı adil bi yer olarak tanımlarken ezme ezilme ilişkisine bakarlar ya da işte farklı akımlardan farklı görüşlerden gelen insanlar bugün dinle tanrıyla cezayla bedelle anlatabilirler aslında burda en temel fark insanların hangi politik görüşten olduğu bunu nasıl değerlendirdikleri içinde yaşadıkları sistemin onları nerden yaraladıkları nerden etkiledikleri ve onlar bu sisteme karşı nasıl tanım yaptıkları önemli...cinsiyet kimliğimiz doğrudan politik görüşümüzü de etkileyebilir yani aynı zamanda politik görüşümüzdeki dünyayı nasıl algıladığımızı da etkileyebilir tabi yani bizim bugün heteroseksüellerin ya da erkeklerin dünyayı algılayış şekilleri bambaşka onlar için bu dünyayı adil olarak tanımlamak daha kolay aynı zamanda işte heteroseksüel bir erkek aynı zamanda sosyalist olduğunda da dünya onun için farklı bi çerçevede duruyo ama cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim bi yerden bizim hayatımızda daha fazla belirleyici duruyo bizim cinsel kimliğimize göre yaşadığımız çok büyük sorunlar çok daha kapsamlı sorunlar var...biz çift taraflı sömürülüyoruz ve bu bizim dünyayı algılayış biçimimizi değiştiriyor”

Yukarıdaki alıntıda G2'nin, sosyalist düşüncenin adil dünyaya bakış açısını tanımlamasından anlıyoruz ki, katılımcı her politik yönelimin bir dünya tezahürü olduğunu düşünmektedir ve bir siyasi oluşumun içinde olan bireylerin bu görüşten etkileneceğini belirtmektedir. İnsanların bir olay karşısındaki bedel-ceza gibi görüşlerinin de bu politik yönelimden etkileneceğini söylemektedir. Katılımcının tanımıyla “sömürü dünyasında” LGBT bireyleri hem sömürülmekte hem de cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlerinden ötürü daha da ezilmektedirler. Katılımcının söylediklerinden politik yönelimin dünyayı algılayış biçimini etkilediğini ve bunun

da cinsiyet kimliği-cinsel yönelimle etkileşim içinde olduğunu (hepsi birbirini etkiliyor cümlesinden) düşündüğü çıkarılmaktadır.

“G3 (kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı): ...bence böyle bir ilişki var çünkü en azından faşist olmadığına bilincinde olmayan faşistler burada da çok var bence yani aslında kendine solcu diyip aslında böyle bakıp ama bize silah getir kafasında olan insanlar da var ben böyle insanların kesinlikle iyi insanların başına iyii şeyler kötülerin kötü yani.. isteniyo ki o insanlar tarafından başlarına kötü bişey gelsin”

“A: o zaman senin dediğine göre şöyle denebilir mi yani politik görüşü ne olursa olsun faşist ya da at gözlüğüyle baktığı zaman aynı ötekileştirmeyi yapıyo”

“G3: evet ya da adil dünya inancına sahipse de bunu yapıyo”

Yukarıdaki G3 ile araştırmacı arasında geçen konuşmadan, G3’ün sağ ya da sol yönelim ayırt etmeksizin “faşist” olarak tanımladığı insanların daha çok ötekileştirme yaptığını düşündüğünü anlayabiliriz. Bu “istiyolar ki başlarına kötü bişey gelsin” cümlesini Adil Dünya İnancının Kuramının teorik arka planına göre incelendiğinde anlaşılabilir. G3 politik yönelimden ziyade insanların bireysel olarak yaklaşımlarının dünyayı adil algılayıp algılamamakta etkili olduğunu düşünmektedir. Fakat cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin belirleyici rolü hakkında bir bilgi vermemektedir.

“G4 (kendini eşcinsel gay birey olarak tanımlayan katılımcı): ...Şimdi türkiyeyi ele alacak olursak hani ne kadar bütün partiler çıkıp biz eşcinselleri haklarını savunuyoruz yürüyüşlerine destek sağlıyoruz bu takım dernekler kurduk dese de hani işin bittiği sonlandığı yer toplumdur şimdi şöyle söyleyim ben mesela atıyorum türkiyede yasa çıktı eşcinseller evlenebilir diye ya da bi arbede çıktığında insanlara ceza verilirse ya ama yine de yapacaklar... Ne kadar politika yaparsan yap iş toplumda halkta bitiyolar onların bilinçlenmesi lazım”

Yukarıdaki alıntıya bakarak G4’ün politik yönelimi, “politika yapmak” ve LGBT bireyler için yasa çıkarmak olarak algıladığını söyleyebiliriz. Böyle düşünüldüğünde bile katılımcının gözünde değerli nokta halk ve toplumdur.

Siyasilerin yaptığı düzenlemeleri haklın uygulaması gerekmektedir. Bu nedenle toplumun ve halkın bilinçlenmesine odaklanmıştır. G4'ün araştırma problemimiz üzerine net bir cevabı olamamıştır.

4.1.3.Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular

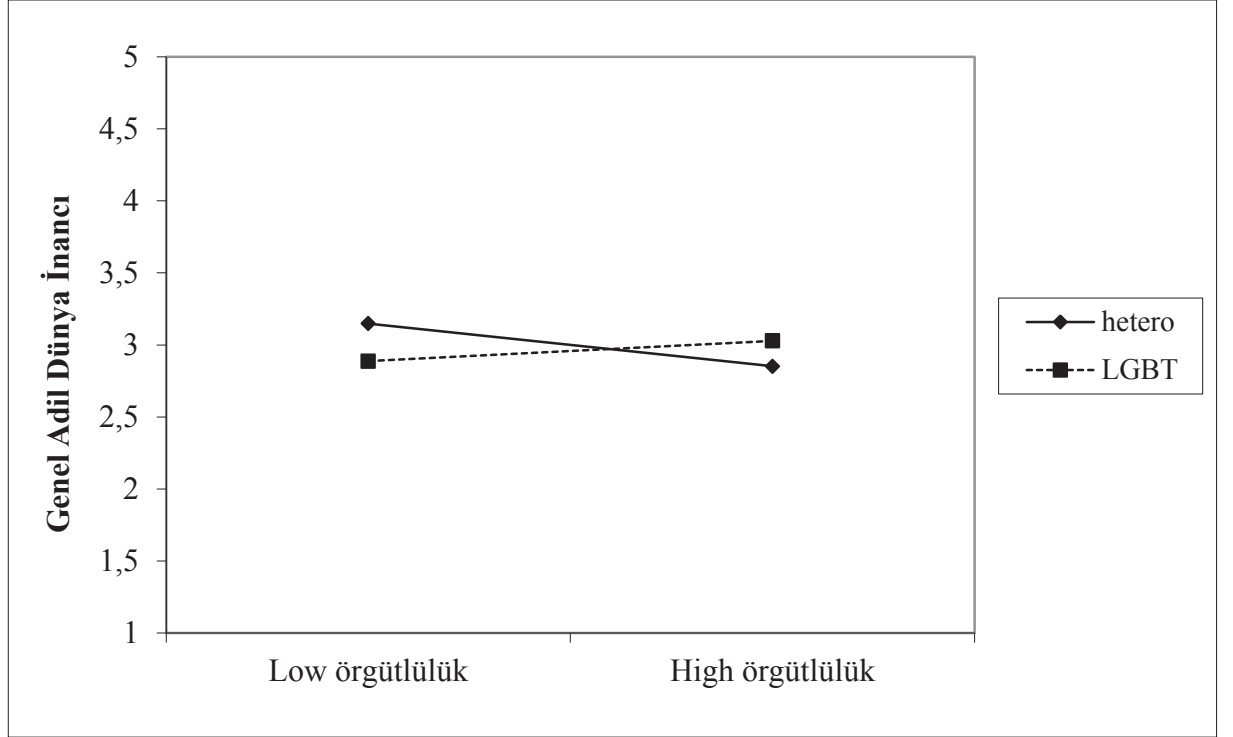
Çalışmanın üçüncü problemini “örgütlülük durumu ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu problemde de adil dünya inancı, kişisel ve genel olmak üzere iki şekilde de analize tabi tutulmuştur. Buradaki örgütlülük durumu; bireylerin herhangi bir LGBT derneğine üye olup olmasını kapsamaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Moderatör Regresyon Analizi” yapılmıştır ve tüm değişkenlerin toplam puanları “z puan”larına çevrilmiş, bu şekli ile analize sokulmuştur. Problemin ilk kısmında, analizin bağımlı değişkeni olarak öncelikle “genel adil dünya inancı puanı”nın z puanına dönüştürülmüş hali kullanılmıştır. Birinci adımda “örgütlülük durumu” z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda “cinsiyet kimliği-cinsel yönelim” z puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere birinci aşamada bireylerin örgütlülük durumunun genel adil dünya inancını açıklamadığı bulgulanmıştır. İkinci aşamada da cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin tek başına genel adil dünya inancını açıklamadığını görmekteyiz. Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan örgütlülük durumu ve cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin ortak etkilerinin genel adil dünya inancını %4 oranında ve .03 düzeyinde anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür ($p<0.05$). Dolayısıyla örgütlülük durumu ile genel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolünün olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 2: Örgütlülük Durumu ile Genel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Yapılan Moderatör Regresyon Analizi Sonuçları.

Örgütlülük Durumu ile Genel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolü						
Analiz Aşaması	R2	B	Standart Hata	β	t	Sig.
1 Örgütlülük Durumu	0.000	-0.019	0.097	-0.020	-0.20	0.842
2 Örgütlülük Durumu		-0.025	0.098	-0.025	-0.25	0.802
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim	0.002	-0.041	0.099	-0.041	-0.41	0.682
3 Örgütlülük Durumu		-0.148	0.112	-0.149	-1.32	0.190
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim		-0.042	0.097	-0.042	-0.43	0.669
Örgütlülük Durumu X						
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim	0.045	0.219	0.102	0.242	2.16	0.033*

Not: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Grafik 1: Örgütlülük Durumu ile Genel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.

Grafik 1’de görüldüğü üzere; örgütlülük durumunun genel adil dünya inancı ile ilişkisinde cinsiyet kimliği-cinsel yönelimler birbirinden farklı bir seyir izlemişlerdir. Katılımcıların örgütlülük durumları, bir LGBT derneği ya da kuruluşuna örgütlü olup olmamaları sorularak belirlenmiştir. Bu soru karşılığında “evet”, “üye değilim ama takip ediyorum” ve “hayır” olmak üzere üç seçenek verilmiş ve katılımcılar buna göre kendi durumlarını belirtmişlerdir. Örgütlülük durumları (bağları) düşük olan heteroseksüel bireylerin genel adil dünya inançları, örgütlülük durumları düşük olan LGBT bireylerden daha yüksektir. Ancak bu durum örgütlülük durumları (bağları) yüksek olan durumda tersine dönmekte; örgütlülük durumları yüksek olan LGBT bireylerin genel adil dünya inançları, örgütlülük durumları yüksek olan heteroseksüel bireylerden yüksek olmaktadır. Dolayısıyla örgütlülük durumunun genel adil dünya inancı üzerindeki etkisinde cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin moderatör (biçimlendirici) bir etkisinin bulunduğunu söyleyebiliriz.

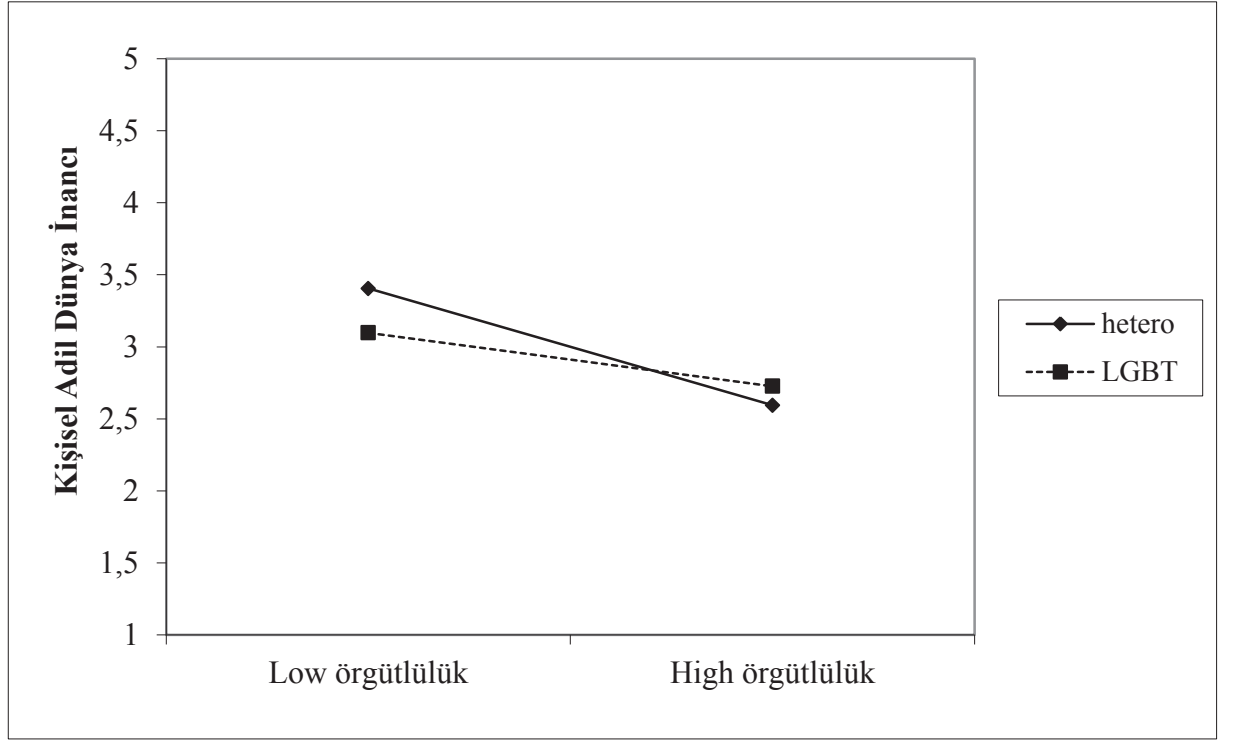
Problemin ikinci kısmında analizin kişisel adil dünya inancı boyutu yapılmış ve analizin birinci aşamasında bireylerin örgütlülük durumunun kişisel adil dünya inançlarını %7 oranında ve .005 düzeyinde açıkladığı görülmüştür ($p<0.05$). İkinci aşamada da cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin tek başına kişisel adil dünya inancını açıklamadığını görmekteyiz. Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan örgütlülük durumu ve cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin ortak etkilerinin kişisel adil dünya inancını %4 oranında ve .026 düzeyinde anlamlı açıkladığı görülmüştür ($p<0.05$). Dolayısıyla örgütlülük durumu ile kişisel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolünün olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Örgütlülük Durumu ile Kişisel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Yapılan Moderatör Regresyon Analizi Sonuçları.

Örgütlülük Durumu ile Kişisel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolü						
Analiz Aşaması	R2	B	Standart Hata	β	T	Sig.
1 Örgütlülük Durumu	0.073	-0.269	0.094	-0.271	-2.88	0.005**
2 Örgütlülük Durumu		-0.281	0.094	-0.282	-2.97	0.004**
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim	0.081	-0.087	0.095	-0.087	-0.92	0.362
3 Örgütlülük Durumu		-0.405	0.108	-0.407	-3.76	0.000***
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim		-0.088	0.093	-0.088	-0.95	0.346
Örgütlülük Durumu X						0.026*
Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim	0.124	0.220	0.097	0.243	2.26	

Not: * $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Grafik 2: Örgütlülük Durumu ile Kişisel Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkide Cinsel Yönelim-Cinsiyet Kimliğinin Biçimlendirici Rolüne İlişkin Grafik.

Grafik 2’de görüldüğü üzere; her iki grubunda örgütlülük durumları (bağları) düşük olduğunda adil dünya inançları, örgütlülük durumunun yüksek olduğu duruma nazaran daha yüksektir. Ancak yine grafikten görüldüğü üzere heteroseksüel bireylerin kişisel adil dünya inançları, örgütlülük durumları düşük olan LGBT bireylerden daha yüksektir. Öte yandan örgütlülük durumları yüksek olan LGBT bireylerin kişisel adil dünya inançları, örgütlülük durumu yüksek olan heteroseksüel bireylerden daha yüksektir.

Görüşmelerde “örgütlülük durumu ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?” problemine dört katılımcı tarafından verilen cevaplar ise aşağıda belirtilmiştir.

“G1 (kendini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ...bana biraz şeyde çok saçma geliyor yani birincisi bi insan kendini birey olarak hissetmeli yani tamam mı yani ben burdan çıkıp evime tek başıma gitmeliyim yani ben illa bişey

savunmak için bi gruba dahil olmak zorunda değilim yani evet şu anda eşcinselim ama legebete grubunun herangi bi bişeyine katılmıyorum sadece yürüyüşüne katılıyorum ama zaten yürüyüşüne herkes katılıyo hemen hemen herkes katılıyo ki katılmalı da bu bi hak sonuçta ama işte herangi bi klup parti bi duruşun yanında olmak bana çok saçma geliyor çünkü hepsi bi şekilde zort diye patlayabiliyoda o yüzden önce kendini birey olarak ifade etmen gerekiyo...benim illa birilerine üye olmama gerek yok..."

"G1 (kendini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ... benim bi örgütte bulunmamam tamamen kişisel tercihimden dolayı ... Ama şuda var eğer bi tarans özellikle trans diyorum çok daha görünür yaşayıp da kendilerini saklayarak yaşamak zorunda kalıyolar yani bi şekilde aileleri ve insanlar tarafından reddediliyor düşünsene çocuk yani geçmişi silinen ve yeniden doğmuş gibi oluyosun dolayısıyla kendin gibi olanlarla biyerlerde buluşman bi takım şeyler düzenlemen etkinliklerde buluşman falan onlar açısından daha güçlü... yani bi polisten tek başına cop yemesindense belki hep beraber gaz yemek hani beraber yaşantılarının parçası olmuş oluyo...e tabiki adil dünyayla örgütlülük güç ilişkilidir örgütlerin oluşumu güçle ilgili... zaten adil dünya inancı düşük olan insanların yani bu tanımın ortaya çıkması bana şey aklıma şey geliyor zaten yüksek olanların yaptığı bişey hani...tek başına bişey için mücadele etmektense bi grup olarak bişeyle mücadele etmek onları daha güçlü olduğunu ve daha gözle görülür olduğunu düşündürür..."

Yukarıda G1'in söylediklerinden hareketle bireysel olarak örgütlülük durumuna inanmayan bir birey olduğu söylenebilir. G1 ilk alıntısında daha çok kendisinin ve örgütlü olmaya bakış açısını anlatmıştır. İkincisi alıntısında ise bu durumun kendi tercihi olduğunu belirtmiş ve insanlar için bir gruba üye olmanın destek verici bir durum olduğunu söylemiştir. Grup olarak yapılan aktivitelerin insanların, özellikle LGBT bireylerin yalnız hissetmelerinin önüne geçebileceğini belirtmiştir. Ayrıca grup olarak yapılan eylem ya da hareketlerin daha görünür olduğuna değinmiştir. G1 görüşmede net olarak örgütlülük durumunun dünyayı adil algılamakla bir ilişkisinin olduğunu söylemese de destek verici özelliğinden ötürü bireyler tarafından dünyanın daha adil algılanabileceğini düşündüğü anlaşılmaktadır.

Ancak bunun cinsel kimlik.... ile ilişkili olup olmayacağına dair bir görüş belirtmemektedir.

“G2 (kendini heteroseksüel kadın birey olarak tanımlayan katılımcı): ...legebete örgütleri insanların içinde buldukları o kötü psikolojiden çıkmalarına sebebiyet veriyolar onlara bir güç oluşturuyor dayanışma oluşturuyor insanlar bugüne kadar büyürlerken yalnızca yanlarında heteroseksüelleri gördüklerinde bi yanılıya düşüyolar acaba bu benden kaynaklanan bi sorun mu acaba ben kötü bişey mi yaptım acaba ben bedelini mi ödüyorum ya da ben hastamıyım böyle bi algıya kapılıyolar ama mesela etraflarında dayanışabilecekleri aynı durumu paylaştıkları birbirlerini aynı noktadan anlayabildikleri birini bulduklarında durumu yorumlama şekilleride değişiyolar bunun hayır bir bedel bir ceza bir hastalık olmadığını görüp bunun yalnızca bu toplumda böyle bir yanlış noktaya çekildiğini suiistimal edildiğini ve buun üzerinden insanların sömürüldüğünü ve tektipçi bi toplum olduğunu göediklerinde onlar için hayat başka bi noktadan akıyo onlar için bu cezayı bedeli yorumlama daha farklı oluşuyo...”

Yukarıdaki alıntıda G2 “aynı durumu paylaştıkları birbirlerini aynı noktadan anlayabildikleri birini bulduklarında durumu yorumlama şekilleride değişiyolar bunun hayır bir bedel bir ceza bir hastalık olmadığını görüp...” cümlesinde bir örgüte üye olan LGBT bireylerin benzer yaşantılardaki kişilerle bir şeyler paylaştıkça dünyaya karşı algılarının değiştiğini ve dünyayı adil algılamaya başlayabildiklerini belirtmiştir. Yani katılımcının dünyanın adil olmadığını düşünen bireylerin örgütlülük durumu arttıkça dünyayı adil algılamalarının arttığını düşündüğü söylenebilir. G2'nin söyledikleri moderatör regresyon analizi sonucunu doğrular niteliktedir. Ancak bu analiz grafiğine baktığımızda ters yönlü bir ilişki varken G2'nin açıklamalarında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığından söz ettiği görülmektedir.

“G3 (kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı): ...bence örgüte bağlı olmakla değil bilinçlenmekle alakalı hani sen birey olarak şunu yaptım ama dernekle ama bilinçlendiğin zaman diyebilirsin ki arkadaşım ben böyle doğdum ve bunun bişeyle alakası yokmuş yani bunu ben yapmadım dersin gibi bişey mi”

“A: yani aslında örgütlü olmak bir güç hissettirir mi ya da insanlar buna hareketle daha çok dünyanın adil bir yer olduğuna inanır mı”

“G3: ben anladım örgütlenme kavramına takılmıştım. Yani legebete örgütlenmesi farklı bi örgütlenme bence hadi şunu yapalım bunu yapalım pek yaşanmıyor yani insanların etkinliklerine katıldığı takıldığı bi mecra hani yapılyo tabi etkinliklerde ama tabi arkadaş ediniyosun o senin çevrenin genişlemesine ve düşüncenin fikirlerinin değişmesine sebep oluyo...evet ama o bi arada olma duygusundan dolayı bi güç geliyor sana kesinlikle yalnız olmadığını hissediyosun ve bu da fikrinin değişmesine neden oluyo”

Yukarıdaki görüşme diyalogunda “örgütlülük” kavramının farklı anlaşılabilmesi durumu görülmektedir. Daha sonra araştırmacı müdahalesiyle soru daha net hale getirilmeye çalışılmıştır. G3 son sıra alışımda ise yine diğer katılımcıların dediklerine benzer olarak örgütlülük durumunun birey açısından bir destek olmasından bahsetmiştir. G3 yalnız olunmadığının hissedilmesinin, dünyanın adil olup olmamasıyla ilgili düşünceleri etkilediği üzerinde durmuştur.

Yukarıdaki tüm alıntılarda katılımcıların örgütlü olmayı bir destek olarak kabul ettikleri ve bu destek yardımıyla da doğrudan adil olarak algılamaya başladıklarını söylemeseler de bireylerin dünyayı farklı algılama eğilimlerinin arttığını söyledikleri görülmüştür. Bir ilişki olduğunu söylemeleri bakımından moderatör analizinin sonuçlarını ima eden görüşler belirtilmiş olmasına rağmen bu ilişkinin yönü doğrultusunda ters sonuçlar ortaya çıkmıştır.

4.1.4.Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü problemini “bireysel adil dünya inancı ile genel adil dünya inancı arasında bir ilişki var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Pearson Çarpım Momentleri Korelasyon Analizi” yapılmıştır. Kişisel adil dünya inancı puanlarıyla genel adil dünya inancı puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde marjinal anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.19$, $p=0.055$).

Görüşmeci katılımcılara kişisel ve genel adil dünya inancı biraz açıklanmaya çalışılsa da katılımcıların kuramsal alt yapı yetersizlikleri nedeniyle bu soru tam anlaşılamamıştır. Doğrudan problemle ilişkili bir cevap verilmediği gözlemlenmiştir.

4.1.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın beşinci problemini “bireysel adil dünya inancı ile genel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici rolü var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Moderatör Regresyon Analizi” yapılmıştır ve tüm değişkenlerin toplam puanları “z puan”larına çevrilmiş, bu şekli ile analize sokulmuştur. Analizin bağımlı değişkeni olarak öncelikle “genel adil dünya inancı puanı”nın z puanına dönüştürülmüş hali kullanılmıştır. Birinci adımda “bireysel adil dünya inancı” z puanı bağımsız değişken olarak girilmiştir. İkinci adımda “cinsiyet kimliği-cinsel yönelim” z puanı biçimlendirici değişken olarak girilmiştir. Üçüncü adımda bağımsız değişken ile biçimlendirici değişkeninin etkileşimleri birlikte her iki değişkenin z puanları çarpılarak girilmiştir. Genel adil dünya inancı ile arasında bir ilişki bulgulanamamıştır ($p < .05$). Üçüncü adımda regresyona girilmiş olan ile cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin ortak etkilerinin genel adil dünya inancını biçimlendirici rolü olmadığı bulunmuştur ($p < .05$).

Görüşmeci katılımcılar teorik arka plandan dolayı bu soruya da, direk probleme yönelik bir cevap verememişlerdir. Ancak ilk problem sorusuna benzer cevaplar alınmıştır.

“G1 (kendini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ...dünyanın heterolara adil davrandığı zaten yani yüzyıllardır belli bişey ya çünkü şey şundan dolayı bireysel olarak örnek veriyim mesela hetero bi erkek ya da kadın asla konuşmasını ya da davranışını değiştirmez çünkü o heterodur ve herangi bi cinsel yönelimi yoktur ve toplum bunu böyle kabul etmiştir ve kabul görende budur zaten o bi konferansa gidip soru sorduğunda inanların hiçbiri ona fısır fısır konuşarak tepki vermezler okulda da aynı şekilde mesela ben şeyi çok net hatırlıyorum bugün dersaneye gittiğimde şu şu yine benim arkamdan konuşacak... o

zaman şey ayrımı başlıyo e dünya kime adil davranıyor heterolara adil davranıyor bu çok bariz bişey...”

Yukarıdaki alıntıda G1, heteroseksüel bireylerin lehine bir sistem olduğunu, onların davranışlarını kısıtlamak zorunda kalmamasından yola çıkarak belirtmiştir. heteroseksüel bireylerin LGBT bireylere göre daha az kısıtlaması gereken davranış olduğunu belirten G1, bu sebeple bile dünyanın heteroseksüellere daha adil davrandığını düşündüğünü söylemektedir.

“G2 (kendini heteroseksüel kadın birey olarak tanımlayan katılımcı): ... bu dünya adil bi dünya değil dediğim gibi sınıflı bi dünya sömürüye dayalı bi dünya cinsiyetlerimizden doğru ezildiğimiz bi dünya fakat bu noktada heteroseksüellere özgü yani heteroseksüel olduğu için adil olmayan bi dünya olduğunu düşünmüyorum bu dünyada heteroseksüellere homoseksüellere oranla çok daha adil davranılıyor aslında heteroseksüellerin heteroseksüel olduklarından kaynaklı adil davranılmadığını düşünmüyorum...”

Yukarıdaki alıntıda G2'nin söylediklerinden, dünyanın zaten sömürü düzeninden kaynaklı adaletsiz bir yer olduğunu ancak LGBT bireylerin ek olarak cinsiyet kimliği-cinsel yönelimleri dolayısıyla adil muamele görmedikleri anlaşılmaktadır. G2'ye göre heteroseksüel bireyler, cinsel yönelimleri dolayısıyla bir adaletsizlik yaşamamaktadırlar. Dolayısıyla bu söylemden, dünyanın genel olarak adil bir yer olmadığı ama heteroseksüel bireylere LGBT bireylerden daha adil davranıldığı sonucu çıkarılabilmektedir.

“G3 (kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı): ...kendi durumumdan bağımsız bi şekilde dünyanın adil olduğuna inanmıyorum ama cevabımda bunla paralel gelecek ama bundan bağımsız bi şekilde adil olmadığına inanıyorum”

“A: yani cinsiyetlerden bağımsız olarak dünyanın adil olmadığına inaniyosun”

“G3: evet... bana karşı da adil değil ama yani ne gerek var çektirmesin bu kadar sokakta yürüyemiyorum ya...”

“A: peki leebeteler bazında genel bakıcak olursak öyle midir”

“G3: leebeteleri bilmiyorum da trans bazında bakıcak olursak trans kadın ve erkeklere adil olduğunu düşünmüyorum ya da feminen geylere ya da maskülen lezbiyenlere yani toplumun bize dayattığı kadınlık ve erkeklik algısının bi şekilde dışına çıkmış olan hiçbir bireye adil davranmıyor”

“A: peki aynı soruyu heteroseksüeller için sorsam”

“G3: onların dünyası rahat boşver onları (gülüyor)... dünya yine adil değil ve yine toplumun yarattığı kadınlık erkeklik algısının dışına çıkan heteroseksüel erkek feminese şayet ya da işte bakımlıysa ya da işte heteroseksüel kadın maskülense ya da eteği kısaysa yine dışlanıyo...”

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere G3, dünyayı genel olarak adil algılamadığını belirtmektedir. Aynı zamanda kişisel olarak kendisine de adil davranmadığını ifade eden G4, toplumsal normlara uymayan (translar, maskülen lezbiyenler, feminen gayler gibi) her bireyin adil olmayan muamelelere maruz kaldığını belirtmektedir. Ek olarak dünyanın heteroseksüellere daha adil davrandığını esprili bir dille belirtip, heteroseksüellerin de norm dışı olanlarının ayrımcılığa uğradığını ifade etmiştir.

4.1.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın altıncı problemini “Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine bağlı olarak, heteroseksüel hikaye karakterlerinin başlarına gelen olayların adil olarak değerlendirilmesi ile LGBT karakterlerin başlarına gelenlerin adil olarak değerlendirilmesinde bir farklılaşma var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Tek Faktörlü Tekrarlı Ölçümler Anova” analizi yapılmıştır. Her hikayenin sonunda, B (B bölümünde ilgili hikaye karakteri ile ilgili sorular sorulmuş ve katılımcılardan yedili likert tipindeki soruları işaretlemeleri istenmiştir) ve C (C bölümünde ilgili hikaye karakteri ile ilgili sıfatlar verilmiş ve katılımcılardan beşli likert tipindeki soruları işaretlemeleri istenmiştir) bölümlerinin kurbana destek verici bölümlerinin toplam puanları ayrı ayrı hesaplanıp Tablo 4’te bu puanların tanımlayıcı istatistikleri sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcı Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelimine Bağlı Olarak, Heteroseksüel Hikaye Karakterlerinin Başlarına Gelen Olayların Adil Olarak Değerlendirilmesi ile LGBT Karakterlerin Başlarına Gelenlerin Adil Olarak Değerlendirilmesine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	Katılımcıların Cinsiyet Kimliği- Cinsel Yönelim Kategorileri	Ort.	SS
Karakteri LGBT bireyler olan hikayelerin kurbana destek B bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=41)	25.23	2.69
	Heteroseksüel (N=65)	23.29	4.89
	Toplam (N=109)	24.04	4.27
Karakteri heteroseksüel bireyler olan hikayelerin kurbana destek B bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=41)	22.02	3.87
	Heteroseksüel (N=65)	21.58	4.03
	Toplam (N=109)	21.75	3.96
Karakteri LGBT bireyler olan hikayelerin kurbana destek C bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=41)	25.24	5.14
	Heteroseksüel (N=65)	24.25	5.05
	Toplam (N=109)	24.65	5.09
Karakteri heteroseksüel bireyler olan hikayelerin kurbana destek C bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=41)	22.81	4.75
	Heteroseksüel (N=65)	24.03	4.75
	Toplam (N=109)	23.54	4.76

Hikayelerin altında yer alan ve sekiz sorudan oluşan B bölümüne verilen kurbana destek cevaplarının, araştırma problemi doğrultusunda incelenmesi sonucunda; hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre katılımcılar tarafından verilen kurbana desteğin farklılaştığı ve hikaye karakterlerinin LGBT bireyler olduğu hikayelerde daha fazla kurbana destek durumu olduğu görülmüştür [$F(1,104)=59.735, p<.001$]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre hikayelere verilen cevaplarda kurbana destek puanlarında farklılaşma görülmemiştir [$F(1,104)=2.501, p>.05$]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi arasında, kurbana destek açısından bir etkileşim olduğu, heteroseksüel ve LGBT katılımcıların karakteri LGBT bireyler olan hikayelerdeki bireylere daha fazla destek verdiği gözlenmiştir [$F(1,104)=5.582, p<.05$].

Hikayelerin altında yer alan ve on beş sıfattan oluşan C bölümüne verilen kurbanı destek cevaplarının, araştırma problemi doğrultusunda incelenmesi sonucunda; yukarıdaki sonuçlara benzer sonuçla elde edilmiştir. Hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre katılımcılar tarafından kurbanı desteğin farklılaştığı ve hikaye karakterlerinin LGBT bireyler olduğu hikayelerde daha fazla kurbanı destek durumu olduğu görülmüştür [F(1,107)=20.778, p<.001]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre hikayelere verilen cevaplarda kurbanı destek puanlarının farklılık göstermediği bulgulanmıştır [F(1.107)=0.015, p>.05]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi arasında, kurbanı destek açısından bir etkileşim olduğu, heteroseksüel ve LGBT bireylerin karakteri LGBT bireyler olan hikayelerdeki bireylere daha fazla destek verdiği gözlenmiştir [F(1,107)=14.566, p<.05].

4.1.7.Yedinci Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın yedinci problemini “Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine bağılı olarak, heteroseksüel hikaye karakterin değersizleştirilmesi ile LGBT bireylerin değersizleştirilmesinde bir farklılaşma var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşmak için “Tek Faktörlü Tekrarlı Ölçümler Anova” analizi yapılmıştır. Her hikayenin sonunda, nicel verileri değerlendirmek için kullanılan B ve C bölümlerinin kurbanı değersizleştirmeye yönelik bölümlerinin toplam puanları ayrı ayrı hesaplanıp tek tablo halinde sunulmuştur. Tablo 5’de yapılan tek faktörlü tekrarlı ölçümler analizinin hem tüm hikayelerdeki B bölümünde yer alan sorulara hem de C bölümünde yer alan sıfatlara verilen kurbanı değersizleştirmeye yönelik cevapların tanımlayıcı istatistikleri verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcı Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelimine Bağlı Olarak, Heteroseksüel Hikaye Karakterlerinin Başlarına Gelen Olayların Değersizleştirilmesi ile LGBT Karakterlerin Başlarına Gelenlerin Değersizleştirilmesine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	Cinsiyet Kimliği-Cinsel Yönelim Kategorileri	Ort.	St.
Kahramanı LGBT bireyler olan hikayelerin kurbanı değersizleştirme B bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=44) Heteroseksüel (N=66) Toplam (N=110)	20.07 19.50 19.73	1.91 2.22 2.11
Kahramanı heteroseksüel bireyler olan hikayelerin kurbanı değersizleştirme B bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=44) Heteroseksüel (N=66) Toplam (N=110)	18.49 17.62 17.97	2.00 2.49 2.34
Kahramanı LGBT bireyler olan hikayelerin kurbanı değersizleştirme C bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=44) Heteroseksüel (N=65) Toplam (N=109)	12.81 12.15 12.42	2.29 2.37 2.35
Kahramanı heteroseksüel bireyler olan hikayelerin kurbanı değersizleştirme C bölümü genel puan toplamları	LGBT (N=44) Heteroseksüel (N=65) Toplam (N=109)	11.81 17.82 11.82	2.16 2.01 2.06

Hikayelerin altında yer alan ve sekiz sorudan oluşan B bölümüne verilen kurbanı değersizleştirme cevaplarının, araştırma problemi doğrultusunda incelenmesi sonucunda; hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre katılımcılar tarafından verilen kurbanı değersizleştirmenin farklılaştığı ve hikaye karakterlerinin LGBT bireyler olduğu hikayelerde daha fazla kurbanı değersizleştirme durumu olduğu görülmüştür [$F(1,108)=58.057$, $p<.001$]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre hikayelere verilen cevaplarda kurbanı değersizleştirme puanlarının marjinal anlamlılık gösterdiği ve heteroseksüel bireylerin hikaye karakterlerini daha fazla değersizleştirdiği bulgulanmıştır [$F(1,108)=3.886$, $p=.05$]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi arasında, kurbanı değersizleştirme açısından bir etkileşim olmadığı gözlenmiştir [$F(1,108)=0.463$, $p>.05$].

Hikayelerin altında yer alan ve on beş sıfattan oluşan bölüme verilen kurbanı değersizleştirme cevaplarının, araştırma problemi doğrultusunda incelenmesi sonucunda; hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre katılımcılar tarafından kurbanı değersizleştirmenin farklılaştığı ve hikaye karakterlerinin LGBT bireyler olduğu hikayelerde daha fazla kurbanı değersizleştirme durumu olduğu görülmüştür [F(1,107)=21.205, p<.001]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre hikayelere verilen cevaplarda kurbanı değersizleştirme puanlarının farklılık göstermediği bulgulanmıştır [F(1,107)=0.610, p>.05]. Katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile hikaye karakterlerinin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi arasında, kurbanı değersizleştirme açısından bir etkileşim olduğu, heteroseksüel ve LGBT bireylerin karakteri LGBT bireyler olan hikayelerdeki kurbanları daha fazla değersizleştirdikleri gözlenmiştir [F(1,107)=5.409, p<.05].

Altıncı ve yedinci çalışma problemleri ile bağlantılı olarak katılımcılara, anket hikayelere verilen cevapların tahminen neler olabileceği ve katılımcıların cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlerinin bu cevaplarda etkisinin olup olmayacağı sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar da aşağıdaki gibidir.

“G1 (kendini biseksüel eşcinsel birey olarak tanımlayan katılımcı): ...bu aslında doğru orantı gibi yani adil dünya inancı biraz daha yüksek olan insanlar heteroseksüellerin yanında yer alıyo biraz düşük insanlar leebetelerin yanında yer alıyo gibi düşünüyorum yani öle olabilir diye şu anda aklıma bu geliyor ama genel anlamda hepsi için çok üzücü... insanlar aslında tecavüzün yanlış olduğunu biliyo ama için için birazda bi tercih varsa heterolara daha çok üzülüyorlar çünkü neden toplumu bozuyosun sapınsın zaten seks işçisisin sen tecavüze uğrasan ne yazar zaten bunu parayla yapıyorsun bi kerede para almada yap falan gibi bitakım şeyler var ama hetero biraz daha şey ya hani saf temiz falan gibi bi şeyleri var yani insanlar ne kadar üzüldük ettik vah vah deseler de bi tercih hakkı sunduğundan kesinlikle heteroları seçiceni düşünüyorum yüzde seksen...”

Yukarıdaki alıntıda G1, hikayelere verilen cevaplar için adil dünya inancı biraz daha yüksek bireylerin heteroseksüellerin yanında yer alacağını tahmin

etmektedir ve insanların tecavüzü çok üzücü bulmalarını belirtmelerine ya da düşünmelerine rağmen heteroseksüel bireylere karşı daha destekleyici olabileceğini düşünmektedir. Bunun nedeni olarak toplumun “farklı” olanı dışlaması durumunu göstermektedir.

“G2 (kendini heteroseksüel kadın birey olarak tanımlayan katılımcı): ...ben şöyle bi fark olduğunu düşünüyorum öncelikle heteroseksüel erkeklere bu soruları yönelttiğimizde ağırlığını hissedemeyeceklerini onlar için dünyanın ne kadar adil olup olmadığını tahayyül edemiceklerini tahmin ediyorum en önemli faktör olarak da örgütlü legebetelerle örgütsüz legebeteler arasında çok büyük bi fark olduğunu düşünüyorum ben örgütsüz legebetelerin kendilerine bir bedel bir ceza olarak tariflediklerini düşünüyorum ama örgütlü mücadele eden birbiriyle dayanışan legebetelerin...bir ceza ya da bedel değil toplumdaki yıkılması gereken şey olduğunu söylediklerini düşünüyorum...”

Yukarıdaki alıntıda G2, G1'e ek olarak, heteroseksüel erkeklerin hikayelerdeki olayların ağırlığını anlayamayacaklarını çünkü onların dünyasının görece adil olduğunu düşündüğünü söylemektedir. Çalışma kapsamındaki en büyük farklılıklardan birinin de örgütlü ve örgütsüz bireyler arasında olabileceğini, örgütsüz LGBT bireylerin kendilerine yapılanları daha çok bir bedel-ceza olarak görme eğilimlerinin daha fazla olabileceğini belirtmiştir.

“A: ...bu hikayelerde farklı sonuçlar çıkarmı yani cinsiyet yönelimi ya da cinsel kimliklerine göre insanlar farklı şeyler yazar mı sence”

“G3 (kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı): ...Yani zaten şayet buna cevap verme şekli farklıysa cevap farklıysa ben kendim insanlığından şüphe duyarım hani sorun bazında da derim ki ya legebete olmasına rağmen homofobik transfobik bireydir derim...”

Yukarıdaki alıntıda G3'ün cevabından, kurbanı suçlayan cevaplar verilirse bu cevapları veren katılımcıların “insanlıktan uzak” bireyler olduğunu düşüneceğini anlıyoruz. G3 bu tarz cevaplar verebilecek bireylerin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi hakkında bir tahmin yürütmemiştir. Ayrıca kurbanı suçlayan cevaplar LGBT

bireylerden gelirse, bu bireylerin de transfobik ya da homofobik olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

“G4 (kendini eşcinsel gay birey olarak tanımlayan katılımcı): ...yani hikayelerde heteroseksüellerin gördüğü zulümde vardı işte trans bireylerin ee eşcinsellerin falan da yani şöyle açıklayabilirim bunu toplum ezdiği zaman herkesi eziyo yani güzel bi kız işinde başarılı olunca patronla evleniceğini ya da işte bi erkek dar pantolon giydiğinde ya da bi trans çalıştığında falan...”

“A:Peki bu ceza olarak algılayıp algılamama durumu cinsel yönelimlere göre değişir mi sence araştırmada”

“G4:araştırmada yok ya yani hepsi eziyo zaten”

“A: kimse ceza olarak algılamaz mı diyosun”

“G4: ceza haa yok ceza olarak algılamazdan ziyade nası”

“A: yani hani hikayeler vardı orada insanlar başlarına gelenleri ceza olarak algılıyodu bunun hakkındaki yorumlar değişir mi cinsel yönelime göre”

“G4: ha şöyle anlatıyım bunu hani şey olarak aydın kesim kesinlikle söz konusu olduğunu düşünmüyorum hani bi heteroya transa geye hani sürekli bi aşalama falan oluyo hani geçmişe dayalı suçlayabilirler kendilerini ama yani yine bi hetero biraz daha şey oluyo yani günümüz türkiyesinde ama dur ya yok ya hepsi eşit görür ya.... Bireyde bitiyo herşey yani biraz bilinçlenmesi gerekiyor”

Yukarıdaki görüşme diyalogunda soru, araştırmacının problem sorusunu biraz daha netleştirmesiyle cevap bulabilmiştir. G4'ün söylediğine göre herkesin başına eşit şekilde kötü olaylar gelebileceği ve herkesin eşit derecede aşağılanma yaşayabileceğidir. Bilinçlenmenin önemi üzerinde duran katılımcı, hikayelere verilen cevapların katılımcıların cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre değişmeyeceğini tahmin etmektedir.

Görüşmecii katılımcıların dediklerine bakılırsa, çalışma kapsamında karakteri heteroseksüel olan bireylerin başlarına gelen olaylar nedeniyle daha çok

destekleneceği düşünölmektedir. İlk iki katılımcının tahminleri analiz ile örtüşmekte katılımcılar, hikaye karakteri LGBT bireyse onu daha çok değersizleştirme eğilimindedir. Ancak analizin diğör boyutunda aslında katılımcıların en çok desteklediği hikaye karakterinin de LGBT bireyler olduğunu görmekteyiz. Üçüncü görüşmeci etkilemeyeceğini belirtmiştir ki analiz sonuçları yukarıda bahsedilen üzere etkilediğini göstermiştir. Dördüncü görüşmeci herkesin eşit yargılanabileceğini söylemiştir. Bu tahminin yapılan tek faktörlü tekrarlı ölçümler anavo analizinin sonuçlarıyla örtüşmediği görölmektedir.

Tüm problemlere ilişkin bulgulara ek olarak, çalışma problemi kapsamında incelenmemiş olsa da Tablo 5 de katılımcılara sorulan şiddet puanlarının ortalamaları verilmiştir. Bu şiddet derecelendirmeleri hikayelerdeki olayların şiddet derecesini katılımcıların gözünden değerlendirmek amacıyla katılımcılara hikayelerin en sonunda sorulmuş ve katılımcılardan birden beşe kadar derecelendirmeleri istenmiştir. Bu tablodan çıkarılabilecek tek sonuç şiddet derecelerini karşılaştırmadan ortalama puanı en yüksek olan hikaye konusunun “tecavüz” olduğudur.

Tablo 6: Hikayedeki Olayların Şiddet Derecelendirmesi Ortalamaları

Hikaye Konuları	Ort.	SS.	Min.	Max
İşten Atılmak	3.72	1.18	1	5
AIDS Olmak	4.18	1.11	1	5
Dışlanmak	4.15	0.96	1	5
Aile Tarafından İşkence Görmek	4.89	0.41	3	5
Sözlü Taciz/Tehdit	4.25	0.83	1	5
Tecavüz	4.94	0.37	2	5

4.2.Çalışmadaki Nitel Verilerin Analiz ve Bulguları

Çalışma kapsamında bulgular bölümünün ikinci kısmını, çalışma materyalinin içerisinde yer alan hikayelere verilen cevapların tematik analiz bulguları oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından oluşturulmuş altı hikayeye verilen cevaplar tematik analiz çerçevesinde incelenmiştir. Hikaye içerikleri, çalışmanın işlem bölümünde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Kısaca hatırlatılırsa; üç hikaye

heteroseksüel bireylerin, üç hikaye de LGBT bireylerin başına gelen travmatik olayları içeren hikayelerdir. Hikayelerin ortak noktası, karakterlerin yaşadıkları olayı kendilerine ceza olarak görmeleridir. Hikayelerin altında “ siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?” şeklinde bir soru yönlendirilmiştir ve bu kısımdaki bulgular bu sorunun cevaplarının kapalı ve açık kodlama yoluyla ortaya çıkan kategori, tema ve alt temalara göre incelenmesinden meydana gelmektedir. Ek olarak, aşağıda verilen konuşma örneklerinin hepsi katılımcıların yazdığı şekilde yazılmış, hiç bir değişiklik yapılmamıştır (örneğin katılımcılar cevaplarını büyük harfle yazdıysa alıntılar da büyük harfle aktarılmıştır).

4.2.1.Kurban Hakkındaki Görüşler

Hikayelere verilen cevaplardan ve Adil Dünya İnancı Kuramı’ndan hareketle oluşturulmuş olan kategorilerden ilki “Kurban Hakkındaki Görüşler”dir. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar, bu kategoride, “ Kurban Destek”, “Kurbanı Değersizleştirme/ Ahlaksızlık/ Zayıf olmak” ve “Sorumlu Olmak” temaları ve bu temaların içerisindeki alt temalar ile incelenmiştir.

4.2.1.1.Kurbana Destek

Kurbana Destek teması, hikayelerden hareketle sorulan soruya verilen bir çok cevabı içermektedir. Bu tema kapsamında, hikayedeki kurbanı destek veren, faili suçlu bulan veya faile ceza verilmesini savunan cevaplar bulunmakta ve cevapların örnekleri bu tema kapsamındaki “failin cezalandırılması/suçlanması”, “psikolojik destek”, “kurban için üzülme”, “karakterin güvensiz hissetmesi” olmak üzere dört alt temada incelenmiştir.

Olayı yaşayan hikaye karakterlerinin cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlerine göre verilen “kurbanı destek” temasına giren cevapların niteliğinin çok değişmediği, destek veren katılımcıların cinsiyet kimliği- cinsel yönelimi ne olursa olsun katılımcıların onları “kurban” olarak görüp hemen hemen benzer cümlelerle desteklediği görülmüştür.

4.2.1.1.1.Failin Cezalandırılması/Suçlanması

Bu alt tema kapsamında katılımcıların hikayelerin faillerini suçlu bulduklarını belirttikleri cevaplar incelenmiştir. Bu cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir.

“K13(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): “Bu yapılanın insanlık dışı olduğunu düşünürüm.”

K13 “insanlık dışı” demesiyle faillerin, insanlıkla alakalı olmayan bir davranış yaptıklarını ve faillerin suçlu olduğunu düşündüğü anlaşılabilir.

“K26(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Tamamiyle ailenin bilinçsizliği.”

K26 da açıkça “ailenin bilinçsizliği” demesinden, aileyi suçlu gördüğü anlaşılabilir.

“K48(kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Patronlarının acilen hukuki ve sosyal yöntemlerle dışlanması cezalandırılması işleminin yapılması ve kadınla dayanışılması gerekir. Durumun kendisi çok korkunç açıkça taciz ve şiddet”.

“K54(kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı):Ailesi sadistçe adaletsiz davranmıştır.”

K54’ün verdiği cevabın içeriğinde “sadistçe” geçmesinden ötürü sadistin kelime anlamının karşısına acı vermek olduğu düşünülürse K54’ün, faillerin kurbanına acı verdiği ve kurbanın durumundan sorumlu olduğunu düşündüğü anlaşılabilir.

“K69(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı):Bunun Pınar'ın yaptıklarıyla bir alakası yoktur, Pınar sadece kendisini ortaya koymaktadır. Ancak ailesi bunu kaldıramıyorsa bu ailesinin hatasıdır, kendi ailelerinden birini olduğu şey üzerinden yargılamak doğru bir davranış değildir.”

K69, açıkça hikaye karakterinin bir suçu olmadığını vurgulamış ve katılımcıya göre karakterin kendini açıklamaya çalıştığını söylemiştir. Daha sonra kurbanın ailesinin bu durumu kabullenemiyorsa kendilerinin hatası olduğunu söyleyip faili suçladığı görülmektedir. Yani K69, hem karakterin kendini açıklamaktan başka bir şey yapmadığını vurgulamasıyla kurbanı destek vermiş hem de faili suçlamıştır.

Yukarıda verilen örnek cevaplarda katılımcıların kurbanlara, kurbanların faillerinin cezalanması gerektiğini ve onların suçlu olduğunu düşünmelerini ifade etmeleriyle destek verdiği görülmektedir. K13, K26 ve K54'ün verdikleri cevaplar gibi bazı cevaplar sadece tek bir alt temayı içerirken, K48, K69 katılımcılarının verdikleri cevaplar gibi bazı cevaplar, hem kurbanı destek hem de failin cezalandırılması alt temalarına girebildiği gözlenmektedir.

4.2.1.1.2.Kurban İçin Üzölmek

Aşağıda yer alan cevaplar, kurbanı sosyal destek alt temasını içermektedir. Bu alt temaya giren cevaplar arasında sadece “üzücü” cevabı katılımcıların oldukça sık kullandığı bir cümle olmuştur ve bu kapsamda sosyal destek şeklinde değerlendirilmiştir.

“K24(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Üzücü.”

Yukarıda görüldüğü üzere K24 sadece “üzücü” demiştir, üzücü kelimesinden, kurbanı üzüldüğü çıkarımı yapıldığı için bu alt temaya alınmıştır.

“K74(kendisini trans kadın birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Acı.”

K74 de durumu “acı” diye tanımlamıştır ve buradan kurban için üzüldüğü ve acı bir olay yaşadığını düşündüğü çıkarılabilmektedir.

“K86(kendisini heteroseksüel olarak tanımlayan bir katılımcı): Çok üzücü.. Kimse cinsel tercihlerinden dolayı yargılanmamalı.”

K86 ise durumu çok üzücü olarak tanımlamıştır. Buradan ve bir sonraki cümlesinden kurban için üzüldüğünü anlaşılmaktadır. Ek olarak katılımcı, kimsenin

bu şekilde yargılanmaması gerektiğine dikkat çekerek “olması gereken”in ne olduğunu belirtmiştir. Bu örnek, aşağıda bir alt tema olarak göreceğimiz “ideal toplum özellikleri”nin içeriğine de uymaktadır.

4.2.1.1.3.Psikolojik Destek

Aşağıda yer alan örnekler, hikayelerdeki karakterlerin bir uzman yardımı alması gerektiğini söyleyen katılımcıların cevaplarından oluşmaktadır.

“K4(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Kişi hatayı kendisinde aramamalı böyle düşünmeye devam ettiği sürece bir uzmana danışmalı yardım almalıdır.”

“K10(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Profesyonel bir yardım almasını öneririm.”

Yukarıdaki örneklerde K4, kurbanın hatayı kendisinde aramaması gerektiğine vurgu yaparak ona destek vermiş ve bu durumun devam etmesi üzerine bir uzmandan psikolojik destek almasının yararlı olacağını söylemiştir. K10 da doğrudan bir uzman desteğini almasının kurban açısından faydalı olacağını belirtmektedir.

4.2.1.1.4.Karakterin Güvensiz Hissetmesi

Bu alt tema kapsamında katılımcılar hikayedeki karakterin, yaşadığı olay sonucunda kendini güvende hissetmeyeceğini söylemişlerdir ve bu kapsama uyan cevap örnekleri aşağıdaki gibidir.

“K84(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Acilen onu alıp güvenliğini sağladım. “

Yukarıdaki örnekte K84, yaşadıklarından dolayı kurbanın kendini güvensiz hissedebileceğini ve kurbanın kendini güvende hissetmesi koşulunun sağlanmasının hemen yapılması gereken şey olduğunu düşündüğü görülmektedir.

“K15(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Ayşe kendini artık güvende hissetmemektedir.”

K15, yapılacak davranışın ne olduğuna odaklanmasa da kurbanın kendini güvende hissetmeme durumunu tanımlamıştır.

“K99(kendisini lezbiyen birey olarak tanımlayan bir katılımcı): İnsanlık dışı bir durum. kişinin en çok destek görmesi gereken cephe ailedir. ailesi bunu yapıyorsa o kişinin diğer insanlara güveni de sarsılır. kendine özgüveni de yerle bir olur. içinde sevgi varsa bile ölmeye başlar. intikam ve kin besleyebilir. herkese sert yaklaşabilir.”

K99 ise hem kurbanın ailesi tarafından destek gelmesi gerekirken gelmemesi durumunun kurbanın kendine olan güvenini etkileyebileceğini hem de faile yönelik “insanlık dışı” kelimesiyle, kurbanın ailesinin olayda suçlu olduğunu belirtmektedir (hem failin suçlanması/ cezalandırılması, hem kurbanın güvensiz hissetmesi)

Aşağıda verilen “kurbana destek” temasına uygun olabilecek cevaplarda, kendilerini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan katılımcıların, LGBT bireylerin başlarına gelen olayların değerlendirildiği hikayelerde, LGBT olmalarının “doğuştan”, “yaratılıştan “ ya da “içten” geldiğine değinmeleri dikkat çeken bir bulgu olmuştur.

“K17(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bu doğuştan gelen bir farklılık kendini suçlu hissetmesi doğru değil.”

“K15(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): İnsanların içsel duygularına saygı duyulmalıdır.”

“K67(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Tamamen adaletsiz ve vahşice bir olaydır. Yaratılış gereği bu şekilde yaratılmış bir insanı, onu yaratana karşı bir şekilde yaşaması için işkence edilmiştir. Cinsel kimliğimiz bizim tercihimiz değil yaratılışımızdan ötürü var olan bir şeydir. yapılan şey HAYVANCAdır.”

Dikkat çeken bir başka nokta ise, tecavüze uğrayan ve kendini biseksüel olarak tanımlayan Burak için sorulan soruya verilen cevaplarda hemen hemen tüm katılımcılar, Burak'ın suçlu olmadığını ve başına gelen olayı hak etmediğini

söyleyerek destek vermesine rağmen, 11 katılımcı (6 heteroseksüel, 3 trans, 1 eşcinsel, 1 biseksüel) hariç hiçbir katılımcının faili suçlu bulunduğunu yazıyla ifade etmemesi olmuştur. Burak'ın hikayesinde faili suçlu bulunduğunu belirtmeyen katılımcılar, diğer hikayelere bakıldığında hemen hemen o hikayelerdeki tüm failleri suçlu bulduklarını açıkça belirttikleri gözlemlenmiştir.

“K25(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Burak suçlu değildir. Başına gelen olayların kötü olması onu suçlu yapmaz.”

“K5(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Burak in hiçbir suçu yok.”

“K69 (kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bu olayın gene tecavüze uğrayan kişi ile bir alakası yoktur sorun tecavüz eden kişidedir... “

“K35(kendisini transseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Şansa inanmam. kadere de inanmam. tecavüz eden kişinin ahlaksızlığı”

K25 ve K5, hikaye karakterinin (kurbanın) suçsuz olduğunu belirtmiş olmalarına rağmen faille ilgili bir düşünce belirtmemişlerdir. K69 ve K35 ise yukarıda bahsedile 11 kişinin içerisinde yer alan ve hikaye karakterinin suçsuz olmasını belirtmenin yanında failin suçlu olduğunu söyleyen katılımcı cevaplarına örnek oluşturmaktadır.

4.2.1.2.Kurbanı Değersizleştirme/ Ahlaksızlık/ Zayıf Olmak

Bu tema kapsamında, hikayelerdeki kurbanların yaşadıkları olayları değersizleştiren, “ahlaksız” olarak nitelendiren ve kurbanların “zayıf” olduğunu söyleyen cevaplar incelenmiştir. Kurbanı Değersizleştirme, Adil Dünya İnancı Kuramı alanyazında geçen bir kavram olup (çalışmanın “giriş” bölümünde açıklanmıştır), doğrudan bu tema kapsamında bu isim kullanılmıştır. Çalışma kapsamında tüm hikayeler için kurbanı değersizleştiren, kurbanı zayıf ya da ahlaksız bulan oldukça az cevap gözlenmiştir. Birinci, 3. ve 4. Hikayelerde (ilk hikaye,

kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Ayşe'nin işyerinde patronunun onunla birlikte olma tekliflerini reddetmesi üzerine işten atılmasıyla sonuçlanan bir olayı, üçüncü hikaye, kendisini eşcinsel bir birey olarak tanımlayan Mehmet'in kıyafet ve tavırlarından dolayı arkadaşları tarafından dışlandığı bir olayı, dördüncü hikaye, kendisini trans bir birey olarak tanımlayan Pınar'a ailesi tarafından öldüresiye işkence edildiği bir olayı anlatmaktadır) bu tema kapsamında değerlendirilecek hiçbir cevaba rastlanmamıştır. İkinci, 5. ve 6. Hikayeler (ikinci hikaye, kendini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Zeynep'in yaşadığı bir cinsel birliktelik sonrasında AIDS olmasıyla sonuçlanan bir olayı, beşinci hikaye, kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Aslı'nın iş yerinde kıyafetlerinden dolayı tacize uğradığı ve bu durumu söylediği taktirde işten atılacağı tehdidi ile karşı karşıya kaldığı bir olayı, altıncı hikaye ise, kendisini biseksüel olarak tanımlayan Burak'ın tecavüze uğradığı bir olayı anlatmaktadır) için bu temaya uygun birer cevap verilmiştir.

“K5(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı: Ahlaksızlık olarak değerlendiririm.”.

K5, hikaye karakteri Zeynep'in yaşadığı cinsel ilişki sonucu AIDS olması olayının tümünü “ahlaksızlık” olarak değerlendirmiştir. Katılımcının cevabından Zeynep'i mi yoksa olayı mı ahlaksızlık olarak nitelendirdiği çok net olmamakla beraber, karakter için “destek” görevi görebilecek herhangi bir cümle kurmadığından bu cevap bu temanın içeriğine uygun bulunmuştur.

“K20(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Zayıf ve güçsüz”.

“K20(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Güçsüz biri”.

Görüldüğü üzere bu temaya uygun cevaplar, kendini heteroseksüel olarak tanımlayan iki katılımcı tarafından verilmiştir. K20, tecavüze uğrayan hikaye karakteri Burak için “zayıf ve güçsüz” cümlesini kullanmıştır. Buradan katılımcının

kurbanı zayıf bulmakla suçladığını anlayabiliriz. Yine K20, tacize uğrayan kurban için “güçsüz” sıfatını kullanarak onu güçsüz olmakla suçlamakta, bir anlamda kurbanı değersizleştirmektedir.

4.2.1.3 Sorumlu Olma

Sorumlu olma teması ise yine kurban hakkındaki görüşler kategorisinde değerlendirilmiş ve kurbanın hikayede geçen olayla ilgili bir sorumluluğu olduğunu belirten cevapları incelemek için kullanılmıştır. Hikayelere verilen cevaplar kapsamında sorumlu olmak temasının alt temaları olarak; “Suçlu olmak”, “ ceza çekmek/ bedel ödemek”, “hak etmek” ve “sonuca sebep olan olaydan sorumlu olmak” belirlenmiştir. Bu tema altında örnekler verilirken az örneklenebilen cevapların tümü, daha sık söylenen cevaplardan ise sadece birkaç örnek verilmiştir.

4.2.1.3.1.Sonuca Sebep Olan Olaydan Sorumlu Olma

Bu alt tema kapsamında aşağıdaki örnek cevaplarda da görüleceği üzere, katılımcılar olayın sonucundan (özellikle korunmasız cinsel ilişki sonrasında AIDS olan kurban için) hikaye karakterini sorumlu tutmuşlar fakat olayı “ahlaksızlık” olarak nitelendirmemişlerdir.

“K1(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Sonuç olarak korunmadan bir cinsel birliktelik yaşadığı için bu bir ceza değil aksine tedbirsizliktir.”

K1 burada karakteri yaşadığı cinsel birliktelikten ya da cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinden dolayı değil, sadece cinsel ilişki sırasında korunmamasından dolayı hatalı bulduğunu belirtmiştir. bu durumun bir ceza değil tedbirsizlik olduğunu vurgulamıştır.

“K15(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Ortaya çıkan sonucun cinsel birliktelikten dolayı değil, korunulmamasından kaynaklı bir sorun olduğunu düşünürüm .Ceza olarak algılamam.”

K15 de aynı K1 gibi sadece korunmamanın bir hata ve tedbirsizlik olduğunu söylemiştir.

“K49(kendisini eşcinsel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Cinselliğin özgür bir ortamda yaşanması gerektiğine inanmama ve AIDS'li bireylerin haklarının sonuna kadar korunması gerektiğini düşünmeme rağmen bir kişinin AIDS'li biri ile önlem almadan birlikte olduktan sonra aynı hastalığa yakalanması tek kelimeyle akılsız bir tedbirsizliktir. Bu açıdan bakıldığında Zeynep dışarıdan bir cezaya değil de kendi seçimlerinden doğan bir sonuca maruz kalmıştır. Ancak farklı koşullarda ve bilgi dahili olmayan bir durumda Zeynep AIDS'li biri ile cinsel ilişki yaşamış ve aynı hastalığa yakalanmışsa kendini cezalandırılmış olarak görmesi gerçeklerle yüzleşemeyen ve asıl nedeni başka kaynaklarda arayan birinin kaçış yolundan başka bir şey değildir.”

K49 ise, cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinden ve bireylerin haklarını savunmasından bağımsız olarak AIDS'li biri ile korunmasız beraber olmanın tedbirsizlik olduğu üzerinde durmuş ve olaya başka bir açıdan bakmıştır. Kurban eğer kendini cezalandırılmış hissediyorsa bu durumun bir “kaçış” olduğunu ve asıl böyle hissetmesinin nedenlerinin farklı olabileceğini belirtmiştir.

4.2.1.3.2.Hak Etmek

Bu alt tema kapsamına giren cevaplar katılımcıların “hak etmiş” cümlesini kullandığı cevaplardır. Araştırmacı tarafından cevaplar yorumlanırken, tarafsızlığın en az düzeyde yapılması için bu alt tema da eklenmiş ve bir bakıma “suçlu olmak” alt temasına da girebilecek cevaplar için ayrı bir alt tema olarak “hak etmek” oluşturulmuştur.

“K68(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Hak etmiş korunsaydı.”

*“K97(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı):
Dikkatsizlik ve makul miktarda sorumsuzluk sonucu hakkedilmiş bir durumdur.”*

K68 çok net olarak kurbanın, olay sonucunu hak ettiğini belirtmiştir. K97 ise dikkatsizliğin, bir olayın kötü sonucunun hak edilmiş olarak görülmesinde yeterli bir sebep olduğunu belirttiğini görebiliyoruz.

4.2.1.3.3.Suçlu Olmak

Bu alt tema kapsamında hikaye karakterlerini bir açıdan “suçlu” olarak adlandıran katılımcıların cevapları örneklenmiştir.

*“K58(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı):
Ayrıntıyı bilmeden yorum yapmak istemezdim ama önyargılarıma göre cevap vermek zorundayım ve bu hoşuma gitmedi. Demek istiyorum ki, Ayşe eğer tamamen işinde gücünde bir kadınsa işten çıkarılmayı hak etmemiştir ama Ayşe patronlarına cinsel ilişki umudu verip (mesela terfi ya da zam için) daha sonrasında ilişkiye girmeyi reddettiyse işten çıkarılmasını haklı bulurum. Ayşe'nin bu olayda ne kadar sorumlu olduğunu bilmediğimden kararlı yanıtlar veremedim.”*

K58'in cevabı incelendiğinde Ayşe'nin “tamamen işinde gücünde bir kadın” olması ile “suçlu” olup olmamasının bir ilişkisi olduğu gözlenmektedir. Aynı zamanda katılımcıya göre, kadının önceden cinsel ilişki için “umut vermesi” durumu işten atılmasını haklı çıkarabilmektedir.

4.2.1.3.4.Ceza Çekmek/Bedel Ödemek

Bu alt tema kapsamındaki cevaplar, hikaye karakterlerinin başlarına gelen olayları ceza olarak düşünmelerini doğrular niteliktedir.

“K32(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Cezasını çekiyor.”

K32, hikaye karakterinin ceza çektiğini ve olayın sonucun ona bir ceza olduğunu söylediğini görüyoruz.

“K94(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Maalesef insanlarımız tercihlerinden dolayı bedel ödemek zorunda kalıyor. 1 ve 3 nolu hikayedeki durum da buna benzer. Dış çevreyi etkilemenin -kısa vadede- nafile bir uğraş olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla mevcut şartlarda çevreye uymayan tercihlerde bulunan kişilerin bedel ödemesi gayet doğal.”

K94, insanların tercihlerinden dolayı bedel ödemek zorunda kaldıklarından bahsetmiştir. Cümlelerin başında “maalesef” demesi bu durum için üzülmediğini gösterebilir. Ancak sonraki cümlelerinde kısa vadede insanları değiştirmek yerine, çevreye uymayan kişilerin bedel ödemesini doğal karşıladığını belirttiği görülmektedir.

“K42(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bence hastalığına katlanması lazım.”

K42, kurbanın başına gelen olayın sonucuna katlanması gerektiğini vurgulamasından yola çıkarak katılımcı, kurban için yaptığı “hata”dan ötürü başına geleni bir ceza olarak düşündüğü sonucuna varılabilir.

“K71(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Gayet normal.”

K71in tam olarak hangi duruma onay verdiği net olmasa da hikayelerin sonu karakteri olayı kendisine yönelik bir ceza olarak algılamasıyla sonlandığından ve katılımcının buna cevaben “gayet normal” yazmasından anlaşılan; katılımcı için kurbanın ceza olarak algılamasının normal ve olası olduğudur.

“K1(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Yaşadıklarımın sonucu olarak değerlendirirdim.”

K1in de yukarıdaki örneklerdeki gibi kurbanın yaşadıklarının sonucu olarak bedel ödemediğini düşündüğünü alıyoruz.

4.2.2.Kader İnancı/ Şanssızlık

Kader inancı/ Şanssızlık temasında ise, hikayelerdeki karakterlerin başına gelen olayları “kader”, “alışıldık bir olay” ya da “şanssızlık” olarak değerlendiren katılımcıların cevapları bulunmaktadır.

“K80(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Gerçek hayatta çokça örneği olduğunu düşünüyorum. Kader diyorum.”

“K32(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı):Şanssızlık.”

K80 veK32 nin cevaplarında görüldüğü üzere yaşanan olay kader ya da şanssızlık olarak değerlendirilmektedir. K32 sadece şanssızlık derken, K80 hikayelerin gerçek hayatta da bir sürü örnekleri olduğuna dikkat çekmiştir.

“K48(kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Çok üzücü bir durum, bu hastalığı taşıyan bireyin bundan haberi yoksa neyse ama haberi var da bilgilendirmemişse düpedüz kötülük. fakat hayatta suç ceza tanımlarının dışında kalan durumlardan olduğunu düşünüyorum. bazı şeyler de başına gelir, sebep-sonuç-mantıksallık ötesinde.”

K48 ise başına AIDS olma vakası gelen kurbanın durumuna farklı bir açıdan bakmakta ve karşı tarafın kendisinin AIDS olduğunu bilmesine rağmen bunu söylemeyebileceğine odaklanmaktadır. Daha sonraki söylediklerinden ne olursa olsun, açıklamalara ya da neden-sonuçlara rağmen bazı olayların mantıksallık ötesinde olduğunu söylemektedir.

Bu kategori kapsamında, katılımcının cinsiyet kimliği-cinsel yöneliminin verilen cevaplar üzerinde kayda değer bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir.

4.2.3.Adaletsizlik

Adalet kategorisi kapsamında, katılımcıların hikayeleri “adalet”, “kişisel ve genel adalet” , “haksızlık” kapsamında nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Katılımcılar “adaletli” gibi bir yorum yapmadıklarından ve “ceza” ya da “hak etme” gibi cevaplar için yukarıda bahsedilen ayrı bir tema-alt tema olduğundan bu kategorinin temaları “kişisel adaletsizlik”, “genel adaletsizlik” ve “adaletsizlik” olarak belirlenmiştir.

4.2.3.1.Kişisel Adaletsizlik

Kişisel adaletsizlik temasında katılımcıların, kişisel olarak hikayenin karakterine yönelik haksızlık yapıldığını düşündükleri cevapları değerlendirilmiştir.

“K13(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Ülkemde maalesef bu tür olaylar sık sık yaşanmaktadır. Böyle bir durumdan dolayı işinden atılmış olması ise kesinlikle adaletsiz ve çirkin bir durumdur.”

K13 hikayenin karakteri için işten atılmayı adaletsiz olarak tanımlamaktadır, yani katılımcının söylemine göre, “dolayı işinden atılmış olması ise kesinlikle adaletsiz ve çirkin bir durumdur” cümlesi ile dünyanın adaletsiz olduğundan çok, karakterin adaletsizliğe uğradığı üzerinde durmaktadır. Çünkü, K13 dünyanın adil olmasına değinmekten çok hikaye karakterinin işten atılmış olmasını adaletsiz olarak açıklamaktadır.

“K61(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Ayşe'ye yapılmış haksızlık, erkek hegemonyası”

K61 de kurbana adaletsizlik yapıldığını vurgulamıştır. Ama yukarıda da bazı cevapların birden fazla tema-alt temaya girmesi hakkında bilgi verildiği üzere, bu cevap da aynı zamanda “erkek egemen toplum” alt temasına girmektedir. Çünkü cevabın sonunda katılımcı erkek hegemonyasına değinmiştir.

“K23(kendisini gay birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Adaletsiz evet ama mehmet için adaletsiz. Cinsel kimliği yuzunden kimse sorumlu tutulamaz”

“K31(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Doğuştan olan bişey. Yaşadıkları haksızlık.”

K23 ve K31 in cevaplarında ise açıkça karakterin haksızlığa uğradığının düşünüldüğü görülebilir. K31 cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin doğuştan olduğunu söyleyip bunu kurbanın elinde olmayan bir durum olarak belirtmektedir.

Katılımcıların cinsel yönelim-cinsiyet kimliğine göre verilen cevaplarda çok farklılaşma görülmemekle beraber, tüm hikayeler içerisinde üçüncü (kendisini eşcinsel bir birey olarak tanımlayan Mehmet’in kıyafet ve tavırlarından dolayı arkadaşları tarafından dışlandığı bir olayı anlatmaktadır) hikayede bütün yönelim ve cinsiyet kimliğinden bireyler tarafından en çok kişisel adaletsizlik temasına giren cevaplar verildiği gözlemlenmiştir.

4.2.3.2.Genel Adaletsizlik

Genel adaletsizlik temasında, katılımcıların, genel olarak dünyanın adil olmadığını düşündüklerini söyledikleri cevaplar incelenmiştir. Dünyanın adaletli olmadığını belirten katılımcıların, kişiye adaletsiz davranıldığını söyleyen katılımcılardan sayı olarak oldukça az olduğu görülmüştür.

“K48(kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): REZALET BİR DÜNYADA YAŞADIĞIMIZI SÖYLEMİŞTİM.”

“K82(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bu durum bir insan için hiç adil olmayan oldukça adaletsiz ve saygısızca bir durumdur. Kimse böyle bir cezayı hak etmez.”

K82 dünyanın adil bir yer olmamasına değinmekten çok, yaşanan olayın kimin başına gelirse gelsin oldukça adaletsiz olacağını söylemiştir. Ancak olayı hikayedeki karakter özelinde değerlendirmedikten genel adaletsizlik teması kapsamında incelenmiştir. K48 ise “rezalet” bir dünya düzeni olduğunu söylemiştir

ve buradan dünyanın genel olarak adaletsiz bir düzeni olduğu düşüncesini çıkartabiliriz. Genel adaletsiz teması kapsamına giren sayıca az cevap olmakla beraber, bu temayla ilişkili cevaplar en çok dış görünüşü ve kıyafetleri nedeniyle arkadaşları tarafından dışlanan, kendini eşcinsel bir birey olarak tanımlayan Mehmet'in hikayesi olan 3. hikaye için gözlemlenmiştir.

4.2.3.3.Adaletsizlik

Adaletsizlik temasında ise katılımcıların sadece “adaletsizlik” diye belirttikleri ve ek olarak başka bir şey söylemedikleri için genel ya da kişisel adaletsizlik temasına girmeyecek cevaplar bulunmaktadır.

”K78 (kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan katılımcı): Adaletsiz, adice.”

”K28 (kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan katılımcı): Adaletsiz.”

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere sadece “adaletsizlik” yazılması bir belirsizlik yarattığından ayrı bir alt temada bu cevaplar bulunmaktadır.

4.2.4.Toplum Özellikleri

Toplum özellikleri kategorisi, hikayelere verilen cevapların toplum özellikleri ile ilişkilendirilen örneklerinin incelendiği kategoridir. Bu kategori hikayelere verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan, “heteronormatif toplum”, “erkek egemen toplum”, “ideal toplum özellikleri” ve “mesleki hiyerarşi” temaları olarak kategorilendirilmiştir.

4.2.4.1.Heteronormatif Toplum

Heteronormatif teması kapsamında incelenen katılımcı cevapları, hikayelerin faillerinin ve yaşanılan toplumun heteronormatif olduğunu ve hakim olan, kabul görenin “heteroseksüel” olmak ya da görünmek olduğunu belirtmişlerdir. Sayıca hikayelere bu tema kapsamına girecek şekilde cevap veren ve kendini LGBT olarak tanımlayan katılımcılar daha fazla olsa da her hikaye için ayrı ayrı bu tema

kapsamına girecek cevapları veren ve kendilerini heteroseksüel olarak tanımlayan katılımcılar da az değildir.

“K30(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Heteroseksist dünyanın kadına bakış açısı diyebilirim. Oyun dışı kalmışlık belki.. “

K30 “oyun dışı kalmışlık” sözüyle dışlanmışlığı anlatmaktadır diyebiliriz. Heteronormatif normların baskın olduğu bir toplumda dışlanmışlığın bir sonuç olabileceğini vurgulamıştır.

“K19(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Ceza değildir. Heteronormatif değerler, toplumun bireyler üzerinde hegemonya kurmasını sağlamıştır.”

“K29(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Homofobi”

“K29(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Transfobi”

“K79(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Cinsiyetçi bakış açısı”

K19, ve K79 ise hikayelerde yaşanan olayları heteronormatif değerler ve cinsiyetçi yaklaşımla ilişkilendirmiş ve K19 olaylarının sonucunun kurban açısından bir ceza olmadığını vurgulamıştır. K29 ise farklı hikayelerdeki yaşanan olayları “transfobi” ve “homofobi” olarak değerlendirmiştir.

4.2.4.2. Erkek Egemen Toplum

Özellikle işyerinde patronları tarafından zor durumda bırakılan bireylerin hikayelerinde sıkça gözlenen “erkek egemen toplum” söylemi, bu tema kapsamında incelenecek cevapları oluşturmaktadır.

“K1(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Kadınların hayatın her alanında karşılaştığı bir durum olarak değerlendiririm. Ancak bunun bir ceza olduğu fikrine katılamam..”

K1 sadece hikaye karakterinin başına gelen durumu tüm kadınlara genellemiştir. Kadınların hayatın her alanında bir sıkıntıyla karşılaşabileceklerini belirtmiştir. aynı zamanda kurbanın ceza olarak algılanmaması gerektiğini belirterek kurbanı destek olmuştur.

“K60(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Erkeklerin hepsi sikiş peşinde bu yüzden Turkiyede normal bişey ama etik değil.”

K60 de yine hikayeye yönelik değil tüm erkeklere yönelik cevap vermiştir ve artık yaşadığımız ülkede erkeklerin cinsel ilişki peşinde olmasının normalleştiğini vurgulamıştır.

“K103(kendisini lezbiyen birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Erkek egemen toplumun kaçınılmaz olgularından biridir. Ceza diyemem tercihlerimin sonucu olarak görürüm.”

K103 de aynı şekilde patronların işyerindeki zorlamalarıyla ilgili erkek egemen toplumu suçlamışlardır. Yine ek olarak K103 ceza olmadığını söyleyerek kurbanı destek vermiştir.

“K98(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Zeynep in bu olayda hiçbir suçu yoktur. Bunu bir ceza olarak tanımlaması içinde bulunduğu sistemin ona empoze ettiği fikirlerden kaynaklanmaktadır. Zeynep sadece biraz sorumsuz davranmış gibi gözükmektedir. Fakat korunma yöntemini erkek reddetmiş de olabilir. Her durumda Zeynep suçlu değil mağdurdur.”

K98, toplumun empoze ettiği fikirlerden dolayı hikaye karakterinin sorumluluğunda bir durum olmadığını düşündüğünü belirtmekte ve korunma yöntemini karşı tarafın da istememiş olabileceğine dikkat çekmektedir. Burada çok net olarak “erkek egemen sistem” söylemi geçmese bile katılımcının kurduğu cümleden böyle bir toplumun var olduğunu anlayabilmekteyiz.

4.2.4.3.İdeal Toplum Özellikleri

İdeal toplum özellikleri temasını, katılımcıların (kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı ideal olan dünyayı kurgulamaları oluşturmuştur. Gerek kurumsal gerek toplum düzeni olarak yapılması gerekenlerin katılımcılar tarafından söylendiği cevaplar bu tema içerisinde değerlendirilmiştir

“K52(kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Aile böyle sacma bir şey. Bu tür durumlar için sığınma evleri ve destek artmalı.”

K52 verdiği cevapta, faili aile olan ve trans bireyin başına gelen işkence olayı için kapsamlı düşünmekte ve olması gerekeni söylemektedir. Sığınma evlerinin çözüm olabileceğini ve destek verebileceğini söylemektedir. Ayrıca aile kavramına da bir kurum olarak baktığını ve genel olarak “saçma” diye nitelendirdiği görülmektedir.

“K88(kendisini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Yasalarla güvence altına alınan yaşama hakkının ihlali söz konusudur. Bedene müdahale vardır ve bu durum kişiyi psikolojik olarak da etkilemektedir. İnsanlara kim veya ne olduklarına bakılarak değer verilemez. Cinsiyet kimliğinden önce Pınar bir bireydir ve şiddete maruz kalmıştır. “

K88 cevabında yine işkenceye uğrayan bireyin yaşama hakkına yasalar kapsamında vurgu yapmaktadır. “İnsanlara kim ve ne olduklarına bakılarak değer verilemez” demesiyle olması ve olmaması gereken davranış belirtilmiştir.

“K53(kendisini lezbiyen birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Patronunun potansiyel bir tecavüzcü olması dışında bir değerlendirme yapamam. Bir kadın çıplak geziyor olsa bile taciz edemezsin.”

K53 burada failin suçlu olmasına değinmiştir ve bu söylemiyle failin suçlanması/cezalandırılması alt temasına da girmektedir. Katılımcı son cümlesinde ne olursa olsun idealde yapılmaması gereken bir durumu dile getirmiştir.

K52, K83 ve K53’ün cevaplarından da görüldüğü üzere, kurumların ve hatta olayı yaşayan bireylerin (“kurban”) bu durum için ne yapmaları gerektiği ya da “mantıklı” olan davranışın katılımcılara göre ne olduğu söylenmiştir ve olaylara daha “çözüm odaklı” yaklaşılmaya çalışıldığı gözlenmektedir.

4.2.4.4.Mesleki Hiyerarşi

Mesleki hiyerarşi, özellikle işyerlerinde patron ve çalışan arasında yaşanan nahoş olayları konu alan hikayelerde ortaya çıkan bir tema olmuştur. Patronların çalışanları üzerinde uyguladıkları “mobbing“ ve “güç gösterisi” ne vurgu yapan cevaplar bu tema başlığı altında incelenmiştir.

“K38(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Mobbing olduğunu düşünürüm.”

K38 hikayelerdeki kurbanları zor duruma düşüren patronların yaptığının “mobbing” yani en kısa tanımıyla “iş yerinde psikolojik taciz” olduğunu belirtmiştir.

“K98(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Aslı bu olayı işyerinde teşhir etmeli oradaki kadınlarla dayanışma örmeli patronu cezalandırmalıdır. Erkekler her alanda iktidarlarını kullanarak kadınları taciz etmektedirler. İşyerlerinde buna yönelik çalışmalar başlatılmalı böyle olaylara hukuki yaptırım da uygulanmalıdır.”

K98 iktidar vurgusu yapmış ve üst mevkide olanın alt mevkidekini ezdiğini, özellikle üst mevkideki birey erkekse daha çok ezdiğini vurgulamıştır. Ek olarak bireyler arası dayanışmanın (daha çok ezilen bireyler arasındaki dayanışma) önemine değinmiştir.

“K93(kendisini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): iktidarın pisliği, tehdit ederek tacizi”

K93 de yukarıdaki örnekle aynı şekilde iktidar vurgusu yapmıştır ve bu vurgudan iktidar denince akla gelen “ezen” ,“ezilen” , “güç” kavramlarına dikkat çekmiştir.

“K98(kendini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Sokakta okulda evde olduğu gibi işyerlerinde de tacize maruz bırakılıyor. Patronlar bir yandan emeğimizi sömürüyor, bir yandan da iktidarlarını bedenimiz üzerinde işletiyorlar. Bu olayda ayşenin hiçbir suçu yoktur. Suç erkek egemen sistemde aranmalı patronlar da kadınlar tarafından öz savunmayla cezalandırılmalıdır”

K98 in verdiği cevapta açıkça mesleki hiyerarşi dışında “erkek egemen toplum”dan duyulan rahatsızlığın yazıya dökülmüş halini de görebiliyoruz. Patronların iktidarlarını cinsel içerikli davranışlarda kullanabildiğini ve bu

asimetrinin özellikle kadınlar için oldukça kötü bir durum olduğunu söylemektedir. Ek olarak katılımcı, hikaye karakterinin suçunun olmadığını belirtmekte ve kurbanı destek vermektedir.

“K67(kendini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Bu olay mesleki bir ahlaksızlıktır. Sizi isteyen ama sizin kendisini istemediğiniz bir iş verenin bu arzusuna karşılık vermediğiniz İçin işten atılıyorsunuz. Tamamen mesleki ahlaksızlıktır. Yaşadığı olay bir ceza değil bir ders olmalıdır. Patronunun isteği doğrultusunda ve iş kaybetme kaygısından dolayı bir birliktelik yaşamış olsaydı, kendisi kullanılmış olacak ve mesleki ahlaksızlığa kendisinde dahil olmuş olacaktı. Kadınlarımız bu kadar değersiz ve sadece istenilen şeyi yapması için yaşayan bir insan muamelesi yapmak çok Yanlış. Ancak bir birliktelik aşkın en güzel meyvesi olmakla beraber aşık olunan insanla yaşandığı zaman güzeldir.”

K67 patronun çalışanına yönelik tutumunu mesleki ahlaksızlık olarak tanımlamaktadır. Kurbanın yaşadığı olayı ceza olarak algılamaması gerektiğini savunmuş ve bu tarz mesleki hiyerarşinin daha çok kadınlar üzerinde yapıldığını vurgulamıştır.

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi tacizi yapanın “patron” olması ve onun çalışanlarından daha üst bir konumda olması, katılımcıların cevaplarına “gücünü kullanma” olarak yansımış ve bu temaya giren cevapların çoğunda bunun durumu daha da” kötü” ve “ahlaksız” bir hale getirdiği belirtilmiştir. Bu temaya uygun olarak verilen cevapları daha çok heteroseksüel bireylerin yazdığı dikkat çekmiş olup mesleki hiyerarşi anlamında bir asimetrik ilişkinin bulunduğu 1. ve 5. Hikayelere (birinci hikaye, kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Ayşe’nin işyerinde patronunun onunla birlikte olma tekliflerini reddetmesi üzerine işten atılmasıyla sonuçlanan bir olayı, beşinci hikaye, kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlayan Aslı’nın iş yerinde kıyafetlerinden dolayı tacize uğradığı ve bu durumu söylediği takdirde işten atılacağı tehdidi ile karşı karşıya kaldığı bir olayı anlatmaktadır) cevap olarak yazılmıştır.

4.2.5.Olayın Kendi Başına da Geldiğini İfade Etmek

“Olayın Kendi Başına da Geldiğini İfade Etmek” kategorisi, katılımcıların hikayelere verdikleri ve kendilerinin başına da aynı durumun geldiğini belirttikleri cevapları içeren bir kategori olmaktadır. Bu kategori kapsamında incelenen cevaplar, başka kategori –temalara girmediğinden ve başka bir yorum belirtmediğinden diğer kategorilerden ayrı olarak böyle bir kategori oluşturulma ihtiyacı doğmuştur.

Kendisini trans bir birey olarak tanımlayan Pınar’ın, ailesi tarafından şiddet gördüğü 4. hikayeye verilen iki cevap aşağıdaki şekildedir.

Kendini trans erkek olarak tanımlayan 22. ve 43. katılımcılar;

“K22(kendini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Şu an yaşıyorum bu durumu”

“K43(kendini trans erkek birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Kısmen geldi zaten”

Görüldüğü üzere katılımcılar cevaplarda sadece bu olayın başlarına geldiğini belirtmişler, ek olarak hikayenin karakteri, faili ya da kendileri hakkında hiçbir yorumda bulunmamışlardır.

4.2.6.Diğer

“Diğer” kategorisi, katılımcıların hikayelere verdiği ilgisiz, boş bırakılan cevapları içermektedir. Oluşturulan hiçbir temaya uymayan bu cevapları, “düşünmedim”, “bilmiyorum”, “emin değilim” şeklinde örneklemek mümkün olmaktadır. Bu kategoriye giren diğer cevaplar da belirtildiği üzere boş bırakılan cevaplardır.

Katılımcılara verilen çalışmanın anket formunda, hikayelerden sonraki sayfada katılımcılara ek bir şey söylemek isteyip istemedikleri sorulmuştur ve katılımcıların çok az bir bölümünden yanıt alınmıştır.

“K109(kendini “heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Tüm hikayelerin sonuçları bana göre şiddet ve zarar içeriği çok fazla. Maruz kalınan

zarar belki oran olarak aynı olmayabilir ama sonuçta insan haklarına uymayan tarafları aynı sayılır. Cinsel tercihleri ne olursa olsun her birey aynı haklara ve özgürlüklere sahiptir. Her insan istediği tercihi yaparak yaşayabilmeli.”

“K103“(kendini lezbiyen birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Şablonlara uymayan tüm bu bireyler kolay hedef olarak görülmekte ve egemen kesim tarafından çeşitli şekillerde cezalandırılmaktadır. Hiçbir hikaye olasılık dışı değildir, her gün çeşitli boyutlarıyla yaşanmaktadır. Bu şablonları oluşturan etkenlerin başında ahlak günah yasak gibi kavramları dikte eden dini unsurların geldiğini söylemem yanlış olmaz. Sonuçta bu hikayelerdeki üstün ve zarar veren konumundaki erkekler büyük ihtimalle kendilerine bu kişilerin üstünde olduklarını alttan alta işleyen bir toplumda büyümüşlerdir. Kadını ya da farklı cinsel eğilimleri olan bireyleri 2. Sınıf gören dini öğretiler bu kuralların önemli bir kısmını şekillendiriyor.”

“K102(kendini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Cinsiyetler ve adalet konusundaki bu çalışmanın sonucunu merak ediyorum. Başımıza gelen şeyler konusunda evet sorumluyuz. İyi ya da kötü bedeller öderiz. Önemli olan bunların yaşadığımız hayatlardaki deneyimlerimiz olduğunu bilip, suç ve ceza kavramını ortadan kaldırmaktır. Bu da tüm ruhlar için geçerlidir ve ruhların cinsleri yoktur.”

“K98“(kendini heteroseksüel birey olarak tanımlayan bir katılımcı): Hikayeleri kapsamlı ve yeterli buldum. Fakat sorularda ahlaktan söz ediliyor. Bu hikayelere sebebiyet veren genel ahlaktır. Bu nedenle ahlak-ahlaksızlık tercihi yapmak durumunda kalmamak daha iyi olabilir diye düşünüyorum.”

K109 tüm hikayelerde kurbanın başına gelen olayların şiddet içeriği fazla olan olaylar olduğunu belirtmiştir. Yapılan ek yorumların bazıları K98 de olduğu gibi çalışmaya yönelik eleştiriler içermektedir. K98, hikaye sonrasında sorulan sıfatlardan “ahlaksız” sıfatındaki sorunlara değinmiştir. Bir katılımcı da sorulan sıfatlardaki sorunu mail yoluyla araştırmacıya iletmiştir. Bu eleştiriler çalışmanın tartışma bölümünde kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır. K102 ek yorumlar yapmanın yanı sıra çalışmanın sonucunu merak ettiğini bildirmiştir. Kalan yorumları çoğu ise yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere kimsenin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi

ile değerlendirilmemesi gerektiği üzerine temellendirilmiştir. K103de ve diğer “erkek egemen sistem” temasına giren cevaplarda dikkat çeken nokta ise herkesin, ”zulüm eden” ya da “patron” olan kişiyi doğrudan “erkek” olarak görmesidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

5.Tartışma

Yapılan bu çalışmada temel amaç, adil dünya inancı ve Adil Dünya İnancı Kuramı bileşenleri (kurbanı değersizleştirme, suçlu bulma gibi) ile cinsiyet kimliği-cinsel yönelim arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Adil Dünya İnancı Kuramının ne olduğu ve farklı bileşenlerle bağlantısını anlatan alanyazın taraması giriş bölümünde detaylı olarak verilmiştir. Bu çalışma, kapsadığı örneklem bakımından yeni bir çalışma olmamasına karşın, bu çalışmanın adil dünya inancı ile farklı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlerin ilişkisini incelemesi ve kullanılan inceleme yöntemleri açısından yeni bir çalışma olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında, örgütlülük durumu (LGBT derneğinde örgütlü olmak) ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide ve politik yönelim ile adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolüne bakılmıştır. Ayrıca kişisel adil dünya inancı ile genel adil dünya inancı arasındaki ilişki ve bu ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü de incelenmiştir.

Bu bölümde bulgular, hem daha kapsamlı tartışılması hem de okuyucuya kolaylık olması açısından alt başlıklar altında incelenecektir.

5.1.Çalışmadaki Nicel Veri Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Çalışmada adil dünya inancı, katılımcıların cinsel kimlik-cinsiyet yönelimine göre bir farklılık göstermemiştir. Alanyazın incelendiğinde, batı dinlerinde yapılan çalışmalarda adil dünya inancının kadınlar, yaşlılar ve dezavantajlı gruplarda daha zayıf olduğu tespit edilmiştir (Göregenli, 2004). Bu durumun, toplumdaki adaletsizliğe ilişkin deneyimlerin genellikle belli sosyal grupların üyesi olmaya ve bu nedenle dezavantajlı grup üyelerinin daha düşük adil dünya inançlarının

olabileceğine bağlı olduğu varsayılmaktadır (Göregenli, 2004). Tiftik (2012) ve Coşkun'un (2010) çalışmalarında da adil dünya inancı yüksek olan kişilerin kızgınlık, hayal kırıklığı, suçluluk, utanma gibi olumsuz sayılan duyguları daha az yaşadığı vurgulanmıştır. Bu durumu tersinden düşünecek olursak kızgınlık, hayal kırıklığı, suçluluk, utanma gibi olumsuz sayılan duyguları daha az yaşayan insanların adil dünya inancını geliştirme potansiyelleri daha yüksektir diyebiliriz. Bu alanyazın incelemesinden yola çıkarak çalışma kapsamında LGBT bireylerin adil dünya inançlarının daha düşük olacağı tahmini yapılabilmektedir. Ancak çalışmadaki katılımcı örnekleme özelinde sonuçlar böyle olmamıştır. Bu durumun çalışma örneklemeinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Çalışmaya katılan LGBT bireylerin, onlara ulaşılabilen dernek ya da çevrelerden dolayı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlerini görece biraz daha açık yaşayabilen katılımcılar olduğu tahmin edilmektedir. Ek olarak, daha çeşitli (farklı illerden, farklı çevrelerden) bir örnekleme yapılan aynı analizin sonuçlarının alanyazınla uygun sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Bu problem, bulgular bölümünde de belirtildiği üzere görüşmeci katılımcılara soru şeklinde yöneltildiğinde, görüşmeci katılımcılar böyle bir farkın olabileceğini ve dünyanın heteroseksüel bireyler için daha adil olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu “adil davranmayı” heteroseksüellerin daha açık yaşayabildiği, kimsenin onları yargılamayışları ve kendi kimlikleri-yönelimleri ile ilgili olarak psikoloğa götürülmek zorunda kalmayışları ile açıklamaktadırlar. Kendisini heteroseksüel olarak tanımlayan görüşmeci katılımcı da benzer şeyler söylemiş, ek olarak kadınların da ezildiğini ve bu dünyanın sadece heteroseksüel erkeklere adil olduğunu belirtmiştir. Görüşmecilerin ifadelerinden anlaşılan, alanyazını doğrular nitelikte kadın ve LGBT bireylerin daha çok ezildiği ve adaletsiz davranışlara maruz kaldığıdır. Burada önemli bir nokta, araştırmacı tarafından adil dünya inancının, kuramsal açımlarının tam olarak anlatılmamış olması olabilmektedir. Araştırmacı tarafından katılımcılara “dünyayı adil olarak algılamak” şeklinde sorulduğundan bu şekilde cevaplar gelmiş olabilmektedir. Şöyle ki dünyayı ya da kişilerin başına gelenleri adil olarak algılamak ile adaletsizliğe maruz kalmak arasındaki fark bu soru şekli nedeniyle görüşmeci katılımcılar tarafında görülememiş, farkedilememiş olabilir.

Çalışmanın ikinci problemini oluşturan politik yönelimle adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olup olmadığına dair yapılan analiz bulguları anlamsız çıkmıştır. Genel ve kişisel adil dünya inancına tek tek bakılmıştır. Bulgularda hem adil dünya inancı ve politik yönelim arasında bir ilişki bulunmadığı, hem de cinsel yönelim-cinsiyet kimliğinin biçimlendirici bir rolü olmadığı tespit edilmiştir. Politik yönelim kavramı hem görüşmeci katılımcılar, hem de katılımcılar tarafından sağ kanattan sol kanada geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Bu nedenle özellikle görüşmeci katılımcılar tarafından siyasi makamların LGBT hakları için ne kadar uğraştığı da tartışılmıştır. Tar, 'Yoldaş ben ibneyim' isimli kitabı için partililerle röportaj yapmış ve hiçbir partinin tüzüğüne LGBT haklarıyla ilgili bir başlığın girmediği görülmüştür (Tar, 2013). Bu bulgu politik yöneliminin sağ ya da sol cenah olması ile cinsiyet kimliği-cinsel yönelime dair tutumların bir ilgisi olmayabileceğini ima ediyor olabilir. Katılımcı geçerliliği için yapılan görüşmelere baktığımızda görüşmeci katılımcıların farklı fikirlere sahip olduğunu görüyoruz. Bir görüşmeci katılımcı nicel bulguları destekleyip bir ilişki olmadığını söylerken, bir katılımcı sağ ya da sol kanatla ilişkisiz olduğunu ancak “faşist” bireylerin fikirleriyle ilgili olduğunu söylemekte bir diğeri ise her rejimin farklı adillik algılayışı olduğuna değinmektedir. Bu farklılığında hem politik yönelim kavramının çok geniş olması ve politik yönelim deyince akla farklı tezahürlerin gelmesiyle hem de yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin doğasıyla alakalı olduğu düşünülebilir. Bu çalışma kapsamında Avrupa söylemiyle politik yönelim sağ ve sol skalasında ele alınmıştır. Politik yönelimi liberal ya da muhafazakar olarak ele almak da mümkündür. Ancak “liberal” kavramının farklı boyutları da olduğundan bu çalışma kapsamında politik yönelim ile ilgili çok detaya girilememiştir. Muhafazakar kavramı siyasi anlamlarının dışında her konuda “katı” görüşleri temsil etmektedir ve görüşmeci katılımcının kullandığı üzere “faşist” kavramıyla muhafazakar kavramının bu noktada bütünleştiği düşünülmektedir.

Politik ideolojiler ve kurbanları suçlama arasındaki ilişkiye de bakılan bir çalışmada, katı ideolojik düşünceleri olan bireylerin, tecavüz kurbanlarını suçlama ve değersizleştirme davranışına daha meyilli oldukları görülmüştür (Lambert ve Raichle, 2013). Bu bulgunun görüşmeci katılımcılardan olan ve kendini trans birey

olarak tanımlayan katılımcının “faşist” tanımını destekleyen bir bulgu olabileceği düşünülmektedir. Yani sağ ya da sol cemahtan olmak değil, herhangi bir yönelime katı bir şekilde bağlanmak kurbanı değersizleştirmede daha etkin bir rol oynayabilmektedir.

Çalışmanın üçüncü problemi olan örgütlülük durumu ile kişisel ve genel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin biçimlendirici rolü olup olmadığına dair yapılan analiz bulguları, hem genel adil dünya inancı hem de kişisel adil dünya inancı için olumlu çıkmıştır. Burada örgütlülük durumundan kasıt herhangi bir LGBT derneği, kurum ya da kuruluşuna üye olmaktır. Önemli bir bulgu da örgütlülük durumunun kişisel adil dünya inancıyla ilişkili olup genel adil dünya inancı ile ilişkili olmamasıdır. Buradan hareketle katılımcıların örgütlü olup olmamalarının dünyayı genel olarak adil algılamayla bir ilgisi olmadığı ama kişisel olarak adillığın anlamlandırılmasında etkili olduğu sonucu çıkabilmektedir. Cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin kişisel adil dünya inancı ve örgütlülük durumu arasındaki ilişkiyi daha anlamlı hale getirdiği, genel adil dünya inancıyla örgütlülük durumu arasındaki anlamsız bulguları ise anlamlı kıldığı bulunmuştur. LGBT bireyler düşük örgütlülükte daha düşük bir genel adil dünya inancı gösterirken, heteroseksüel bireyler tam tersi olarak düşük örgütlülükte daha yüksek bir genel adil dünya inancı göstermişlerdir. Bu bulgu, Karaçanta'nın (2014) yapmış olduğu çalışma bulgularıyla çelişmektedir. Karaçanta (2014) çalışmasında, sendika üyesi olan ve olmayan işçilerin iş doyumları, adil dünya inançları, sistemi meşrulaştırma düzeyleri ve sendikaya üye olmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, adil dünya inancı yüksek işçilerin çalışma koşullarını hak edip etmediklerini sorgulama eğilimlerinin düşük olacağı ve bunun sonucunda da bir sendikal örgütlenmeye gerek duymayacakları tahmin edilmiştir. Çalışmanın bulgularında ise bu tahmin doğrulanmış iş doyumunu, adil dünya inancı ve sistemi meşrulaştırma değişkenleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu değişkenlerin sendikaya üye olmaya ilişkin tutumlarla ilişkisi negatif yönde ve anlamlı çıkmıştır. Sendika üyesi bir dernek üyesiyle aynı olmamakla beraber bir örgütlülük olma durumunu yansıtmaz. Şimdi çelişen bulgulara bakacak olursak, Karaçanta'nın çalışma bulguları adil dünya inancı yüksek bireylerin bir sendikaya ihtiyaç duymayacağı

çünkü işte yaşanan olumsuzlukları meşrulaştırabilecekleri yönündedir. Buradan hareketle bu çalışma kapsamında da adil dünya inancı yüksek bireylerden daha düşük örgütlülük beklenebilmektedir. Ancak bulgulara göre LGBT katılımcılar daha düşük bir genel adil dünya inancına sahip olduklarında daha düşük örgütlülük göstermektedirler. Bunun nedeni öğrenilmiş çaresizlik olarak geçen, dünyanın adil olmadığına ve ne yapılırsa yapılsın adil olamayacağına dair bir fikir olabilir. Ya da bu durum Gürhanel ve Arkonaç'ın (2013) yaptıkları bir çalışmanın sonucunda da bahsettikleri; toplumda eşcinsellere yönelik ayrımcılığa dayanan heteronormatif (heteroseksüelliğin toplumsal ve doğal norm olarak kabul görmesi) söylemin, gayler arasında “kadınsı” gayler için de kullanıldığı söylemi ve aktivist olan bireyler, aktivist olmayan bireyleri “kendilerini saklamakla”, “cesur olmamakla” itham edilebilmeleri durumu (Şeker, 2013) gibi iç grupla alakalı konular da LGBT bireyleri herhangi bir derneğe üye olmaktan alıkoyuyor olabilir. Heteroseksüel bireylerde ise sonuç Karaçanta'nın bulgularıyla örtüşmektedir. Genel adil dünya inancı yüksek olan heteroseksüel bireylerin daha düşük örgütlülük gösterdiği görülmüştür. Kişisel adil dünya inancı yüksek olan hem LGBT bireylerin hem de heteroseksüel bireylerin örgütlülüklerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bu da daha yüksek adil dünya inancına sahip bireylerin yaşadıklarını daha kolay meşrulaştırdığı için bir derneğe ihtiyacı olmayabileceği düşüncesi ile tutarlı bir bulgu olmuştur. Katılımcı geçerliliği için yapılan görüşmelerde de örgütlülük adına katılımcı görüşmeciler farklılaşmaktadır. Kendini biseksüel eşcinsel bir birey olarak tanımlayan katılımcı örgütlü olmadığı ve ihtiyaç duymadığını bunun kişisel bir tercih olduğunu belirtmekte, kendini eşcinsel bir birey olarak tanımlayan görüşmeci katılımcı daha yeni yeni dernekleri araştırmaya başladığını ve örgütlü olmadığını söylemekte, kendini trans birey olarak tanımlayan katılımcı kendini örgütlü olarak nitelendirmekte ve kendini heteroseksüel kadın olarak tanımlayan katılımcıda herhangi bir LGBT derneğine üye olmadığını ancak bir kadın derneği olan “Yeryüzü Kadınları”na üye olduğunu belirtmektedir. Fakat hepsinde ortak nokta, herhangi bir derneğe üye olmanın kendini daha güvende hissettirecek ve destek olacak bir mekanizmaya sahip olduğunun belirtilmesidir. Bu durumu grup dinamizmi, gruplara aidiyet ve bu durumun bir güven vermesi durumuyla açıklayabiliriz. Aynı zamanda görüşmeci katılımcılar benzer durumda olan bireylerin paylaşımlarının artmasıyla

dünyaya karşı algılarının değiştiğini ve dünyayı adil algılamaya başlayabildiklerini belirtmişlerdir. Görüşmeci katılımcıların bu düşüncelerini yukarıda bahsedilen ilişkinin tersi şeklinde yorumlarsak, bir derneğe üye olan bireylerin dünyayı daha adil algıladıkları düşüncesi yukarıdaki verilerle çelişmektedir. Ancak burada görüşmeci katılımcıların “adalet”, “adillik” kavramını “destek” olarak algılayabilecekleri ve adil dünya inancı ölçeğinin ölçtüğü türden bir “adillik” olmayabileceği düşünülmektedir ve bunun sebebinin de katılımcıları çok da fazla yönlendirmemek için adil dünya inancının içeriğinin çok açıklanmamış olmasıdır diyebiliriz.

Çalışmanın dördüncü problemini oluşturan kişisel ve genel adil dünya inancı arasında ilişki olup olmadığının analizi sonucunda, ikisinin birbirleriyle marjinal düzeyde bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Yani bu çalışma örneklemindeki katılımcıların “dünya bana adil davranıyor” ile “dünya adil bir yerdir” düşünceleri arasında sınırda bir anlamlılık vardır. Yapılan çalışmalarda kişisel ve genel adil dünya inançlarının aslında farklı kavramlar olduğu ve aralarında bir ilişkinin çıkmama ihtimalinin de olduğu söylenmiştir (Kılınç ve Torun, 2011; Uğur, 2007). Bu nedenle alanyazında da görüldüğü üzere bazı çalışmalarda adil dünya inancı iki boyutta ölçüldüğünde birbiri ile ilişkilerinden ziyade farklılıkları ve hangisinin daha çok ne ile ilişkili olduğu araştırılmaya çalışılmıştır (Coşkun, 2010; Öcel, 2010). Fakat bazı çalışmalarda ana hipotez olmamakla beraber kişisel ve genel adil dünya inançları puanlarının aynı değişkenle paralel bir ilişki izlediği gözlemlenmiştir (Giray, 2009). Görüşmeci katılımcılar ise bu konuya ilişkin görüş belirtmemişlerdir. Genelde adil dünya inancı ile ilgili sorulan ilk sorularla benzer cevaplar vermişlerdir. Bunun nedeni olarak yukarıda da bahsedildiği gibi, araştırmacının teorik temelli kuramlar ve bu kuramların ayrımları ile ilgili katılımcılara ayrıntılı bilgi verememesi gösterilebilir.

Çalışmanın beşinci problemi olan kişisel ve genel adil dünya inancı arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin belirleyici bir rolünün olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçta, dördüncü problemin analiz sonucunda da görülen şekilde aralarında sınırda anlamlılık çıkan genel adil dünya inancı ve kişisel adil dünya inancı ilişkisi üzerinde, cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin bir belirleyici rolü

olmadığı bulgulanmıştır. Kişisel ve genel adil dünya arasındaki ilişki cinsiyet kimliği-cinsel yönelime göre farklılaşmamakta, bütün katılımcılar için benzer bir seyir izlemektedir. Bu sonuç ilk problem bulgularıyla da örtüşmektedir. Cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ile kişisel ya da genel adil dünya inancı arasında bir ilişki bulunmadığı gibi, ikisi arasındaki ilişkide bir biçimlendirici rolünün olmaması yine örneklemin katılımcı sayısı ya da örneklemdaki katılımcıların düşünceleriyle ilişkili olabilmektedir. Görüşmeci katılımcılar, bulgular bölümünde de görüleceği üzere muhtemel bir teorik altyapı yetersizliğinden kaynaklı olarak bu problem hakkındaki tahminlerini belirtememişlerdir. Sadece bir görüşmeci katılımcı dünyanın genel olarak adil olmadığını ve kendisine de adil davranmadığını söylemiştir. Bu noktada her ne kadar nicel veri bir katılımcı üzerinde genellemez olsa da çalışmanın dördüncü problemi sonucundaki sınırdaki anlamlılık bu katılımcı tarafından doğrulanmıştır.

Çalışmanın altıncı ve yedinci problemlerini, katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine bağlı olarak, heteroseksüel hikaye karakterlerinin değersizleştirilmesi ile LGBT karakterlerin değersizleştirilmesinde ve heteroseksüel hikaye karakterleri ile LGBT hikaye karakterlerinin yaşadıkları olayların adil olarak değerlendirilmesi arasında bir farklılaşma olup olmadığı soruları oluşturmaktadır. Bulgularda katılımcıların cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi fark etmeksizin hikayelerdeki LGBT karakterleri daha fazla değersizleştirdikleri bulgulanmıştır. Bu durum hem LGBT bireylerle ilgili yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ayrımcılığı hem de adil dünya inancı ile ilgili yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ezilen ve örselenmiş yaşantısı olan kişilerin başına gelen olayların daha kolay değersizleştirilebileceği bulgusunu destekler niteliktedir (Coşkun, 2010; Giray, 2009). Heteroseksüel katılımcıların bu değersizleştirmeyi LGBT katılımcılardan daha fazla yaptığı gözlenmiştir. Çalışma kapsamında LGBT katılımcıların da LGBT hikaye karakterlerini değersizleştirmesi üzerine Lerner ve Miller'ın (1978) çalışmasında, iç gruptaki kurbanların dış gruptaki kurbanlara göre adil dünya inancını daha çok tehdit ettiklerinin görülmesi bulgusu ile örtüşen nitelikte bulguları örnek verebiliriz. Burada etkili olan sistem için, iç grup- dış grup atfı çalışmalarından da gördüğümüz üzere iç gruptan olan kişilere daha fazla olumlu özellik atfedilmesi ve bu nedenle daha fazla

olumlu özellik yüklediğimiz birinin başına kötü bir olay geldiğinde buradaki adaletin nasıl açıklanacağı konusunda daha büyük zorlukların yaşanabilmesi olasıdır denebilmektedir. Correia, Alves, Sutton, Ramos, Pereira ve Vala'nın (2012) yapmış oldukları bir çalışmada, adil dünya inancı yüksek olan kişilerin, iç gruptaki kurbanların acılarını küçümseme düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu da LGBT bireylerin iç gruptaki katılımcıların başlarına gelen olayları değersizleştirme durumuyla alakalı bir bulgudur. Ancak C bölümündeki sıfatlar değerlendirildiğinde, katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre kurbanı değersizleştirme bakımından bir farkın olmadığı görülmüştür. Bu durum katılımcılar tarafından sıfatlarla hikayeler arasında bağlantı kurulamaması ve likert tipi işaret olunca farketmeden işaretlemiş olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Kurbanı destek verme durumunun da ilginç bir şekilde kurbanı değersizleştirme sonuçlarıyla aynı olduğu görülmüştür. Yani karakteri LGBT olan hikayelerde daha fazla kurbanı destek durumu olduğu bulgulanmıştır ve bu durum katılımcı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimine göre farklılaşmamıştır. Bu durumun farklı nedenleri olabilmektedir. Öncelikle tartışma kısmının başında da belirtildiği gibi katılımcılar işaretledikleri soru ve sıfatları hikayelerle ilişkisiz bulmuş olabilirler. Ya da hem değersizleştirilen hem de destek verici işaretlemeler yapmış olabilirler. Fakat bir olasılık da iki kavramı karşılaştırılabilen kavramlar olarak düşünmeyip hem kurbanların yanında olduklarını belirttikleri ama aynı zamanda olay hakkında kurbanın önceki ve sonraki hareketleri bilinmediğinden çalışma kapsamında “değersizleştirmeye” giren sıfat ya da cevapları değersizleştirme yerine kurbanı destek düşüncesiyle işaretlemiş olabilmeleridir. Tepe (2015) yapmış olduğu çalışmada, Adil Dünya İnancı Kuramı'nın kurbanı değersizleştirme boyutuyla ilgilenmiş, kuramı Sosyal Sezgi Modeli ve ahlak çerçevesinde incelemiştir. Çalışma ahlaki duyguların kurbanı değersizleştirme sürecinde etkili olabileceği üzerinde durmaktadır. Kullanılan hikayelerden biri ensest ilişkiye tanık olan mağduru, diğeri de trafik kazası geçirip sakat kalan mağduru konu almaktadır. Katılımcılar ensest ilişkiye tanık olan kurbanı kendilerinden daha çok uzaklaştırmış aynı zamanda en çok bu kurbanı pozitif değerlendirmişlerdir. Buradan hareketle, bu çalışma kapsamında LGBT karakterlere sahip hikayelerin kurbanlarının hem değersizleştirilip hem de desteklenmesi katılımcıların ahlaki boyutta kurbanları desteklemesi gerektiğini düşünmesine ama

aslında durumun meşrulaşması için değersizleştirilmesi gerektiğine inanmalarıyla ilgili yaşamış olabilecekleri bir çelişkiyi de akla getirmektedir.

Görüşmeci katılımcılar ise karakteri heteroseksüel bireyler olan hikayelerde insanların daha destekleyici olabileceği yönünde görüş beyan etmişlerdir. Bunun yine LGBT bireylere yönelik ayrımcılıkla ilişkili bir tahmin olduğu düşünülmektedir. Görüşmeci katılımcılar arasındaki kendini heteroseksüel kadın olarak tanımlayan katılımcı da aynı tahminde bulunmuş ve heteroseksüel erkeklerin bu hikayedeki kurbanların durumunu hiç anlamayabileceği tahminini yapmıştır. Bu durum yine görüşmeci katılımcıların belirttiği dünyanın heteroseksüel erkeklere adil davrandığı görüşüyle örtüşmektedir. Katılımcılar bu durumu erkek egemen sistemin bir sonucu olarak yorumlamaktadır. Hatta erkek egemen sistemin sadece kadınlar üzerinde kurduğu bir baskıdan değil, aynı zamanda “kadınsı” gayler ya da erkekten kadına trans bireyler üzerinde de bu baskıyı kurduğunu söylemektedirler. Sevencan, Aslan, Akın ve Akın (2012) tarafından yapılan çalışmada, erkek egemen toplumlarda, kadından erkeğe trans bireylere karşı, erkekten kadına trans bireylere olduğundan daha az önyargılı bakıldığı sonucunun çıkması, katılımcıların bu görüşlerinin çok da yanlış olmayacağını gösterir niteliktedir.

5.2.Çalışmadaki Nitel Veri Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Öncelikle nitel verilerin nasıl analiz edildiğini hatırlayalım. Çalışma kapsamındaki nitel veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan ve farklı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimden bireylerin karakteri olduğu altı hikayenin hemen altında sorulan “siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplardan oluşmaktadır. Bu verilerin analizinde ise içerik analizi kapsamında bir analiz çeşidi olan tematik analiz kullanılmıştır. Sorunun cevapları, Adil Dünya Kuramı içerisinde geçen kavramlar kapsamında kategorilendiğinden kapalı kodlama yöntemi ve kuramdan hareketle oluşturulamayan üç kategori-temaları meydana getirmek için açık kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bulgular ise bu cevaplardan hareketle ortaya çıkan kategori, tema ve alt temaların incelenmesinden meydana gelmektedir. Bu kategori, tema ve alt temaları gösteren tablo yöntem bölümünde verilmiştir.

Kurbana destek temasına giren cevaplarda, hikayenin karakterine yaşadığı olaydan ötürü başına gelenlerin ceza olduğunu düşünmemesi gerektiğine dair destek niteliğinde cevaplar bulunmaktadır ve bu destek, failin cezalandırılması/ suçlanması, psikolojik destek, kurban için üzülme ve karakterin kendini güvensiz ve savunmasız hissetmiş olabileceğinin söylenmesi ile sağlanmıştır. Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, çoğu katılımcının kurbanı desteklediği görülmektedir. Hemen hemen tüm katılımcılar kurbanların başlarına gelenleri bir ceza olarak görmediklerine dair düşünce belirtmişlerdir. Alanyazında gösterildiği üzere, insanların dünyada bir adillik olduğuna inanmaları adına başlarına bir olay gelen kurbanların acılarını küçümseme davranışlarının daha fazla olabileceği görülmüştür. Ancak bu çalışmada, hikayelere verilen cevaplarda bu durumun tam tersi bulgulanmış ve çoğu katılımcının kurbanı değersizleştirmek yerine desteklediği ve kurbanın başına geleni hak etmediğine dair görüş belirttiği görülmüştür. Bunun çalışılan örnekleme ile alakalı olabileceği düşünülmektedir. LGBT bireylere yönelik tutumların araştırıldığı çalışmalarda yaşın artmasıyla eşcinselliğe yönelik tutumların daha olumlu olduğu yetişkin bireylerin, daha genç yaşta bireylere oranla eşcinselliğe karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri görülmüştür (Sakalı, 2006). Ancak bu çalışma kapsamında yaşları 20 ile 32 arasında değişen (bir kişi 53, bir kişi 50, bir kişi 45) katılımcıların kurbana destek verici cevap içeriklerinin yaşları ile bir ilişkisi olmadığı, yaşlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak ise; yine katılımcı örnekleme ve bu katılımcıların yaşlarının birbirine çok yakın olması gösterilebilir.

Gelbal ve Duyan (2006), Türkiye’de 18-34 yaş aralığındaki, üniversite öğrencilerinin, lezbiyen ve gaylere yönelik tutumlarını incelediklerinde genel olarak iki gruba karşı negatif bir tutum olduğunu gösterebilirler de, lezbiyen bireylere gaylere kıyasla daha olumlu bir tutum sergilendiği bulunmuştur. Gay ve lezbiyenlere yönelik tutum farklılıklarını da gösteren bu çalışmanın yanı sıra alanyazında özellikle kendilerini heteroseksüel olarak tanımlayan bireylerin LGBT bireylere yönelik olumsuz tutumlarını gösteren birçok çalışma bulunmaktadır. Bu durum, “sorun olanın” “kadınsılık” olabileceği ve kadınsı olanın erkek ya da kadın fark etmeden daha aşağılanabilir olarak algılanabileceğini düşündürülebilir ki bu çalışmanın “erkek egemen toplum” temasına giren nitel cevaplarında da bu aşağılanmadan duyulan

rahatsızlık vurgulanmaktadır. Ancak bu çalışmanın nitel veri analizi bulgularında heteroseksüel bireylerin LGBT bireyleri kurbanı destek verme yönünden ayırmadıkları görüldüğünden bu tema ve alt temaları özelinde alanyazın bulgularına ters bir sonuç çıktığı gözlenmektedir. Bu durum yine alanyazın bilgisinde verildiği üzere (Şah, 2012) LGBT bireylerle tanışıklık düzeylerinin cevabı etkileyebileceği ihtimalini düşünürsek, heteroseksüel bireylerin LGBT arkadaşları olduğunun, hikayede gerçekleşen olayı cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ayrımı yapmaksızın çok şiddetli bulduklarının ya da LGBT bireylere ayrımcı bir tavırla yaklaşmayan heteroseksüel katılımcılarla çalışıldığının düşünülmesine yol açmaktadır.

Kurbanı destek temasına giren cevaplarda ilginç bir bulgu ise, tecavüze uğrayan, kendini biseksüel olarak tanımlayan ve bu tecavüzü kendisine bir ceza olarak gören hikaye karakteri Burak'a tüm katılımcıların destek olmasına, onun için üzülmeye rağmen, 11 katılımcı (6 heteroseksüel, 3 trans, 1 eşcinsel, 1 biseksüel) hariç hiçbir katılımcının faili suçlu bulunduğunu yazıyla ifade etmemesi olmuştur. Burak'ın hikayesinde faili suçlu bulunduğunu belirtmeyen katılımcılar, tecavüz olayının şiddet derecelendirmesinde ortalama puanı en yüksek olmasına rağmen diğer hikayelere bakıldığında hemen hemen o hikayelerdeki tüm faileri suçlu bulduklarını açıkça belirttikleri ama bu hikayede belirtmedikleri gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin, tecavüz gibi yoğun şiddet ortalaması içeren bir olayın failinin meçhul olmasının verdiği rahatlık olabileceği düşünülmektedir. Şöyle ki; iki hikayede fail patron, bir hikayede fail aile, bir hikayede fail arkadaşlar, bir hikayede de fail cinsel ilişkiye girilen partnerdir. Ama Burak'ın durumunda failin bir netliği yoktur. Bu nedenle katılımcılar sadece Burak'ın durumuna odaklanıp ona destek verirken faille pek ilgilenmemiş olabilirler. Ya da olayın şiddeti arttıkça, tecavüzün birinin başına gelebilmesi ihtimali arttıkça dünyanın daha yaşanılır olduğuna dair adil dünya inancını sarsmamak ve durumu daha meşru kılmak adına fail hakkında bir şey denmeyerek yok sayılmış olabilir. Tecavüze ilişkin kültürel mitleri inceleyen bir çalışmada, toplumun hemen her kesimince kabul edilen tecavüze yönelik kültürel mitlerin, sadece birer mit olmayıp, tecavüzün etkisizleştirilmesine, mağdurunun damgalanmasına, tecavüzcünün göreceli olarak olumlu algılanmasına yol açtığı bulunmuştur (Eker ve Erdener, 2011). Bu bulgudan hareketle tecavüz hakkındaki

duyulan kulaktan dolma bilgilerin, tecavüzü diğer hikaye olaylarından ayrı tutmuş ve katılımcıları fail hakkında bir şey söylememeye itmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bir başka dikkat çekici bulgu ise, katılımcılar tarafından verilen kurbanı destek vermeyi içeren cevaplardan heteroseksüel üç bireyin, LGBT olan bireylerin LGBT olmalarını “doğuştan”, “yaratılıştan “ ya da “içten” geldiğine değinmeleri olmuştur. Bu üç heteroseksüel katılımcı da kurbanın başına geleni ceza olarak düşünmesinin gereksiz olduğunu, başına gelenlerin olmaması gereken şeyler olduğunu söylemiş ve kurbanı destek vermişlerdir. Ancak heteroseksüel olmak sorgulanmazken ya da nereden geldiğinin bir önemi yokken LGBT olmanın kaynağını sorgulamak istemeden de olsa bir tür dış grup yaratmak olarak ele alınabilir.

Kurbanı Değersizleştirme/ Ahlaksızlık/ Zayıf Olmak kategorisinde, kurbanı ahlaksız olmakla, zayıf ve güçsüz olmakla değerlendiren katılımcıların cevabı incelenmiştir. Yukarıda bahsedildiği üzere çoğu katılımcı kurbanı destek vermiştir. Ancak kendini heteroseksüel olarak tanımlayan iki katılımcı tarafından, yaşadığı cinsel ilişki sonrasında AIDS olan kendini heteroseksüel birey olarak tanımlayan Zeynep ve tecavüze uğrayan kendisini biseksüel birey olarak tanımlayan Burak’ın durumuna bu tarz cevaplar verilmiştir. Buradan yola çıkarak heteroseksüel bireylerin kurbanları değersizleştirdiği bilgisine ulaşamayız. Çünkü iki katılımcı iki hikaye için bu cevabı vermiştir. Bu heteroseksüel bireyler özelinde LGBT bireylere karşı ayrımcılık yaptıklarını ve LGBT bireyleri değersizleştirip “ahlaksızlık” olarak nitelendirmelerini de alanyazın kapsamında açıklayamamaktayız. Çünkü değersizleştirilen kurbanların biri de kendisini heteroseksüel olarak tanımlayan bir bireydir. Alanyazında gördüğümüz üzere, bu iki heteroseksüel katılımcının, kurbanı değersizleştiren cümleler kurduklarından dolayı adil dünya inançlarının yüksek olması beklenebilir. Ancak kişisel ve genel adil dünya inancı toplam puanlarına bakıldığında biri oldukça düşük biri de ortalamadır. Dolayısıyla bu durum da alanyazın bilgileri ile örtüşmemektedir. Lerner ve Miller (1978), Simon ve Lerner’in yapmış oldukları kurbanı değersizleştirme ile ilgili çalışma bulguları için iki seçenek olabileceğinden bahsetmişlerdir. Bunlardan ilki; gerçekten kendi adil dünya inançlarının sarsılmaması için gözlemcilerin kurbanı değersizleştirmiş olabileceği

ikincisi ise; gözlemciler tarafından kurbanın davranışı çok basit ve mantıksız görülmüşse sonrasında başına gelen sonucun beklenmedik bir durum olmayabileceğidir. Değerlendirmeleri bu çalışma kapsamında inceleyecek olursak, kurbanı değersizleştiren bu iki heteroseksüel birey bu tarz cevap verdikleri hikayelerdeki olayları ve karakterleri mantıksız ya da hatalı bulmuş olabilirler.

Sorumlu olma teması ise, hikaye karakterlerinin başlarına gelen olayları hak etmeleri, bu olayda suçlu olmaları, bu olayın onlara bir ceza ya da bedel olduğu ve kurbanların sonuca sebep olan olaydan sorumlu olması alt temalarından oluşmaktadır. Özellikle Zeynep isimli hikaye karakterinin cinsel ilişki sonucu AIDS olması durumu “sonuca sebep olan olaydan sorumlu olma” alt temasında incelenmiştir. Çünkü Zeynep’in başına gelen olayı anlatan hikayeye verilen cevaplar bu yöndedir. Çalışma kapsamında kişisel ve genel adil dünya inancının bireylerin heteroseksüel ya da LGBT olması ile bir ilişkisinin olmadığı ve Zeynep’in heteroseksüel olduğu göz önünde bulundurulduğunda Zeynep için yapılan yorumların cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ile ya da adil dünya inancının yüksek olup olmaması ile bir ilgisinin olmadığı, cevapların cinsel ilişki sırasında korunmanın önemli olduğunun vurgulanması yönünde olduğu anlaşılabilir. Suçlu olmak alt temasında ise dikkat çeken bir cevap heteroseksüel bireyden gelmiştir ve patronunun kendisini yönelik tacizini söylerse işten atılmayla tehdit edilen Ayşe için, *“Ayşe eğer tamamen işinde gücünde bir kadınsa işten çıkarılmayı hak etmemiştir ama Ayşe patronlarına cinsel ilişki umudu verip (mesela terfi ya da zam için) daha sonrasında ilişkiye girmeyi reddettiysen işten çıkarılmasını haklı bulurum.”* yorumu yapılmıştır. Bu yorumdan katılımcının amiyane tabirle Ayşe’nin “patronlara kuyruk sallamadığı ve işinde gücünde olduğu sürece” bir sıkıntı yaşamayacağı tahminini yaptığını çıkartabiliriz. Bu cevabın, toplumsal cinsiyet rolleri çalışmalarında kadına atfedildiği bulgularan “işinde gücünde olma”, “gözü dışarda olmama” gibi kavramları doğrular nitelikte bir cevap olduğu düşünülebilmektedir. Hikayelerde karakterlerin başına gelen olayları ceza ya da bedel olarak gören cevaplar oran olarak kendilerini heteroseksüel ve trans olarak tanımlayan bireylerden gelmiştir. Trans birey “cezasını çekiyor” cevabını AIDS hastalığına yakalanan, kendini heteroseksüel olarak tanımlayan Zeynep’in durumu için vermiştir. Aynı katılımcının başka

hikayelere verdiği cevaplara bakıldığında kurbanı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu da katılımcının Zeynep'e, onun dış grup olmamasından dolayı bu yorumu yaptığı sonucu çıkabilir. Ancak katılımcının diğer heteroseksüel kurbanlar için verdiği destekleyici cevaplar bu durumu çürütebilir niteliktedir. Bu nedenle bu cevap Zeynep'in yaşadığı olay üzerindedir diye düşünülebilir ve katılımcı korunmasız ilişki yaşadığından bu durumun cezasını çektiğini düşündüğünü belirtiyor olabilir.

Adaletsizlik teması içerisindeki cevaplara bakıldığında ise; hikaye karakterlerinin başlarına gelen olayları kişisel adaletsizlik olarak değerlendiren bireylerin cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ayırmaksızın kişisel adil dünya inanç puanları yüksek bulunmuştur. Bu da alanyazınla ters bir bulgudur. Alanyazın bulgularına bakarak, olayları “adil” olarak algılamak ile adil dünya inancı ölçeği puanlarının yüksek olmasının olumlu yönde ilişkili olduğu söylenebilir. Bu durum akla, çalışma kapsamındaki katılımcıların dünyayı kişisel olarak adil algılamak genel olarak adil algılayamıyor olabileceği düşüncesini getirebilir. Dünyanın genel olarak adaletsiz olduğunu belirten cevapları veren katılımcıların ise alanyazınla uygun bir biçimde genel adil dünya inançları düşük çıkmıştır. Yani hem ölçekte hem de kurgusal bir hikayeye verilen niteliksel cevaplarda katılımcılar dünyayı adaletsiz olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Yine alanyazınla benzer olarak dünyayı adaletsiz algılayan bireylerin, kurbanların başına gelen olayları da adaletsiz olarak nitelendirdiklerini görebiliriz.

Toplum özellikleri temasına giren cevapları ise, katılımcıların hikayelerde yaşanan olayları heteronormatif ve erkek egemen toplum özellikleri ve daha çok patronların çalışanlarına yaptıkları tacizi anlatan hikayelerde mesleki hiyerarşi özellikleri ile ilgili verilen cevaplar oluşturmaktadır. Ek olarak bazı katılımcıların ideal de olması gerekenin ne olduğuyla ilgili verdikleri cevaplar bulunmaktadır. Katılımcılar heteronormatif kültürün hakimiyeti ile birlikte homofobinin var olduğunu, karakterleri LGBT bireyler olan hikayelerde failerin ve toplumun homofobik olduğunu vurgulamışlardır. Homofobi ile ilgili yapılan çok sayıda çalışmanın da gösterdiği üzere, bu toplumda homofobinin oldukça yaygın bir durum olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu nedenle katılımcılar, LGBT hikaye karakterlerinin

başlarına gelen olay sonuçlarını kendilerine yönelik bir ceza olduğunu düşünmelerini homofobik bir toplumda yaşanılıyor olmasına bağlamaları beklenen bir sonuçtur denebilir. Çalışma kapsamında verilen cevaplar incelendiğinde bu cevapların sadece LGBT bireylerden değil, aynı zamanda heteroseksüel bireylerden de geldiği görülmüştür. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi örneklem kaynaklı olabilmektedir. Şah (2012) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin LGBT bireylerle olan tanışıklık düzeyleri arttığında homofobi oranlarının düştüğünü bulgulamıştır. Buradan hareketle, çalışma örneklemindeki heteroseksüel katılımcıların LGBT bireylerle tanışıklık düzeyi yüksek, homofobik olmayan katılımcılar olması ihtimalinden kaynaklı olabileceği düşünülebilir. Erkek egemen toplum ve mesleki hiyerarşi kapsamında verilen cevapların çoğu, patronları tarafından tacize uğrayan heteroseksüel kadınların durumuna yönelik verilmiştir. Mesleki hiyerarşi alt temasına giren cevaplar daha çok alanyazında de sık karşılaşılan “otoritenin güç kullanması” ile ilişkili bulunmuş ve verilen cevaplar otorite olan patronun güç kullanarak çalışanları ezmeye çalıştığının düşünülmesi ile açıklanmıştır. Bu alt temaya giren cevaplar otoritenin cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi ile ilgilenmemiştir ancak erkek egemen toplum alt temasına giren cevaplar otoriteden (cinsiyet kimliği-cinsel yönelimi verilmemesine rağmen) “erkek” olarak bahsetmişlerdir. Bu cevaplardan, katılımcıların heteroseksüel kadınların karakteri oldukları hikayelerde onları taciz eden patron denince akla ilk gelenin “erkek” olduğunu düşündükleri çıkarılabilir. Farklı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlerin verilen cevaplarda fail kimliği ile bulunmaması, aslında hala “kadın” dendiğinde karşı tarafın “erkek” olmasının otomatik olarak söylenmesini ve diğer ihtimallerin gözden kaçtığı tek cinsel kimlikli bir toplum yaratma düşüncesini akla getirebilmektedir.

Bazı katılımcılar hikayelerde yaşanan bazı olayların kendi başlarına da geldiğini ifade etmişlerdir. Burada ilginç nokta, bu katılımcılar sadece kendilerinin de yaşadıklarını belirtmiş ne kurbanı dair ne de kendi yaşadıkları olaya dair ne de faille dair başka hiçbir şey söylememişlerdir. Cevaplarda herhangi bir kategori-tema-alt temaya uygun bilgi bulunmamasına rağmen bu cevapların ayrı bir kategoride incelenmesinin nedeni, cinsel kimlikleri nedeniyle ailelerinden şiddet

gören bu trans bireylerin görünmez olmalarının önüne geçilmesi ve belki de “sessiz çılgılık” niteliği taşıyan bu cevapların görünür kılınması gerekliliğidir.

Hafer ve Begue (2005) yapmış oldukları çalışmada Adil Dünya İnancı Kuramı'nı incelemişler, 1980'ler sonrasında bu kuramla ilgili yapılan çalışmaların amacının kuramı anlamayı ve geliştirmeyi sağlamaktan ziyade farklı kuramlardan bahsettiğini, kuramın sezgisel yanının olmamasına rağmen sistematik bir şekilde açıklanmayıp yüzeysel düşünce ve kavramlara dayandırılmasına eleştiri getirmişlerdir. Tam da bu eleştiri doğrultusunda katılımcıların cevaplarında “kurbana destek” ve “kurbanı değersizleştirme” durumlarının sezgisel kalmış ve ayırım yapılamamış olabileceği düşünülmektedir. Burada hikayelerin kapsamları ya da ilgili sorularla ne kadar ilişki kurulabildiği de önemli olmakla beraber, katılımcılar özellikle hikaye karakterleri için sıfat derecelendirirken hikayedeki olayın adillliğini düşünmekten ziyade karaktere yönelik sezgisel cevaplar vermiş olabilirler.

Katılımcı geçerliliğine bakmak amacıyla yapılan derinlemesine görüşmelerde çalışmanın problemleri ile ilgili sorulara, görüşmeci katılımcıların verdikleri cevaplar bulguları anlamlandırmak açısından oldukça kapsamlı olmuştur. Ancak anket materyalindeki hikayelere katılımcılar tarafından verilen cevaplar görüşmeler kadar verimli ve kapsamlı değildir. Bunun nedeni olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme ve katılımcının yazı yazmasını gerektirmeyecek bir karşılıklı diyalogun katılımcının fikirlerini öğrenmede daha yararlı bir yol olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamındaki anket materyali oldukça uzun olduğundan ve açık uçlu soruları da barındırdığından, katılımcılar tarafından isteksiz bir şekilde cevaplanmış olabilir.

Çalışma kapsamında, Adil Dünya İnancı Kuramı ile ilgili yapılan çalışmalara ters düşen bulgulara genel bir açıklama olarak çalışılan örneklem gösterilebilir. Örneklemin, genelde İstanbul'da yaşayan ve en azından LGBT yazını hakkında kavramlara sahip olduğu düşünülen bireylerden oluştuğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle yukarıda da kapsamlı bir şekilde bahsedildiği üzere örneklem kaynaklı bir alanyazın uyumsuzluğu yaşanmış olabilmektedir.

Katılımcıların özellikle hikayeler sonrasında sorulan açık uçlu sorulara LGBT bireylere yönelik ayrımcı politikalardan dolayı kendi düşünceleriyle cevap vermeme

olasılıkları vardır. Ayrıca çalışma farklı cinsel kimlikleri kapsayan dar bir örnekleme uygulanmış olup daha çok İstanbul, Ankara, İzmir, Isparta gibi nisbeten büyük şehirler kapsamında yapılabilmektedir. Bu nedenle çalışma bulguları sadece bu çalışma özelinde değerlendirilmelidir.

Bu çalışmanın bulguları kısaca, farklı cinsiyet kimliği-cinsel yönelimlere göre adil dünya inancının farklılaşmadığını ancak adil dünya inancı ile örgütlülük arasındaki ilişkide cinsiyet kimliği-cinsel yönelimin belirleyici bir rolü olduğunu göstermiştir. Katılımcı geçerliliğini ölçmek için yapılan görüşmelerde ise görüşmeci katılımcılar, örgütlülüğü bir “destek” olarak tanımlarken, adil dünya inancı ve cinsiyet kimliği-cinsel yönelim arasında bir ilişki olduğunu söylemişlerdir. Görüşmeci katılımcılar bu durumu daha çok dünyanın heteroseksüel bireylere daha adil davrandığını düşündüklerini söyleyerek açıklamışlardır. Araştırmacı tarafından oluşturulan hikayelerde ise karakterlerin LGBT bireyler olduğu hikaye kurbanları heteroseksüel kurbanlara göre daha çok değersizleştirilirken (her cinsel kimlik-cinsel yönelimden katılımcılar tarafından değersizleştirilse de heteroseksüel katılımcılar tarafından daha çok değersizleştirilmiştir) aynı zamanda katılımcı cinsel kimliği-cinsiyet yönelimi değişmeksizin daha çok destek gördüğü bulgulanmıştır.

Bu çalışmadaki hikayelere verilen cevaplarda, dünyanın adil algılanması ve toplumsal cinsiyet rollerinin oldukça ilişkili olduğunu, destek kavramı için bir grubun içinde yer almanın önemli olabileceğini anlıyoruz. Ayrıca analiz yönteminin değişmesiyle ortaya çıkan bulguların da değişebildiğini katılımcı geçerliliği ve SPSS programında incelenen sonuçların farklılığından anlayabiliyoruz. Çalışmanın farklı yöntemleri ve dolayısıyla farklı bulguları kapsamı bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında hikayelerin kurgusu ile altında yer alan bazı sıfatlar katılımcıların bir kaçı tarafından bağlantısız bulunmuştur ve bu katılımcılar bazı sıfatlarla hikayenin bağlantısını kuramadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun verilen cevapların niteliğini etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. İleriki çalışmalarda, bu konunun daha kapsamlı hikayelerle incelenebilmesi, konu hakkında daha kapsamlı

görüşmelerin yapılabilmesi ve çalışılan örneklemin daha çeşitli illerden, daha farklı yaşlardan olması önerilebilir.

Son olarak; yapılan her türlü ayırmda “ben” ve “öteki” her ne kadar birbirini dışlar gibi gözükse de, tanımlanmak için birbirine muhtaçtır. Herhangi bir kimlik kendi özelliklerini tanımlamak için, ötekinin özelliklerine, ötekini tanımlamak için de kendi özelliklerine ihtiyaç duymaktadır (Kundakçı, 2013). Bu nedenle ister cinsiyet kimliği-cinsel yönelim ister başka kimlik çeşitlerine yönelik dışlama aslında bireyin kendi özelliklerini de zedelemektedir. Bu nedenle farklılıkları aynılaştırmamak her bireyi özgür kılacaktır.

KAYNAKÇA

- ADAMCZYK, A., PİTT, C. : 2009 “Shaping Attitudes About Homosexuality: The Role of Religion and Culturel Context”, **Social Science Research**, 38, 338-351.
- AFARY, J., ANDERSON, B.K. : 2011 “Foucoult, Toplumsal Cinsiyet ve Akdeniz ve Müslüman Toplumlarda Erkek Eşcinselliği”, **Cogito**, 65/66, 228-263.
- ALVES, H., CORREIA, I. : 2010 “Personal and General Belief in a Just World as Judgement Norms”, **International Journal of Psychology**, 45/3, 221-231.
- ANTMEN, A. : 2013 “**Kimlikli Bedenler; Sanat, Kimlik, Cinsiyet**”, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- APPELBAUM, L.D. : 2002 “Who Deserves Help? Student’s Opinions About the Deservingness of Different Groups Living in Germany to Receive Aid”, **Social Justice Research**, 15/3, 201-225.
- ARMAN, S., ÜNLÜ, N. : 2013 “*Trans+*”, **Başkaldıran Bedenler: Türkiyede Transgender, Aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler**, Ed. By., Berfu Şeker, İstanbul: Metis Yayınları, pp.103-108.
- AŞCI, S. :2013 “Yazılı basında LGBT temsili: Onur haftası haberlerinde Türkiye ve ABD karşılaştırması”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- AYDIN, O., ÖCEL, H. : 2010 “Adil Dünya İnancı ve Cinsiyetin Üretim Karşıtı İş Davranışları Üzerindeki Etkisi”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 66, 73-83.

BAIRD, V. : 2004

“Cinsel Çeşitlilik Yönelimler Politikalar Haklar ve İhlaller”, Çev. Hayrullah Doğan, İstanbul: Metis Yayınları.

BİLGİN, N. : 2006

“Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar”, İstanbul: Siyasal Kitabevi.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
ÇOCUKLARA ACİL YARDIM
FONU (UNİCEF) : 2003

“AIDS’i Anlamak”,
http://www.unicef.org/turkey/sy5/_ah10.html

BOUTON, A.R., GALLAHER, E.P.,
GARLİNGHAUSE, P.A., LEAL, T.,
ROSENSTEİN, L.D VE YOUNG,
R.K. : 1987

“Scales For Measuring Fear of AIDS and Homophobia”, **Journal of Personality Assessment**, 51/4, 606-614.

BROOKS, R.A., ETZEL, M.A.,
HİNOJOS, E., HENRY,C.L VE
PEREZ, M. : 2005

“Preventing HIV Among Latino and African American Gay and Bisexual Men In a Context of HIV-Related Stigma, Discrimination and Homophobia: perspectives of providers” **AIDS Patient Care STDS**, 19/11, 737-744.

CALLAN, M.J., SUTTON, R.M.,
DOVALE, C. : 2010

“When Deserving Translates into Causing: The Effect of Cognitive Load on Immanent Justice Reasoning”, **Journal of Experimental Social Psychology**, 46, 1097-1100.

CİNGÖZ, Y. : 2011

“10’ da var mıyım?”, Siyah Pembe Üçgen Hukuk Dizisi 1, İzmir.

CORREIA I., VALA, J., AGUIAR, P. : 2002

“The Effects of Belief In a Just World and Victim’s Innocence on Secondary Victimization, Judgements of Justice and Deservigness”, **Social Justice Research**, 14/3, 327-342.

CORREIA, I. , ALVES, H., SUTTON, R., RAMOS M., GOUVEIA-PEREIRA M., VALA, J. : 2012

“When do people derogate or psychologically distance themselves from victims? Belief in a just world and ingroup identification”, **Personality and Individual Differences**, 53, 747-752.

COŞKUN, E. : 2010

“Suça yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

CROPANZANO, R., RUPP, D.E. : 2003

“An Overview of Organizational Justice: Implications for Work Motivation”, **Motivation and Work Behavior**, Ed. By., Hauger Trina, New York: McGraw- Hill Irwin, pp.82-95.

- ÇABUK, D. : 2010 “Tıp Öğrencileri ve Hekimlerin Eşcinsellik Hakkındaki Tutumları ve Gey ve Lezbiyenlerin Sağlık Hizmeti Deneyimleri”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇELİK, D.B., ŞAHİN, N.H. : 2012 “Cinsel Yönelimler”, **Sağlık personelinin yaklaşımı. 3. Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kongresi’nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.**
- ÇOKER, Ç. : 2014 “Günlük Hayatta Korku kavramının Söylemsel Psikolojik Düzeyde İncelenmesi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- DALBERT, C., MAES, J. : 2004 “Belief in A Just World as A Personal Resource in School”, **The Justice Motive in Everyday Life**, Ed. By., Michael Ross and Dale T. Miller, New York: Cambridge University Press, pp.365-382.
- DURSUN, İ., KABADAYI, T.E. : 2012 “Tüketicilerin İkna Çabalarına Karşı Gösterdikleri Direnç: Tutum Gücü, Tutum Yönü ve Mesaj Gücünün Etkileri Üzerine Deneysel bir Araştırma”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**. 8/16, 75-97.

- EKER, T., ERDENER, E. : 2011 “Tecavüze İlişkin Kültürel Mitler ve Mitlerin Kabul Edilmesine Etki Eden Faktörler”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 14/28, 60-72.
- ELLİS, M.L. : 2011 “Hastamız Homofobi”, **Cogito**, 65/66, 200-213.
- EROL, A. : 2011 “Eşcinsel kurtuluş hareketinin Türkiye seyri”, **Cogito**, 65/66, 431-467.
- ERTETİK,İ. : 2010 “Coming Out as a Political Act in LGBT Movement in Turkey”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Middle East Technical University, Ankara.
- EWICK, P., SİLBEY, S.S. : 1995 “Subversive Stories and Hegemonic Tales: Toward a Sociology of Narrative”, **Law & Society Review**, 29/2, 197-226.
- FESTİNGER, L. : 1954 “A Theory of Social Comparison Processes”, **Human Relations**, 7, 117-140.
- FOUCAULT, M. : 2003 “**Cinselliğin Tarihi**”, Çev. Hülya.U. Tanrıöver, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GELBAL, S., DUYAN, V. : 2006 “Attitudes of University Students Toward Lesbians and Gay Men In Turkey”, **Springer Science + Business Media**, 55, 573-579.

- GİRAY, S.F. : 2009 “Suç İşlemiş ve İşlememiş Ergenlerin Adil Dünya İnancı ve Bağışlayıcılık Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi** Maltepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÖREGENLİ, M., TEKÖZEL, M. : 2004 “Şiddet ve İşkencenin Meşrulaştırılması Süreciyle İlişkili Sosyal Psikolojik Boyutlar”, **XIII Ulusal Psikoloji Kongresi**, Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- GÖREGENLİ, M. : 2011 “**LGBT Bireylerin Gündelik Yaşamda Karşılaştıkları Ayrımcılık**”, Siyah Pembe Üçgen, Ayrıntı Basımevi, İzmir.
- GÖREGENLİ, M. : 2011 “Heteroseksizm, Homofobi ve Nefret Suçları: Sosyal Psikolojik Yaklaşım”, **Cogito**, 65/66, 353-366.
- GÖREGENLİ, M. : 2012 “Ayrımcılığın Meşrulaştırılması”, **Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar**, Ed. By., Kenan Çayır ve Müge A. Ceyhan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 61-73.
- GÜLHANEL, M., ARKONAÇ, S. : 2013 “Geylerin Öteki İnşası: Kadınsılık”, **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, 33/2, 1-14.
- GÜNEY, N., KARGI, E. : 2004 “Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi”, **Farklı Yüzleriyle Cinsellik V. Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Kongresi**.

- GÜRSOY, İ. : 2013 “Gelişim Süreci İçinde Trans Kimlikler”, **Başkaldıran Bedenler: Türkiyede Transgender, aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler**, Ed. By., Berfu Şeker, İstanbul: Metis Yayınları, pp.138-147.
- HAFER, C.L., BOGAERT, A.F., MCMULLEN, S.L. : 2001 “Belief İn a Just World and Condom Use İn a Sample of Gay and Bisexual Men”, **Journal of Applied Social Psychology**, 31/9, 1892-1910.
- HAFER, C.L., BEGUE, L. : 2005 “Experimental Research on Just-World Theory: Problems, Developments and Future Challenges”, **Psychological Bulletin**, 131/1, 128-167.
- HALPERİN, D.,M. : 2002 **How to Do The History of Homosexuality**, London: The University of Chicago.
- HEİDER, F. : 1946 “Attitudes and Cognitive Organization”, **The Journal of Psychology**. 21, 107- 112.
- HOCAOĞLU, M. : 2002 “Eşcinsel Erkekler Yirmi Beş Tanıklık”, İstanbul: Metis Yayınları.
- JOFFE, H. : 2012 “In Qualitative Research Methods in Mental Health and Psychotherapy: A Guide for Students and Practitioners”, Ed. By., David Harper and Andrew Thompson, Chichester: Wiley-Blackwell, pp. 209-223.

- JOST, J.T., KAY, A.C. : 2010 “Social justice: History, Theory, and Research”, **Handbook of social psychology**, Ed. By., Susan T. Fiske, Daniel T. Gilbert and Gardner Lindzey, Hoboken, NJ: Wiley. 2, pp. 1122-1165.
- KARAÇANTA, H., HASTA, D., ÖZKAN, B., CESUR, M. : 2014 “İş doyumu: Sendikalaşma, Adil Dünya İnancı ve Sistemi Meşrulaştırma Açısından Bir İnceleme”, **18. Ulusal Psikoloji Kongresi Poster Bildirisi**.
- KAYA, Z., KAYA, O.N. : 2013 “Öğretmen Eğitiminde Vignette Uekniği ve uygulamaları”, **Eğitim ve Bilim**, 38, 129-142.
- KILINÇ, S., TORUN, F. : 2011 “Adil Dünya İnancı”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 3/1, 1-14.
- KIRAL, G. : 2009 “Türkiye’de Yaşayan Kadınların Görelî Yoksunluk ve Adil Dünya İnancı ile Siyasal Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişki”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KIRAL, K. : 2011 “Demans Hasta Yakınlarında Depresyon ve Yaşam Doymu: Bilişsel Duygu Ayarlama, Sosyal Destek ve Adil Dünya İnancı İlişkisi”, **Yayımlanmamış yüksek lisans tezi**, Mersin Üniversitesi, Mersin.

- KONOW, J. : 2003 “Which is The Fairest One of All? A Positive Analysis of Justice Theories”, **Journal of Economic Literature**, 10, 1188-1239.
- KUNDAKÇI, S. F. : 2013 “Heteroseksizm ve Ötekileştirme Eleştirisi”, **Liberal Düşünce**, 18/71, 65-79.
- KUŞ, E. : 2012 “Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?”, Ankara: Anı Yayınları.
- LAMBERT, A.J., RAİCHLE, K. : 2000 “The Role of Political Ideology in Mediating Judgment of Blame in Rape Victims and Their Assailants: A Test of The Just World, Personal Responsibility and Legitimization Hypotheses”, **Personality and Social Psychology Bulletin**, 26/7, 853-863.
- LERNER, M. J. : 1965 “Evaluation of Performance as a Function of Performer’s Reward and Attractiveness”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 1/4, 355-360.
- LERNER, M.J., SIMMONS, C.H. : 1966 “Observer’s Reaction to The ‘Innocent Victim’ Compassion or Rejection”, **Journal of Personality and Social Psychology**, 4/2, 203-210.

- LERNER, M. J. : 1971 "Observer's Evaluation of A Victim: Justice, Guilt and Veridical Perception", **Journal of Personality and Social Psychology**, 20/2, 127-135.
- LERNER, M.J. : 1977 "The justice motive: Some hypotheses as to its origins and forms", **J Pers.**, 45, 1-52.
- LERNER, M.J., MILLER, D.T. : 1978 "Just World Research and The Attribution Process: Looking Back and Ahead", **Psychological Bulletin**, 85/5, 1030-1051.
- LERNER, M. J. : 2003 "The Justice Motive: Where Psychologists Found It, How They Lose It, and Why They May Not Find It Again", **Personality and Social Psychology Review**, 7, 388-399.
- LERNER, M.J. :2004 "Pursuing the Justice Motive", **The Justice Motive in Everyday Life**, Ed. By., Michael Ross and Dale T. Miller, New York: Cambridge University Press, pp.10-41.
- LERNER, M.J. : 2010 "What Does The Belief in a Just World Protect us From: The Dread of Death or The Fear of Understanding Suffering?", **Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory**, 8/1, 29-32.

- LOVE, H. : 2011 “Transgender kurmaca ve politika”, **Gay ve Lezbiyen Yazını**, Ed. By., Hugh Stevens, İstanbul: Sel Yayıncılık, pp.223-246.
- LUPFER, M.B., DOAN, K., HOUSTON, D.A. : 1998 “Explaining Unfair and Fair Outcomes: The Therapeutic Value of Attributional Analysis”, **British Journal of Social Psychology**, 37, 495-511.
- MAES,J., KALS, E. : 2002 “Justice Beliefs in School: Distinguishing Ultimate and Immanent Justice”, **Social Justice Research**, 15/3, 227-244.
- MONTADA, L. 2004 “Doing Justice to The Justice Motive”, **The Justice Motive in Everyday Life**, Ed. By., Michael Ross and Dale T. Miller, New York: Cambridge University Press, pp.41-63.
- OKSAÇAN, H, E. : 2012 “**Eşcinselliğin toplumsal tarihi**”, İstanbul: Tekin Yayıncılık.
- ÖCEL, H. : 2011 “İşyeri Zorbalığı ve Fiziksel Rahatsızlık Belirtileri: Adil Dünya İnancının Düzenleyici Rolü”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 68, 76-86.
- ÖĞÜT, H. : 2013 “Kadın Transvestizminin ve Transerkekliğin Tarihine Bir Bakış”, **Başkaldıran Bedenler: Türkiyede Transgender, Aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler**, Ed. By., Berfu Şeker, İstanbul: Metis Yayınları, pp.21-55.

- ÖNER, A. : 2015 “**Beyaz Yakalı Eşcinseller, İşyerinde Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve Mücadele Stratejileri**”, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZSOY, E.C. : 2007 “**LGBT Bireyler ve Nefret Suçları**”, Siyah Pembe Üçgen, Ayrıntı Yayınları, İzmir.
- PARRİNDER, G. : 2003 “**Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak**”, Çev. Niran Elçi, İstanbul: Say Yayınları.
- ROSE, L. : 1994 “Homophobia Among Doctors. Foundation for AIDS Counselling”, **Treatment and Support**, 26/308, 586-7.
- SAKALLI, N. : 2002 “The Relationship Between Sexism and Attitudes Toward Homosexuality in A Sample of Turkish College Students”, **Journal of Homosexuality**, 42/3, 53-64.
- SAKALLI, N., UĞURLU, O. : 2006 “Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 9 /17, 53-69.
- SAKALLI, N. : 2008 “The Relationship Between Sexism and Attitudes Toward Homosexuality in a Sample of Turkish College Students”, **Journal of Homosexuality**, 42/3, 53-64.
- SAKALLI, N., UĞURLU, O. : 2008 “The Effects of Social Contact with a Lesbian Person on the Attitude Change Toward Homosexuality in Turkey”, **Journal of Homosexuality**, 44/1, 111-119.

SELEK, P. : 2014

“Maskeler Süvariler Gacılar, Ülker Sokak: Bir Alt Kültürün Dışlanma Mekanı”, Ankara: Ayizi Yayınları.

SEVENCAN, F., ASLAN, D.,
AKIN, A., AKIN, L. : 2012

“Seks Çalışanı Kadınlar, Erkeklerle Cinsel İlişkiye Giren Erkekler ve Transseksüellerin Toplumsal Cinsiyet Hakkındaki Görüşleri”, **TSA**, 16/2, 47-57.

ŞAH, U. : 2009

“Türkiye’deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.

ŞAH, U. : 2012

“Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi”, **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, 32/2, 23-49.

ŞEKER, B. : 2013

“İnterseks Bir Sağlık Sorunu Değildir, Biyolojik Bir Durumdur; Belgin İnan ile Söyleşi”, **Başkaldıran Bedenler: Türkiyede Transgender, Aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler**, Ed. By., Berfu Şeker, İstanbul: Metis Yayınları, pp.108-116.

ŞEVVAL, K., ÖRDEK, K. : 2011

“Trans Onurlu ve Türkiyeli Sosyal Adalet İçin Sanatsal Bir Mücadele”, Ed. By., Özge

- Çelik ve Orhan Kılıç, Uluslararası Af Örgütü, İstanbul.
- TAŞDEMİR, N. : 2015 “Siyaset Psikolojisinde Nitel ve Karma Yöntem Araştırmaları”, **Siyaset Psikolojisi**, Ed. By., Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel Yayınları.
- TAR, Y. : 2013 “**Solun LGBT ile İmtihani, Yoldaş Ben İbneyim**”, İstanbul: Ceylan Yayıncılık.
- TARHAN, M. : 2011 “Lambdaistanbul Aile Grubu (LİSTAG) Yeni Bir Aile, Yeni Bir Aktivist Dil”, **Cogito**, 65/66, 375-382.
- TEPE, B. : 2015 “Adil Bir Dünya İnancı ve Sezgisel Ahlak : Mağdur ve Suçlu Bağlamında Adaletsizlik”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- TİFTİK, N. : 2012 “Adam Öldürme Eylemi Nedeniyle Hüküm Giymiş Olan Kadınlarda, Çocukluk Örselme Yaşantılarına Maruz Kalma Düzeyi, Adil Dünya İnancı ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- TURHAN, M., KARABATAK, S.& POLAT, M. : 2014 “Okullarda Örgütsel Öğrenme Engellerinin Vignette Tekniği ile İncelenmesi”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 10/1, 66-83
- UĞUR, D. : 2007 “Dünyayı Adil Algılama ve Geleceğe Dair Umut/ Umutsuzluk: Depresyon Tanısı Alan ve Almayan Kişilerde Adil Dünya İnancı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- VASSAF, G. : 1999 “Cehenneme Övgü Gündelik Hayatta Totolitarizm”, İletişim Yayınları, İstanbul.
- VERMUNT, R. : 2004 “The Justice Motive in Perspective”, **The Justice Motive in Everyday Life**, Ed. By., Michael Ross and Dale T. Miller, New York: Cambridge University Press, pp.63-79.
- WILLIAMSON, I.R. : 2000 “Internalized Homophobia and Health Issues Affecting Lesbians and Gay Men”, **Health Education Research**, 15, 97-107.
- WOLFRADT, U., DALBERT, C. : 2003 Personality, values and believe in a just World”, **Pesonality and Individual Differences**, 35, 1911-1918.

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAY FORMU

İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak yürütülen bu çalışmada, bireylerin bedenlerinden ya da cinselliklerinden getirdikleri değerlerin, hayatlarını yaşamada ya da geleceği tahayyül etme de ne gibi rolleri olduğu ve bunların çeşitli dünya görüşleriyle nasıl bir ilişkide olduğu araştırılmaya çalışılacaktır. Katılımcıların isimleri istenmeyecek ve çalışma kapsamında yazılan ya da doldurulan anketler başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Eğer herhangi bir noktada cevapladığınız sorulardan kaynaklanan bir sıkıntı yaşıyorsanız o soruyu boş bırakabilir ya da herhangi bir zamanda bir yaptırım olmadan araştırmadan çekilebilirsiniz. Yine de bütün soruları samimiyetle cevaplamaya çalışmanız araştırmamız açısından çok önemlidir.

Çalışma kapsamında sizden istenen iki adet kısa ölçeği doldurup, aşağıda yönergesi bulunan beş adet hikayeye dair soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda cevaplamanızdır.

Eğer araştırma ile ilgili sorularınız olursa goncanebi@hotmail.com adresinden araştırmacı ile bağlantı kurabilirsiniz.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Gonca Nebioğlu

Bu formu imzalayarak, yukarıdaki bilgileri anladığım ve araştırmaya katılmayı kabul ettiğimi beyan ederim.

İmza:

Tarih: _____

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaş: ____

Kimlik Cinsiyeti: K ____ E ____ Algılanan Cinsiyet/ Cinsel Yönelim/Cinsiyet
Kimliği:

Eğitim Durumunuz: Okumamış: ____ İlk: ____ Orta: ____

Lise: ____ Üniversite: ____ Lisansüstü: ____

Mesleğiniz: _____

Şu an yaşadığınız yerleşim yeri: _____

Şehir: ____ Kasaba: ____ Köy: ____

Bölge adı (Akdeniz, Doğu Anadolu vs): _____

En uzun süre yaşadığınız yerleşim yeri: _____

Şehir: ____ Kasaba: ____ Köy: ____

Bölge adı (Akdeniz, Doğu Anadolu vs): _____

Etnik köken: _____

Aşağıdakilerden hangisi sizin dini/inanç sisteminizi en iyi ifade etmektedir?

- Tanrı'ya inanmam (Ateistim)
 Tanrı'ya inanıyorum ama bir dini tercih etmiyorum
 Bir dine ya da öğretiyeye inanan biriyim
 Diğer _____

İnanan biri iseniz mensup olduğunuz din: _____

Kendinizi dindar/inanan biri olarak nitelendirir misiniz?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
hiçdindardeğilim evetçokdindarım

Din/İnanç, hayatınızda ne derece önemlidir?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
hiçönemlideğildir sonderece önemlidir

Politik görüş olarak kendinizi nerede konumlandırırsınız?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
aşırı sol aşırı sağ

Politik görüşünüz, aşağıdaki kategorilerden hangisine daha yakındır? (Lütfen sadece en yakın olduğunuz bir tanesini seçiniz)

Anarşist Cumhuriyetçi Demokrat İslamcı Kemalist
 Liberal Marksist Milliyetçi Muhafazakar demokrat
 Sosyalist Ulusalçı Diğer (lütfen belirtiniz.....)

Herhangi bir LGBT örgütüne üye olup olmadığınız: Evet ___ Hayır ___

Üye değilim ama takip ediyorum _____

YÖNERGE

Aşağıda bu çalışma kapsamında bazı soruları cevaplamanız beklenen altı hikaye bulunmaktadır. Bu hikayeler ve hikayelerde ismi verilen kişiler tamamen kurmacadır. Katılımcılar olarak sizlerden beklenen hikayelerin sonunda, sizlere yönelik sorulan numaralandırılmış soruları kendi düşüncelerinize ve dünyayı algılayış biçiminize göre cevaplamanızdır. Lütfen açık uçlu soruyu atlamamaya da özen gösteriniz. Hikayelerin altındaki sorular ışığında sizin bu hikayeleri nasıl yorumlayacağınız, 'adalet' - 'adillik' kavramları hakkındaki görüşleriniz bu çalışmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır.

Unutmayınız ki burada cevaplayacağınız hikayelerin hepsi kurmaca olup, hiçbirinin doğru ya da yanlış bir cevaplama şekli yoktur, önemli olan sizin görüşlerinizdir.

Aşağıda, hikayelerde ihtiyaç duyulabileceği düşünülen bazı kavramların açıklamaları verilmiştir.

Transseksüel: Kendisini karşı cinsten biri olarak tanımlayan kişidir. Hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi erkek olduğu halde kadın olmayı isteyebilir, kadın olduğu halde erkek olmayı isteyebilir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transeksüellik bir cinsel yönelimden ziyade cinsel kimlikle ilgilidir.

Heteroseksüel: Duygusal/cinsel açıdan karşı cinse yönelen birey olarak tanımlanabilir.

Eşcinsel: Duygusal/cinsel açıdan hemcinsine ilgi duyan birey olarak tanımlanabilir.

Lezbiyen: Kadın eşcinsel.

Gey: Erkek eşcinsel.

Biseksüel: Duygusal/cinsel açıdan hem kendi cinsine hem karşı cinse ilgi duyan birey olarak tanımlanabilir.

Kaynakça

Şah, U. (2012). Eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transeksüelliğe ilişkin tanımlamaların homofobi ve LGBT bireylerle tanışıklık düzeyi ile ilişkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 32,(2)2,23-49.

HİKAYE 1

Ayşe kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlamaktadır. Büyük bir reklam şirketinde başarılı bir reklamcı olarak çalışmış, ancak işinde başarılı olmasına rağmen, evlilik öncesi cinsel ilişkiden kaçındığı ve patronlarının kendisiyle birlikte olma tekliflerini reddettiği için işten atılmıştır. Ayşe kendi kendine bu yaşadığı olayın bir ceza olduğunu düşünmeye başlamıştır.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

....

B. Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorumne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILYORUM
1.Ayşe gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Ayşe gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3Ayşe'nin olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Ayşe'nin arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Ayşe başına gelenlerden sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7
6.Ayşe bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Ayşe başına gelenleri hak etmiştir	1	2	3	4	5	6	7
8.Ayşe başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Ayşe'ye uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Ayşe'nin içinde bulunduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

HİKAYE 2

Zeynep, kendisini heteroseksüel olarak tanımlayan bir bireydir. Bir cinsel birliktelik sonrasında AIDS olduğunu öğrenmiştir. Bu durum üzerine kendi kendine bunun bir 'ceza' olduğunu düşünmektedir.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

....

B.Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorumne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILYORUM
1.Zeynep gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Zeynep gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3.Zeynep'in olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Zeynep'in arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Zeynep başına gelenlerden sorumludur	1	2	3	4	5	6	7
6.Zeynep bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Zeynep başına gelenleri hak etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Zeynep başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Zeynep'e uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Zeynep'in içinde bulunduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

HİKAYE 3

Eşçinsel bir birey olan Mehmet, tavırları ve kıyafetleri dolayısıyla mahalledeki arkadaşları tarafından sürekli aşağılanmakta ve dışlanmaktadır. Mehmet bu durumun geçmiş yaşantılarıyla bağlantılı bir ceza olduğunu düşünmeye başlamıştır.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

...

B. Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorum ne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILYORUM
1.Mehmet gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Mehmet gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3.Mehmet'in olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Mehmet'in arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Mehmet başına gelenlerden sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7
6.Mehmet bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Mehmet başına gelenleri hak etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Mehmet başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Mehmet'e uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Mehmet'in içinde bulunduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

HİKAYE 4

Pınar kendini trans bir birey olarak tanımlamaktadır ve durum öğrenildiğinde Pınar'a ailesi tarafından öldürüleseye işkence edilmiş ve Pınar aç-susuz bırakılmıştır. Pınar bu durum üzerine, bunun hayatında yaptıklarının bir "cezası" olduğunu düşünmeye başlamıştır.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

....

B. Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorumne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILIYORUM
1.Pınar gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Pınar gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3.Pınar'ın olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Pınar'ın arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Pınar başına gelenlerden sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7
6.Pınar bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Pınar başına gelenleri hak etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Pınar başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Pınar'a uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Pınar'niçindebulduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

HİKAYE 5

Aslı kendisini heteroseksüel bir birey olarak tanımlamaktadır. Aslı kıyafetleri ile ilgili iş yerindeki patronu tarafından sürekli sözlü tacize uğramakta ve bunu her hangi birine söylerse işten atılacağına dair tehditler almaktadır. Aslı kendi kendine bu yaşadığı olayın geçmişiyile bağlantılı bir ceza olduğunu düşünmektedir.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

....

B. Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorum ne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILIYORUM
1.Aslı gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Aslı gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3.Aslı'nın olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Aslı'nın arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Aslı başına gelenlerden sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7
6.Aslı bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Aslı başına gelenleri hak etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Aslı başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Ash'ya uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Ash'nın içinde bulunduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

HİKAYE 6

Burak kendisini biseksüel olarak tanımlayan bir bireydir. Bir gün evine dönerken bir kişinin tecavüzüne uğrar ve olaydan sonra Burak olay hakkında; zaten çocukluğundan beri kendisinin başına kötü şeyler gelen bir birey olarak bunu hak ettiğini düşünüp kendisini suçlamaya başlar.

A.Siz birinin başına böyle bir olay gelmesi durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

....

B. Aşağıdaki soruları lütfen puan vererek cevaplayınız.

(Kesinlikle Katılmıyorum=1, Biraz Katılmıyorum = 2, Katılmıyorum=3, Ne katılıyorumne katılmıyorum =4, Katılıyorum =5, Biraz Katılıyorum =6, Kesinlikle Katılıyorum =7)

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	↔					KESİNLİKLE KATILIYORUM
1.Burak gerçekten çok zarar görmüştür.	1	2	3	4	5	6	7
2.Burak gibi biriyle gerçek hayatta vakit geçirmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
3.Burak'ın olduğu bir ortamda bulunmak isterim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Eğer Burak'ın arkadaşı olsaydım, başına gelenlerden sonra onunla arkadaş olmaya devam ederdim.	1	2	3	4	5	6	7
5.Burak başına gelenlerden sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7
6.Burak bu durumdan ötürü suçlu sayılır.	1	2	3	4	5	6	7
7.Burak başına gelenleri hak etmiştir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Burak başına gelenleri ceza olarak görebilir.	1	2	3	4	5	6	7

C. Lütfen aşağıdaki sıfatları Burak'a uygun bulduğunuz şekilde derecelendiriniz:

	HAYIR DEĞİL	↔			EVET ÖYLE
1.Dürüst	1	2	3	4	5
2.Güçlü	1	2	3	4	5
3.Olgun	1	2	3	4	5
4.İyi	1	2	3	4	5
5.Adil	1	2	3	4	5
6.Başarılı	1	2	3	4	5
7.Ahlaklı	1	2	3	4	5
8.Aptal	1	2	3	4	5
9.Bencil	1	2	3	4	5
10.Başarısız	1	2	3	4	5
11.Sorumsuz	1	2	3	4	5
12.Hatalı	1	2	3	4	5
13.Zayıf	1	2	3	4	5
14. Ahlaksız	1	2	3	4	5
15.Suçlu	1	2	3	4	5

D. Burak'ın içinde bulunduğu durumu nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen derecelendiriniz.

KESİNLİKLE ADİL

KESİNLİKLE ADALETSİZ

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Lütfen yukarıda okumuş olduğunuz tüm hikayelerdeki kişilerin başına gelen olayları, bu olayların şiddet derecesine göre numaralandırınız.

	Şiddet ve zarar içeriği çok az	↔			Şiddet ve zarar içeriği çok fazla
1.İşten atılma	1	2	3	4	5
2.AIDS olma	1	2	3	4	5
3.Dışlanma	1	2	3	4	5
4.Aile tarafından işkence görme	1	2	3	4	5
5.Sözlü taciz/tehdit	1	2	3	4	5
6.Tecavüz	1	2	3	4	5

Yukarıdaki hikayeler ve sorular hakkında belirtmek istediğiniz başka herhangi bir nokta var ise lütfen yazınız.....

Kişisel (Bireysel) ve Genel Adil Dünya İnancı Ölçeği

Bu anket insanların dünyaya ilişkin algıları konusunda bilimsel veri toplamayı amaçlamaktadır. Veriler sadece bilimsel çalışma için kullanılacaktır. İfadelerin doğru cevabı yoktur ve cevaplar kişiden kişiye değişebilmektedir. Bu nedenle aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Her ifadeyi **sadece bir defa işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi boş** bırakmayınız.

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Biraz Katılıyorum Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Karşıyım
1	Eninde sonunda başıma gelen her şeyi hak ettiğime inanıyorum.					
2	Bana karşı genellikle adil davranılmıştır.					
3	Çoğunlukla ne hak ettiysem onu bulmuşumdur.					
4	Genel olarak baktığımda, yaşadığım olaylar adildir.					
5	Hayatımdaki adaletsizlikler istisnai durumlardır.					
6	Hayatta başıma gelen olayların çok büyük bir kısmının adil olduğuna inanıyorum.					
7	Benimle ilgili verilen önemli kararların çoğunlukla adil olduğunu düşünüyorum.					
8	Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.					
9	İnsanların eninde sonunda ne hak ederlerse onu bulacaklarına inanıyorum.					
10	Adaletin her zaman adaletsizlikler karşısında galip geleceğinden eminim.					
11	Uzun vadede insanların adaletsizliklerin üstesinden geleceğine inanıyorum.					
12	Hayatın her alanındaki adaletsizliklerin (örneğin iş hayatında, aile hayatında, politik hayatta vs.) bir kural olmaktan ziyade birer istisna olduğuna inanıyorum.					
13	İnsanların önemli kararlar verirken adil olmaya gayret ettiklerine inanıyorum.					

EK 2

Katılımcı Geçerliliği İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1-Adil bir dünya dediğimde ne anlıyorsunuz? Sizce dünya adil mi? Sizce adil bir dünya nasıl olmalı?

2-Sizce bugünkü yaşadığımız kötü olaylar, geçmişte yaşadığımız şeyler ya da yaptığımızı düşündüğünüz hataların cezası / bedeli olabilir mi?

3-İnsanların kendileri için böyle bir inanışa sahip olmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? İnsanların böyle düşünmesini nasıl buluyorsunuz?

4-İnsanların ya da siz eğer böyle düşünüyorsanız sizin bunları düşünmenizin sebebi ne / neler olabilir?

5-Dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inanç ile cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimler arasında bir ilişki olabileceği konusunda ne düşünüyorsunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz biraz daha anlatabilir misiniz?

6-Politik görüş ile dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inanç arasındaki ilişkinin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime göre farklılık gösterip göstermeyeceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

7-Dünyanın adil bir yer olduğuna dair duyulan inancın örgütlülük durumuna (LGBT dernekleri) ve cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime göre farklılık gösterip göstermeyeceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

8-LGBT bireylerde, dünyanın kendilerine adil davranıp davranmaması ve dünyanın adil bir yer olup olmaması konusundaki düşünceleri arasında bir ilişki olup olmayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

9-Heteroseksüel bireylerde, dünyanın kendilerine adil davranıp davranmaması ve dünyanın adil bir yer olup olmaması konusundaki düşünceleri arasında bir ilişki olup olmayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

10-Sizce ankette geçen hikayeleri farklı cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimden bireyler nasıl değerlendirmiştir? Bir fark olacağını düşünür müsünüz? Neden?